

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK



LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1930

UTGIVEN AV

K. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1931

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

INLEDNING

TILL

Lönestatistisk årsbok för Sverige / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1931-1953. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1929-1951.

1929-1949 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på franska: *Annuaire statistique des salaires de la Suède.* - 1950-1951 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på engelska: *Year book of wage statistics in Sweden.*

Föregångare:

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1912-1929. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1928.

Sociala meddelanden. – Stockholm : Norstedt, 1912-1967. – 1912-1953 utgör

Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden.

Här publicerade Socialstyrelsen uppgifter om löneförhållandena inom industri och hantverk m.m.

Efterföljare:

Löner. Del. 1: Tjänstemän inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. –

Stockholm, 1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1953-1985

Löner. Del 2: Arbetare inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. –

Stockholm,

1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1952-1985

Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950 / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1960.

Lönestatistisk årsbok för Sverige 1930. – (Sveriges officiella statistik).

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2011.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK



LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1930

UTGIVEN AV

K. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1931

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Annuaire statistique des salaires de la Suède en 1930.

Pour la table des matières voir page	4
Pour le résumé français voir page	5

Den i föreliggande publikation ingående redogörelsen för arbetslönerna inom Sveriges jordbruk och skogsbruk m. m. samt för löneförhållandena inom industri och hantverk, transportväsen, allmän tjänst m. m. år 1930 ansluter sig i fråga om uppställning och innehåll i allt väsentligt till Lönestatistisk årsbok för år 1929.

Preliminära siffror rörande löneförhållandena inom jordbruket och inom industrien år 1930 ha tidigare publicerats i Sociala Meddelanden (årg. 1931, sid. 109 o. f. samt 451 o. f.).

Den närmaste ledningen av hithörande arbeten handhaves inom styrelsen av ff. förste aktuarierna O. Andelius och A. Tvenngström, av vilka den förre utarbetat avdelning I och den senare avdelning II av föreliggande berättelse.

Stockholm i november 1931.

GUNNAR HUSS.

BERTIL NYSTRÖM.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
<i>Sammanfattning på franska</i>	5
I. Löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk och vägarbete	
A. Lantarbetare	
a. Undersökningens primärmaterial	9
b. Översikt över lönenivåns förändringar åren 1913—1930	10
c. Avtalsenliga och faktiska löner å olika orter	12
1. Tjänstefolk	13
2. Statare	16
3. Daglönare	20
B. Skogsarbetare	24
C. Vägarbetare	26
II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, transportväsen, allmän tjänst m. m.	
A. Undersökningens primärmaterial	29
B. Arbetstid och arbetslön	
a. Översikt över lönenivåns förändringar åren 1913—1930	
1. Förvaltningspersonal	36
2. Arbetare inom industri och hantverk, transportväsen, allmän tjänst m. m.	41
b. Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar	
1. Förvaltningspersonal	48
2. Arbetare inom industri och hantverk, transportväsen, allmän tjänst m. m.	50
c. Arbetslönerna inom olika dyrortsgrupper och å olika orter samt inom export- och hemmamarknadsindustri och inom företag av olika storlek	78
Bilagor:	
Bil. 1. Formulär till uppgifter för lantarbetarstatistiken	101
Bil. 2. Formulär till uppgifter för den industriella lönestatistiken	103

TABLE DES MATIÈRES

	Page.
<i>Résumé en français</i>	5
I. Salaires dans l'agriculture, les exploitations forestières et les travaux de voirie	
A. Ouvriers agricoles	
a. Matériel primaire de l'enquête	9
b. Aperçu général sur les fluctuations des salaires de 1913 à 1930	10
c. Taux de salaires et salaires effectifs dans les diverses localités	12
1. Domestiques	13
2. Ouvriers agricoles à salaire mixte	16
3. Journaliers	20
B. Ouvriers forestiers	24
C. Ouvriers des travaux de voirie	26
II. Salaires dans l'industrie, dans les métiers manuels, dans les services de communications, dans les services publics, etc.	
A. Matériel primaire de l'enquête	29
B. Heures de travail et salaires	
a. Aperçu général sur les fluctuations des salaires de 1913 à 1930	
1. Employés	36
2. Ouvriers de l'industrie, des métiers manuels, des transports, des services publics, etc.	41
b. Evolution des salaires dans les diverses industries, etc.	
1. Employés	48
2. Ouvriers de l'industrie, des métiers manuels, des transports, des services publics, etc.	50
c. Les salaires suivant les différents groupes de cherté de la vie, dans diverses localités, ainsi que dans les industries d'exportation et dans les industries pour le marché indigène et dans les entreprises de différentes grandeurs	78
Annexes	
Ann. 1. Formulaire de renseignements pour la statistique des ouvriers agricoles	101
Ann. 2. Formulaire de renseignements pour la statistique des salaires industriels	103

Résumé.

I. Salaires dans l'agriculture et dans les exploitations forestières.

En ce qui concerne les ouvriers agricoles, les renseignements réunis dans l'exposé ci-dessous indiquent que le niveau des salaires n'a pas subi, au cours de 1930 et par comparaison avec l'année précédente, de modifications appréciables.

L'enquête s'appuie sur 382 questionnaires réunis par les sociétés d'économie rurale par l'intermédiaire de leurs représentants dans les circonscriptions judiciaires ou territoires équivalents. Ces questionnaires étaient, dans leurs grandes lignes, identiques à ceux qui avaient été précédemment utilisés, avec cette différence qu'on en avait exclu la question sur la durée du travail dans l'agriculture.

Les données recueillies sur les salaires par la présente enquête concernent la main-d'œuvre la moins qualifiée et la moins payée, pour laquelle les salaires sont généralement fixés d'après les coutumes locales, et non les spécialistes professionnels, qui sont généralement rétribués suivant leur capacité personnelle. La première des deux catégories de main-d'œuvre ci-dessus comprend cependant la grande majorité des ouvriers agricoles et se rencontre dans la plus grande partie, sinon dans la totalité du pays.

Les principaux résultats des calculs effectués à ce sujet figurent aux tabl. 1 et 2, pages 11, 14—15. Au cours de l'année 1930 les salaires des ouvriers agricoles en Suède étaient en moyenne de 67 % environ (65 % pour les hommes et 85 % pour les femmes) supérieurs au niveau de 1913 (v. le diagramme page 12). En l'absence de données sur le coût de la vie dans les campagnes, on ne peut évaluer le salaire réel.

En ce qui concerne la main-d'œuvre la plus importante pour la petite culture, c.-à-d. les domestiques célibataires, la rémunération du travail consiste en gages annuels en espèces, augmentés de la nourriture et du logement. L'importance de ces diverses formes de rémunération varie beaucoup suivant les régions; pour l'ensemble du pays, les gages annuels d'un valet de ferme s'élèvent en moyenne à 567 cour.; la nourriture étant évaluée à 526 cour. par an (1.44 cour. par jour) le produit total du travail est donc de 1093 cour. par an. Pour une servante, les moyennes correspondantes sont de 434 cour., de 446 cour. (1.22 cour. par jour) et de 880 cour. Pour les valets de ferme, généralement mariés, qui, sous le nom de "statare" (ouvriers agricoles à salaire mixte), travaillent dans les grandes propriétés des régions agricoles proprement dites, et qui, en plus de leurs gages annuels de 633 cour. en moyenne, sont rétribués en nature ("stat"), sous forme de lait, de blé, de pommes de terre, etc. et disposent d'un logement pour eux et leur famille, le produit du travail, s'élève en moyenne et par an, suivant les évaluations qui ont servi de base à cette enquête, à 1260 cour. Dans ce chiffre se trouve comprise la valeur du logement qui se compose ordinairement, dans le sud de la Suède, de deux pièces et cuisine, mais ne comprend généralement, dans le reste du pays, qu'une pièce et une cuisine. Toutefois, ces données ne concernent que les valets de charre ordinaires; les ouvriers à salaire mixte chargés du soin des bestiaux bénéficient en effet de gages en espèces plus élevés et parfois aussi d'allocations en nature plus importantes, en sorte qu'on évalue le produit annuel de leur travail à 1360 cour.

À côté de ces ouvriers à salaire mixte (statare), il existe des journaliers à demeure qui ne sont pas ou presque pas payés en nature, et dont le salaire quotidien varie beaucoup suivant les différentes régions. Ce salaire à la journée s'élève en moyenne à 4.19 cour. en été et à 3.34 cour. en hiver, mais il est diminué de respectivement 1.22 cour. et de 1.12 cour., lorsque l'ouvrier est nourri par le patron.

Outre ces journaliers, généralement engagés pour une année entière ou tout au moins pour plusieurs mois chez un même patron, il existe des ouvriers agricoles qui s'embauchent tantôt chez l'un, tantôt chez l'autre, suivant les besoins du moment. En été, le salaire quotidien de ces journaliers occasionnels qui ne sont pas logés gratuitement, est en moyenne de 4-69 cour.; il est de 3-69 cour. en hiver, la nourriture restant à leurs frais. Lorsque ces ouvriers sont nourris par le patron, leur salaire moyen est de 3-36 cour. en été et de 2-53 cour. en hiver. Le montant du salaire par journée d'été pour les journaliers occasionnels hommes, non comprise la nourriture, suivant les différents départements, ressort du cartogramme de la page 22. — Pendant l'hiver, ces journaliers sont en majeure partie employés, dans la Suède centrale et septentrionale, aux travaux forestiers; suivant les renseignements spécialement recueillis à cet égard, leur salaire journalier s'élevait, en 1930 à 5-19 cour. pour les ouvriers d'abatage, et à 9-78 cour. pour les ouvriers chargés du charroi (un homme et un cheval).

Parmi les ouvriers payés à la journée, il existe aussi un grand nombre de femmes, employées comme aides pour la culture des betteraves et des pommes de terre, pour la rentrée des foins et des blés, etc.; elles ont un salaire moyen de 2-96 cour. par journée d'été (2-07 cour. environ avec la nourriture), lorsqu'elles sont considérées comme faisant partie du personnel fixe de la ferme. Lorsqu'il s'agit d'une aide occasionnelle, le salaire des femmes est, en été, un peu plus élevé: la moyenne pour l'ensemble du pays est de 3-21 cour. sans la nourriture, et de 2-31 cour. avec la nourriture. Pendant les mois d'hiver, le salaire de ces journalières diminue sensiblement, de même que pour les ouvriers hommes appartenant à la catégorie correspondante.

II. Salaires dans l'industrie, dans les métiers manuels, dans les services de transports, dans les services publics, etc.

En ce qui concerne les salaires des employés et des ouvriers de l'industrie, le compte-rendu ci-après indique que, dans le courant des années 1929 et 1930, le niveau de ces salaires s'est maintenu à peu près stationnaire mais pourtant avec une certaine tendance à diminution pour les employés et une tendance à augmentation pour les ouvriers.

L'enquête s'appuie sur un questionnaire auquel ont répondu 5 478 entreprises. Dans ce nombre, 3 948 ont fourni à la fois des renseignements sur les employés et sur les ouvriers, 606 sur les employés seuls, et 924 sur les ouvriers seuls. Les données fournies par ces entreprises englobent en tout 441 307 salariés, dont 72 880 employés et 368 427 ouvriers. Parmi ces derniers, 83 % environ appartiennent à l'industrie proprement dite et le reste, soit 17 % environ, aux exploitations de chemins de fer (privées), à l'arrimage, aux exploitations de tramways, au bâtiment ainsi qu'au commerce et aux entrepôts.

De même que l'année précédente, le questionnaire ne portait, en ce qui concerne les employés, que sur la somme totale payée sous forme de salaires par chaque entreprise et sur le nombre moyen, réparti en hommes et femmes, des employés attachés aux entreprises pendant l'exercice en envisagé. En ce qui concerne, par contre, les ouvriers, le questionnaire prévoyait la répartition de la somme globale des salaires sur les ouvriers à l'heure et sur les ouvriers à forfait, ainsi que l'indication du nombre d'heures correspondant. On demandait en outre aux intéressés de mentionner le nombre total de journées de travail et le nombre moyen quotidien des ouvriers pendant la période envisagée.

Salaires. Les employés visés par l'enquête ont été, comme l'année précédente répartis en trois groupes: le personnel technique, les employés de bureaux proprement dits et le personnel des magasins. Le revenu annuel moyen des salariés appartenant aux trois groupes précités s'élevait en 1930 à la somme de 3 824 cour., ce qui implique, sur les chiffres de 1913, une augmentation de 87 %, tandis que le niveau des salaires par comparaison avec l'année 1929 avait subi une certaine réduction. La diminution des salaires toutefois ne concernait que le personnel technique et les employés de bureaux, tandis que les salaires du personnel des magasins avaient subi une légère augmentation. Comme précédemment, le traitement annuel moyen atteint son maximum pour le personnel technique (5 473 cour.) et son minimum pour le personnel des magasins (2 477 cour.), tandis que le traitement moyen du personnel de bureaux proprement dit tient à peu près le milieu entre les deux précédents (3 617 cour.). Les fluctuations du niveau des salaires pendant la période 1913—1930 varient notablement suivant les groupes. C'est ainsi que les salaires du groupe le moins payé sont ceux dont l'augmentation a été la plus forte (113 %), tandis que l'augmentation des salaires des deux premiers groupes a été respectivement de 81 et de 75 %. En outre, on constate que

L'augmentation a généralement été plus marquée pour les femmes (110 %) que pour les hommes (90 %), cette tendance étant toutefois essentiellement limitée aux groupes de techniciens et d'employés de bureaux proprement dits, tandis que, dans le groupe du personnel des magasins, l'évolution a été sensiblement proportionnelle pour les salariés des deux sexes.

Le salaire annuel moyen des *ouvriers* hommes adultes a été, pour les années 1929 et 1930 évalué à respectivement 2 846 et 2 865 cour.; ces chiffres sont respectivement 1 637 cour. et 1 671 cour. pour les femmes, et 1 099 et 1 096 cour. pour les mineurs. Pour l'ensemble des ouvriers, on enregistre un salaire annuel moyen de 2 528 cour. en 1929 et de 2 553 cour. en 1930, soit une augmentation insignifiante de 1 % seulement. L'augmentation de la moyenne des salaires à l'heure était sans doute sensiblement plus forte, mais était contrebalancée en partie par une diminution du nombre moyen des heures de travail par an et par ouvrier. Les changements survenus dans la durée du travail tiennent à leur tour à ce que le nombre des journées de travail perdues en 1930 par suite de conflits du travail était un peu plus élevé que l'année précédente (1 million contre 0·7 million en 1929). Le chômage a été aussi un peu plus grand pendant l'année en question que pendant l'année précédente (moyen annuel 11·8 % des membres des syndicats ouvriers en 1930 contre 10·2 % en 1929).

Pour le groupe ouvrier considéré dans son ensemble, on constate, par comparaison avec l'année 1913, que le revenu moyen a augmenté de 134 % par an, de 143 % par jour et de 190 % par heure. La cause des différences que l'on observe dans les fluctuations des salaires, suivant qu'on les considère par an, par jour ou par heure, tient en majeure partie à la réduction survenue au cours de la période envisagée, par suite surtout de la loi de 8 heures, dans la durée du travail par an et par jour.

De même que pour les employés, on constate dans le personnel ouvrier une tendance à l'égalisation des salaires pour les deux sexes. C'est ainsi que, de 1913 à 1930, le salaire annuel des hommes a augmenté de 131 %, le salaire journalier de 141, et le salaire à l'heure, de 187 %, tandis que, pendant la même période, le salaire des femmes a augmenté respectivement de 157, 154 et 213 %. Si l'on limite l'enquête à l'industrie proprement dite et exclut par conséquent un certain nombre de groupes où la hausse des salaires a été relativement forte, comme les ouvriers des entreprises communales, des transports et du bâtiment etc., la proportion de la hausse pour les hommes est notablement inférieure, soit par exemple en ce qui concerne les salaires par an 121 %, tandis que la proportion correspondante pour les femmes reste en fait inchangée (155 %).

En ce qui concerne les fluctuations que nous venons de signaler dans le groupe ouvrier considéré dans son ensemble, il convient cependant de faire observer que la proportion entre ouvriers hommes, ouvriers femmes et mineurs s'est quelque peu modifiée d'une année à l'autre. Il s'ensuit que, si l'on veut aboutir à des résultats comparables, les chiffres ci-dessus doivent être complétés par des évaluations dites "standard". Si l'on part du nombre relatif d'ouvriers hommes, d'ouvriers femmes et de mineurs noté en 1930, et si l'on suppose que cette proportion s'est maintenue pendant toute la période envisagée, et que l'augmentation des salaires pour chaque catégorie est bien celle que donne la statistique, l'augmentation moyenne pour l'ensemble des trois groupes atteint, pour la période envisagée, 133 % par an, 141 % par jour et 186 % par heure. Les nombres indices exprimant, pour l'année 1930, l'élévation générale moyenne des salaires deviennent respectivement (en posant l'index de 1913 égal à 100) 233, 241 et 286. Les nombres indices correspondants pour les autres années de la période envisagée se retrouvent dans le tableau ci-dessous:

Nombres indices (1913 = 100)	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930
Salaire nominal:																	
par heure ..	105	108	118	145	213	283	368	363	263	250	255	263	265	268	272	278	286
> jour ...	102	108	120	146	207	266	309	305	223	213	214	220	223	223	225	232	241
> an.....	100	107	120	143	200	256	294	271	208	202	211	216	220	224	220	231	233
Coût de la vie	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176	172	171	171	169	164
Salaire réel:																	
par heure ..	103	94	91	90	95	108	137	151	135	141	147	149	154	157	159	164	174
> jour ...	100	94	92	90	92	102	115	127	114	120	123	125	130	130	132	137	147
> an.....	98	93	92	88	89	98	109	112	107	114	121	123	128	131	129	137	142

Les calculs effectués jusqu'ici ne portent cependant que les salaires en espèces et ne concernent, par suite, que les modifications nominales survenues dans les salaires au cours de la période envisagée. Par comparaison des nombres indices ci-dessus avec les nombres indices du coût de la vie publiés par l'Administration du Travail et de la Prévoyance sociale, on a cherché à établir la mesure dans laquelle les fluctuations des salaires en espèces sont vraiment effectives et comportent une possibilité d'achat d'une quantité plus ou moins grande de marchandises. On trouvera dans le tableau ci-dessus les nombres indices ainsi établis des salaires réels.

Il ressort de ce tableau que, jusques et y compris 1918, l'augmentation des salaires, aussi bien quotidiens qu'horaires, était inférieure à l'augmentation des nombres indices du coût de la vie en sorte que les salaires réels correspondants de cette période étaient inférieurs à ceux de l'année 1913, mais qu'à partir de 1919 c'est l'inverse qui se produit. Le salaire annuel a été l'objet d'une évolution analogue, à cette différence près qu'ici l'équilibre entre le salaire et le coût de la vie ne s'est établi qu'un an plus tard, c.-à.-d. en 1920.

Après avoir de la sorte — mais au cours d'années différentes — dépassé le niveau de l'année de base (100), les salaires réels ont continué à monter pendant tout le reste de la période envisagée, à l'exception de l'année 1922 seulement, qui ramena le salaire réel à peu près au niveau de 1920. Pour l'année 1930 on estime que les salaires réels sont, en ce qui concerne les salaires par an de 42 %, concernant les salaires par jour de 47 % et les salaires par heure de 74 % au-dessus du niveau de 1913. Si, comme on l'a fait auparavant au sujet des salaires en espèces, on borne l'enquête à l'industrie proprement dite, on constate que la proportion de la hausse correspondante est sensiblement moindre, soit pour les salaires par an 36, pour les salaires par jour 39 et pour les salaires par heure 65 %.

I. Löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk och vägarbete.

A. Lantarbetare.

a. Undersökningens primärmaterial.

Föreliggande undersökning har utförts efter i huvudsak samma plan som motsvarande för år 1929. Enligt kungl. kungörelsen den 4 september 1929 angående insamlande av uppgifter till lantarbetarstatistiken (sv. förf.-saml. 1929, nr 281) ha hushållningssällskapen att till nämnda statistik införskaffa dels årligen uppgifter angående arbetslöshet och arbetslön inom jordbruket, dels ock vart femte år uppgift om arbetstiden inom detsamma. Medan dylika uppgifter alltifrån den officiella lantarbetarstatistikens början år 1911 och t. o. m. år 1928 insamlats från kommunalstämмоordförändena i rikets landskommuner, skulle dessa uppgifter enligt nämnda kungörelse fr. o. m. år 1929 inom varje hushållningssällskap insamlas av sällskapets högre underavdelning eller, där sådan ej är inrättad, av häradsombud, som jämlikt gällande reglemente av hushållningssällskapet utsetts för anskaffande av årliga uppgifter till jordbruksstatistiken. Uppgifterna borde till hushållningssällskapet insändas före den 15 november, varefter hushållningssällskapet hade att efter granskning och erforderlig komplettering före den 15 december insända dem till socialstyrelsen. Det skulle tillkomma socialstyrelsen att fastställa formulär för ifrågavarande uppgifter samt meddela anvisningar för deras ifyllande. Det i enlighet med nämnda kungl. kungörelse utarbetade frågeformuläret för insamlande av uppgifter för tjänsteåret 1930/1931 (se sid. 101) överensstämde i huvudsak med det föregående år använda. Dock uteslöts frågan om arbetstiden inom jordbruket, då dylik uppgift såsom nyss anförts endast skulle insamlas vart femte år.

Detta frågeformulär utsändes av socialstyrelsen i oktober 1930 till samtliga hushållningssällskap med anhållan, att de ville ombesörja, att från var och en av sällskapens högre underavdelningar resp. häradsombud för tjänsteåret 1930/1931 avgäves möjligast noggranna och fullständiga uppgifter rörande inom resp. områden sysselsatta lantarbetares löneförhållanden m. m., varvid uppgifterna för årsanställda arbetare m. fl. borde avse arbetsvillkoren sådana dessa reglerats vid flyttnings-

tiden i slutet av oktober månad. Från hushållningssällskapen inkommo 382 dylika primäruppgifter.

På grundval av de intill början av januari 1931 inkomna uppgifterna utarbetades en preliminär redogörelse för arbetstillgång och arbetslön inom jordbruket år 1930, vilken publicerades i Sociala Meddelanden (årg. 1931, sid. 109).¹

b. Översikt över lönenivåns förändringar åren 1913—1930.

I frågeformuläret ha uppgifter begärts om de löner i kontant och in natura, som inom vederbörande redovisningsområden vanligen utgå till vissa huvudgrupper av lantarbetare, nämligen dels tjänstefolk (årsanställda ogifta tjänare i arbetsgivarens kost), dels statare (gifta arbetare med stat), dels slutligen olika slag av daglönare. Inom var och en av dessa grupper ha endast upptagits de allmänast förekommande och i regel lägst avlönade arbetarkategorierna. Däremot ha löneuppgifter ej inhämtats rörande förtroende- och yrkesmän av olika slag, såsom befallningsmän, rättare, fördrängar, kuskar, stalldrängar, smeder, slöjdare, trädgårdsmästare o. d., vilkas löneförhållanden i högre grad röna inverkan av personliga förhållanden och därför endast kunna utrönas på grundval av individualuppgifter och icke enbart med ledning av summariska genomsnittsuppgifter.

För belysande av löneutvecklingen under den senaste adertonårsperioden meddelas i tab. 1 genomsnittliga lönesiffror beträffande vissa viktigare arbetarkategorier för åren 1913—1930 samt på grundval härav uträknade indextal, utvisande den procentiska löneförändringen för vart och ett av åren 1914—1930 i förhållande till år 1913. I tabellen belyses även löneutvecklingen under de senaste åren med deras i viss mån stabiliserade prisförhållanden genom särskilda indextal för åren 1924—1930 med år 1926 som basår. Vid beräkningen av de i tabellen redovisade medellönerna för samtliga där upptagna manliga och kvinnliga arbetare ha de särskilda löneserierna underkastats en vägning med hänsyn till de olika arbetarkategoriernas numeriska betydelse m. m.² De på grundval av dessa genomsnittslöner uträknade indextalen, utvisande den procentiska förändringen av männens och kvinnornas löner i förhållande till 1913 års lönenivå, ha åskådliggjorts genom diagrammet å sid. 12.

¹ Behandlingen av formulärets frågor rörande läget på jordbrukets arbetsmarknad har här liksom i närmast föregående berättelse utelutits, då en redogörelse härför meddelats i nämnda uppsats i Sociala Meddelanden. — I fråga om arbetstidsförhållandena inom jordbruket hänvisas till de utförliga uppgifterna i Lönestatistisk årsbok 1929, sid. 10 o. f.

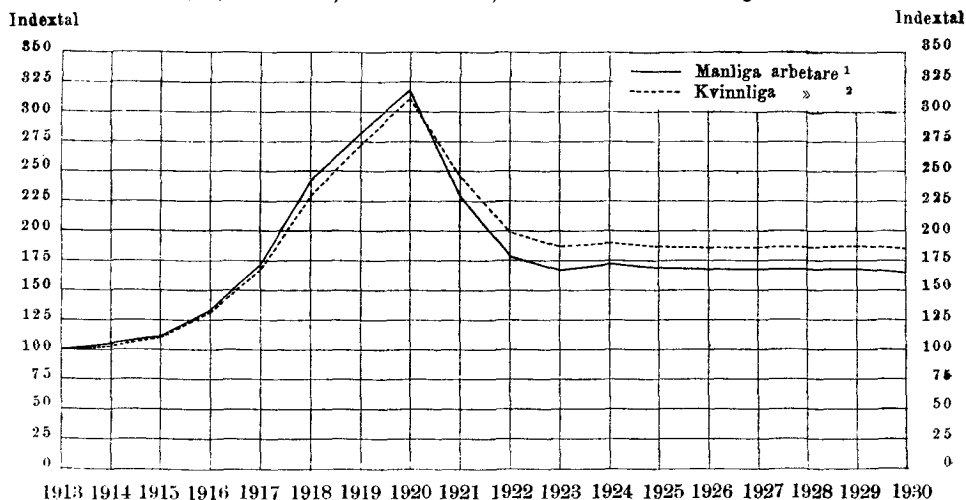
² Härvid ha de i tabellen representerade arbetargrupperna uppskattats till ett antal av 180 000 män (50 000 tjänare, 40 000 statavlönade körkarlar samt 50 000 daglönare i egen och 40 000 i arbetsgivarens kost) och 40 000 kvinnor (20 000 tjänare samt 10 000 daglönare i egen och 10 000 i arbetsgivarens kost). Vidare har antalet arbetsdagar för daglönarna antagits utgöra 300, varav 200 med sommar- och 100 med vinterdaglön.

Tab. 1. Lönenivåns förändringar inom jordbruket åren 1913—1930.

År	Manliga lantarbetare										Kvinnliga lantarb.						
	Tjänare		Statavlönade körkarlar		Tillfälliga daglönare				Beräknad totalavlöning pr år för samtl. arb.	Tjänare		Tillfälliga daglönare				Beräknad totalavlöning pr år för samtl. arb.	
	Kontant årslön	Årslön samt kost och logi	Kontant årslön	Årslön och naturaförmåner	I egen kost	I arbetsgivares kost	Sommar-dag-lön	Vin-ter-dag-lön		Sommar-dag-lön	Vin-ter-dag-lön	Kontant årslön	Årslön samt kost och logi	I egen kost	I arbetsgivares kost		Sommar-dag-lön
a) Absoluta tal, kr.																	
1913	326	683	329	720	2:97	2:19	2:05	1:43	698	197	485	1:77	1:34	1:21	0:39	447	
1914	332	702	334	811	3:02	2:24	2:10	1:46	731	202	501	1:81	1:38	1:24	0:52	461	
1915	343	755	346	883	3:13	2:34	2:18	1:55	776	212	547	1:87	1:43	1:29	0:56	492	
1916	398	906	390	987	3:77	3:02	2:63	1:96	925	241	655	2:23	1:75	1:52	1:18	588	
1917	489	1146	457	1256	5:00	4:00	3:43	2:63	1197	286	818	2:55	2:29	1:93	1:46	747	
1918	689	1629	646	1764	7:14	5:62	4:75	3:63	1689	376	1131	4:00	3:07	2:67	2:02	1026	
1919	884	1903	826	2088	8:58	6:72	5:76	4:33	2006	502	1320	4:82	3:71	3:22	2:43	1216	
1920	1075	2105	1047	2352	9:37	7:20	6:41	4:71	2218	661	1495	5:62	4:30	3:72	2:79	1392	
1921	784	1551	807	1649	6:74	5:06	4:75	3:34	1598	541	1174	4:41	3:33	3:06	2:19	1098	
1922	609	1246	651	1325	5:04	3:59	3:48	2:51	1239	500	975	3:46	2:66	2:39	1:77	891	
1923	566	1155	615	1275	4:74	3:67	3:28	2:40	1169	423	913	3:23	2:51	2:27	1:69	837	
1924	570	1164	624	1371	4:79	3:72	3:34	2:45	1201	430	933	3:27	2:54	2:28	1:71	850	
1925	566	1139	627	1318	4:74	3:70	3:32	2:47	1178	426	909	3:24	2:53	2:27	1:70	836	
1926	560	1126	626	1328	4:72	3:68	3:32	2:49	1175	422	898	3:24	2:53	2:28	1:72	831	
1927	560	1121	624	1334	4:71	3:70	3:31	2:48	1175	423	893	3:23	2:55	2:30	1:74	830	
1928	560	1119	627	1329	4:71	3:70	3:32	2:48	1173	424	891	3:24	2:56	2:31	1:75	831	
1929	566	1123	631	1308	4:73	3:71	3:33	2:50	1172	428	893	3:27	2:56	2:33	1:77	835	
1930	567	1093	633	1260	4:69	3:69	3:26	2:53	1152	434	880	3:21	2:56	2:31	1:79	825	
b) Indextal, om avlöningen år 1913 sättes = 100																	
1914	102	103	102	113	102	102	102	102	105	103	103	102	103	102	103	103	
1915	105	111	105	123	105	107	106	108	111	108	113	106	107	107	110	110	
1916	122	133	119	137	127	138	128	137	133	122	135	126	131	126	133	132	
1917	150	168	139	174	168	183	167	184	171	145	169	167	171	160	164	167	
1918	211	239	196	245	240	257	232	254	242	191	233	226	229	221	227	230	
1919	271	279	251	290	289	307	281	303	288	255	272	272	277	266	273	272	
1920	330	308	318	327	315	329	313	329	318	336	308	318	321	307	313	311	
1921	240	227	245	229	227	231	232	234	229	275	242	249	249	252	246	246	
1922	187	182	198	184	170	178	170	176	178	228	201	195	199	198	199	199	
1923	174	169	187	177	160	168	160	168	167	215	188	182	187	188	190	187	
1924	175	170	190	190	161	170	163	173	172	218	192	185	190	188	192	190	
1925	174	167	191	183	160	169	162	173	169	216	187	183	189	188	191	187	
1926	172	165	190	184	159	168	162	174	168	214	185	183	189	188	193	186	
1927	172	164	190	185	159	169	161	173	168	215	184	182	190	190	196	186	
1928	172	164	191	185	159	169	162	173	168	215	184	183	191	191	197	186	
1929	174	164	192	182	159	169	162	175	168	217	184	185	191	193	199	187	
1930	174	160	192	175	158	168	164	177	165	220	181	181	191	191	201	185	
c) Indextal, om avlöningen år 1926 sättes = 100																	
1924	102	103	100	103	101	101	101	100	102	102	104	101	100	100	99	102	
1925	101	101	100	99	100	101	100	99	100	101	101	100	100	100	99	101	
1926	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
1927	100	100	100	100	100	101	100	100	100	100	99	100	101	101	101	100	
1928	100	99	100	100	100	101	100	100	100	100	99	100	101	101	102	100	
1929	101	100	101	98	100	101	100	100	100	101	99	101	101	102	103	100	
1930	101	97	101	95	99	100	101	102	98	103	98	99	101	101	104	99	

Diagram I. Löneutvecklingen i Sverige för lantarbetare under åren 1913—1930.

Evolution en Suède, de 1913 à 1930, des salaires des ouvriers agricoles.



Av tabellen och diagrammet framgår, att lantarbetarlönerna under perioden 1914—1920 oavbrutet stego, tills kulmen år 1920 nåddes vid omkring 215 % över 1913 års nivå. Under den följande treårsperioden sjönko lönerna med sammanlagt omkring 45 % från nyssnämnda topplöner, men fr. o. m. år 1924 synes nedgången ha upphört och efterträts av en viss stabilisering av lönenivån. I förhållande till år 1913 företedde lönenivån vid 1930 års slut en genomsnittlig höjning med 65 % för männen och 85 % för kvinnorna eller c:a 67 % för samtliga arbetare.

Önskvärt skulle vara att vid sidan av dessa siffror för penninglönens utveckling även kunna lämna motsvarande för reallönen, utvisande fluktuationerna i den kvantitet varor och tjänster lantarbetarna vid olika tider kunnat erhålla för sin kontantlön. Tyvärr saknas dock den detaljerade kännedom om de nuvarande pris- och levnadskostnadsförhållandena på landsbygden, som erfordras för genomförandet av en dylik beräkning.

c. Avtalsenliga och faktiska löner å olika orter.

Närmare upplysningar om löneförhållandena inom olika delar av landet lämnar efterföljande tab. 2, i vilken huvudresultaten av de lönestatistiska beräkningarna meddelas såsom läns-, landsdels- och riksmiddeltal.

Riks- och landsdelssiffrorna för de särskilda arbetargrupperna grunda sig på länssiffror vägda med antalet socknar. Denna vägningsmetod, vilken ansluter sig till den i den tidigare lantarbetarstatistiken använda me-

¹ Ouvriers hommes. ² Ouvriers femmes.

toden för uträknande av riksmedelstal, torde kunna betraktas såsom tillfredsställande, då den innebär ett hänsynstagande till bebyggelseätheten och därmed i realiteten även till jordbruksförhållandena inom de olika landsdelarna.

Sedan år 1919 ha arbets- och löneförhållandena för det större jordbruket inom vissa landsdelar varit reglerade genom kollektivavtal, vilka f. n. torde direkt beröra inemot en femtedel av hela antalet lantarbetare vid det större jordbruket. Då dessa mellan lantarbetare och lantarbetarnas organisationer ingångna överenskommelser i stor utsträckning varit normerande för lönesättningen, särskilt i östra och södra Sverige, ha de i dessa avtal intagna lönesatserna införts i tab. 2. Härvid har inom län, där det ej finnes lokala löneavtal, omfattande ett större antal gårdar över hela området, utan huvudsakligen avtal för enstaka lant- eller bruksegendomar, avtalslönen beräknats på grundval av dessa specialavtal, vilket angivits genom att medeltalssiffran satts med medieavtalstil. Avtalens timlöner ha omräknats till daglöner på grundval av riksavtalets bestämmelser om arbetstiden under resp. maj—september och december—februari.

Jämför man för de särskilda hushållningssällskapsområdena de uppgivna faktiska kontantlönerna med de i kollektivavtalen fastställda lönebeloppen, finner man, att de senare ej sällan överstiga de förra, vilka ofta få sin prägel genom löneförhållandena på de talrika, vanligen smärre jordbruk, där avtalsreglerade löner spela en mindre roll.

1. Tjänstefolk.

Manliga tjänare. Frågeformulärens uppgifter om kontant årslön (städsel inberäknad) för manlig tjänare inom olika län och landsdelar samt för riket i dess helhet återgivas i form av medeltal i tab. 2, kol. 3. Riksmedelstalet utgör 567 kr. Kontantlönerna för manliga tjänare äro mycket växlande i olika bygder. Låga genomsnittslöner förekomma i vissa trakter av östra och västra Sverige, medan höga löner äro utmärkande för de norra och södra landsändarna. — Mer än $\frac{1}{10}$ av de för år 1930 redovisade dränglönerna ligga mellan 500 och 650 kr.

Den andra huvuddelen av tjänarnas avlöning utgöres av fri kost och logi. Värdet av denna löneförmån, vilket å formulären beräknats med ledning av inackorderingspris e. d. för personer i jämförlig ställning, utgjorde i medeltal för hela riket 1⁴⁴ kr. per dag och växlade i de särskilda länen mellan lägst 1³⁰ och högst 1⁶¹ kr. per dag.

Genom multiplicering av de nyssnämnda å formulären uppgivna värdena för kost och logi med dagarnas antal under ett år erhållas motsvarande värden per år. Dessa ingå i den i tab. 2, kol. 4 redovisade totalavlöningen per år, vilken i medeltal för riket i dess helhet beräknats till 1 093 kr.

förmåner i Sverige år 1930.

17		18		19		20		21		22		23		24		25		26		27		28		29		30		31		32		33		34	
daglönare		Fasta kvinnliga daglönare								Tillfälliga manliga daglönare (utan fri bostad)								Tillfälliga kvinnliga daglönare (utan fri bostad)																	
		I arbetsgivares kost				I egen kost				I arbetsgivares kost				I egen kost				I arbetsgivares kost				I egen kost													
		Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter		
Uppg. dag-lön, kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Dagl. enl. koll. avt., kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Dagl. enl. koll. avt., kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Dagl. enl. koll. avt., kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Dagl. enl. koll. avt., kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Dagl. enl. koll. avt., kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Dagl. enl. koll. avt., kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Dagl. enl. koll. avt., kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Dagl. enl. koll. avt., kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Dagl. enl. koll. avt., kr.	Uppg. dag-lön, kr.	Uppg. dag-lön, kr.					
2.95	2.18	2.95	2.32	2.08	1.73	4.50	4.46	3.60	3.37	3.21	2.25	3.00	3.13	2.40	2.42	2.28	1.87	1																	
3.00	2.27	2.98	2.84	2.10	1.67	4.50	4.70	3.60	3.72	3.33	2.58	3.00	3.28	2.40	2.64	2.43	1.80	2																	
2.96	2.14	2.85	2.23	2.19	1.61	4.50	4.43	3.60	3.37	3.22	2.28	2.80	2.96	2.24	2.33	2.17	1.74	3																	
2.94	2.18	3.03	2.33	2.04	1.53	4.50	4.73	3.60	3.69	3.50	2.69	3.00	3.21	2.40	2.54	2.33	1.81	4																	
2.83	2.17	3.08	2.50	2.08	1.58	—	4.64	—	3.61	3.39	2.50	—	3.21	—	2.69	2.14	1.82	5																	
2.75	2.00	2.80	2.13	1.85	1.35	—	4.40	—	3.46	3.08	2.30	—	2.95	—	2.22	2.00	1.58	6																	
2.90	2.15	2.75	2.08	1.95	1.44	4.50	4.55	3.60	3.67	3.17	2.41	2.90	3.21	2.32	2.42	2.17	1.73	7																	
2.75	2.05	2.50	2.00	1.75	1.30	—	4.38	—	3.50	3.00	2.31	—	2.69	—	2.25	1.94	1.63	8																	
3.00	2.22	2.88	2.13	2.08	1.53	4.50	4.67	3.60	3.80	3.30	2.48	2.90	3.13	2.32	2.50	2.85	1.78	9																	
2.75	2.06	2.75	2.05	1.94	1.38	—	4.71	—	3.57	3.29	2.34	—	2.91	—	2.31	2.07	1.54	10																	
2.75	2.00	2.50	2.13	1.80	1.50	4.20	4.02	3.36	3.29	3.00	2.25	2.80	2.74	2.24	2.18	2.00	1.50	11																	
3.14	2.46	2.94	2.87	2.25	1.75	4.50	4.75	3.60	3.83	3.58	2.78	2.80	3.17	2.24	2.50	2.40	1.91	12																	
2.93	2.22	2.85	2.80	2.14	1.71	4.50	4.54	3.60	3.68	3.27	2.39	2.80	3.02	2.24	2.40	2.32	1.82	13																	
2.75	2.00	2.92	2.33	2.00	1.50	—	4.25	—	3.38	3.00	2.38	—	3.17	—	2.50	2.25	1.62	14																	
2.63	1.96	3.00	2.25	1.90	1.43	—	4.44	—	3.52	3.00	2.38	—	3.27	—	2.64	2.13	1.73	15																	
2.82	2.04	3.10	2.38	2.00	1.50	—	4.67	—	3.58	3.22	2.43	—	3.50	—	2.78	2.42	1.73	16																	
2.75	2.01	3.17	2.40	2.00	1.50	—	4.67	—	3.53	3.19	2.43	—	3.42	—	2.74	2.44	1.71	17																	
3.00	2.13	3.00	2.35	2.00	1.50	—	4.67	—	3.63	3.25	2.42	—	3.67	—	2.83	2.38	1.75	18																	
2.83	2.02	2.96	2.24	2.13	1.58	—	4.28	—	3.17	3.18	2.31	—	3.23	—	2.51	2.48	1.78	19																	
2.96	2.25	2.98	2.29	2.00	1.53	4.60	4.77	3.68	3.91	3.24	2.59	3.00	3.25	2.40	2.69	2.28	1.68	20																	
2.79	2.18	2.92	2.29	2.18	1.70	4.50	4.56	3.60	3.54	3.35	2.55	3.00	3.37	2.40	2.66	2.48	1.85	21																	
2.88	2.13	2.81	2.08	2.08	1.68	4.80	4.66	3.84	3.76	3.54	2.67	3.00	3.31	2.40	2.60	2.50	2.00	22																	
3.25	2.75	2.98	2.58	2.10	1.80	5.00	5.50	4.00	4.76	3.98	3.38	3.00	3.60	2.40	3.04	2.55	2.16	23																	
3.58	2.89	3.25	2.61	2.13	1.72	5.50	5.78	4.40	4.75	4.11	3.23	—	3.48	—	2.95	2.42	2.02	24																	
3.75	2.79	3.15	2.40	2.25	1.59	—	5.94	—	4.48	4.14	3.02	—	3.44	—	2.80	2.42	1.88	25																	
3.50	2.80	3.10	2.80	1.96	1.63	—	5.56	—	4.81	3.88	2.94	—	3.50	—	2.94	2.20	1.90	26																	
4.13	3.25	3.58	2.84	2.38	1.64	—	6.21	—	5.06	4.56	3.43	—	3.53	—	2.81	2.48	1.89	27																	
4.50	3.17	3.56	2.63	2.29	1.79	—	6.59	—	5.11	4.84	3.54	—	3.71	—	2.80	2.54	1.93	28																	
2.97	2.22	2.96	2.32	2.07	1.59	4.60	4.69	3.68	3.69	3.36	2.53	2.90	3.21	2.33	2.56	2.31	1.79	29																	
2.95	2.18	2.98	2.28	2.08	1.63	4.50	4.60	3.60	3.58	3.34	2.50	2.90	3.17	2.32	2.50	2.33	1.83	30																	
2.81	2.10	2.86	2.22	1.97	1.45	4.50	4.58	3.60	3.58	3.22	2.40	2.90	3.01	2.32	2.44	2.10	1.68	31																	
2.99	2.23	2.85	2.31	2.15	1.71	4.50	4.57	3.60	3.70	3.35	2.51	2.80	3.05	2.24	2.42	2.32	1.82	32																	
2.81	2.05	3.00	2.30	2.06	1.54	4.60	4.48	3.68	3.45	3.17	2.40	3.00	3.31	2.40	2.62	2.37	1.84	33																	
3.68	2.89	3.20	2.62	2.12	1.68	5.40	5.83	4.32	4.77	4.16	3.19	3.00	3.52	2.40	2.90	2.41	1.96	34																	
2.98	2.22	2.97	2.32	2.07	1.57	4.60	4.73	3.68	3.71	3.33	2.50	2.90	3.27	2.32	2.56	2.33	1.77	35																	
2.95	2.20	2.98	2.32	2.08	1.56	—	4.71	—	3.70	3.32	2.48	—	3.24	—	2.56	2.31	1.75	36																	
1.74	1.21	1.61	1.21	1.07	0.79	—	2.97	—	2.19	2.05	1.43	—	1.77	—	1.34	1.21	0.89	37																	

Utöver årsavlönningen i form av kontant lön och fritt vivre utgå ännu i vissa landsdelar, särskilt i Norrland, till tjänstefolket naturapersedlar, vanligen kläder eller material till sådana.

Kvinnliga tjänare. Den kontanta årslönen för kvinnlig tjänare framgår av tab. 2, kol. 5. Riksmedeltalet utgör 434 kr.

Den kontanta genomsnittslönen för kvinnlig tjänare utgjorde år 1930 76 % av motsvarande medelsiffra för manlig tjänare mot 61 % år 1920. Differensen har sålunda under mellantiden minskats icke oväsentligt, och på vissa orter lära kvinnliga jordbrukstjänare numera t. o. m. nått upp till samma årslöner som manliga. Skillnaden mellan de manliga och de kvinnliga lönerna växlade emellertid betydligt i olika landsdelar. Störst var skillnaden (i medeltal 291—235 kr.) i de sex nordligaste länen, där kvinnornas löner endast utgjorde 53—64 % av männens, medan den minsta differensen (resp. 49, 76 och 81 kr.) förekom i Uppsala, Örebro och Västmanlands län, där motsvarande procenttal utgjorde resp. 91, 86 och 85.

Värdet av fri kost och bostad för kvinnlig tjänare uppskattas något lägre än samma förmåner för manlig. Riksmedeltalet för de kvinnliga tjänarna var 1·22 kr. per dag eller 22 öre lägre än för de manliga. Genomsnittliga årsvärdet av dessa förmåner ingår i den i tab. 2, kol. 6 redovisade totalavlönningen, vilken utgjorde 880 kr. per år i medeltal för hela riket.

Liksom beträffande manlig tjänare utgår även till kvinnlig lönen i vissa trakter av Norrland till någon del i form av kläder och andra naturapersedlar.

2. Statare.

Medan det mindre och medelstora jordbrukets viktigaste arbetskraft utgöres av ogifta tjänare i arbetsgivarens kost, äro däremot för storbruket typiska de merendels gifta tjänare, vilka i stället för kost erhålla s. k. stat av för det egna hushållet erforderliga livsförnödenheter.

I undersökningen ha medtagits dels körkarlar (och med dem jämställda jordbruksarbetare), vilka utgöra den statavlönade personalens talrikaste men lägst kvalificerade och lägst avlönade grupp, dels kreatursskötare, vilka på grund av sin längre arbetstid och sitt mera ansvarsfulla arbete pläga erhålla något högre lön. Å frågeformuläret begärdes uppgifter om den gängse kontanta årslönen för var och en av dessa bägge arbetarkategorier, vidare om statens sammansättning och penningvärde samt slutligen om statarfamiljens bostad.

Statare: kontant årslön. Den i rikets olika län gängse kontanta årslönen redovisas i medeltal i tab. 2, kol. 8 och 11. För körkarlar uppgår lönen i genomsnitt för hela riket till 633 kr. Kreatursskötar-

nas kontantlön ligger i allmänhet något högre och utgör i genomsnitt för samtliga härad m. m., varifrån löneuppgifter inkommit, 731 kr. Skillnaden mellan körkarlarnas och kreatursskötarnas kontanta årslöner synes vara störst i norra och östra Sverige, där kreatursskötarnas genomsnittliga kontantlön med 17 % överstiger körkarlarnas, och lägst i södra Sverige, där differensen är 12 %. — Utöver den fasta lönen tillkomma för kreatursskötarna stundom premier eller provisioner å ladugårdens produkter till icke oväsentliga belopp.

Statare: naturaförmåner. Statens sammansättning har under senare år till en viss grad påverkats av de i kollektivavtalen uppställda normalstaterna. Enligt de för tjänsteåret 1929/1930 gällande lokala avtalen skulle i de mellansvenska avtalsdistrikten hel stat omfatta följande naturaförmåner per år, nämligen 1 280 l oskummad mjölk, 300 kg vete, 600 kg råg, 100 kg korn och 300 kg blandsäd (i vissa distrikt 200 kg korn och 200 kg blandsäd), 50 kg ärter, 15 ar potatisland, bränsle till husbehov samt fri bostad. För Bergslagen gälla med få avvikelser samma bestämmelser. Den skånska statlistan, som mera skiljer sig från de övriga, föreskriver 1 460 l oskummad mjölk, 100 kg vete, 700 kg råg, 600 kg korn, 1 200 sträckfamnar potatisland, 24 hl stenkol, 4 kbm björk- eller bokved och ett lass risbränsle, varvid dock stenkolet kan utbytas mot 80 hl torv och risbränslet mot 2 kbm barrved. — I riksavtalet anges förmånernas art och beskaffenhet något närmare. Sålunda föreskrives bl. a., att familjebostad skall bestå av 2 rum och kök eller 1 rum och kök med tillsammans en golvyta av minst 35 kvm, garderober och skafferi ej inräknade. Därest sådant bostadsutrymme ej kan beredas, ersättes bristande utrymme med 10 kr. per år och felande fullt 3-tal kvm golvyta. Till bostaden, som skall vara sund och i övrigt i gott skick samt kunna hållas väl uppvärmd, skola höra potatiskällare och matbod eller andra anordningar för förvaring av potatis och matvaror, vedbod, svinhus, om möjligt även höns hus, tvättstuga eller del i sådan m. m. Potatisland skall genom arbetsgivarens försorg gödslas och brukas, medan sättnings, rensning och upptagning av potatis skall verkställas av den, som innehar potatislandet.

Enligt de erhållna uppgifterna synes statens sammansättning i verkligheten vara rätt skiftande i olika delar av landet. I allmänhet synes dock på en egendom samma stat gälla för såväl körkarlar som kreatursskötare; endast omkring 8 % av de insända frågeformulären innehöll anteckning om, att sistnämnda statarkategori erhållit annan — vanligen något högre — stat än körkarlarna.

I vilken utsträckning olika varuslag ingå i statlistorna (för körkarlar) belyses av efterföljande tab. 3.

Oskummad mjölk ingår i alla statlistor, men utbytes ej sällan till någon del mot skummad, varvid enligt kollektivavtalen 3 l (i Skåne 2) av det senare slaget svara mot 1 l av det förra. Av brödsäd ingår råg i så

Tab. 3. Medelkvantiteter och medelpris för vissa statvaror samt medelvärden av andra naturaförmaner.

Län och hushållnings-sällskaps-områden	Medelkvantiteter av					Medelpris för					Medelvärde per familj och år av		
	Mjolk,	Vete,	Råg,	Korn,	Havre o. bland-säd,	Mjolk, öre per l	Vete, öre per kg	Råg, öre per kg	Korn, öre per kg	Havre o. bland-säd, öre per kg	Bränsle,	Bostad (inkl. trädgård),	Potatisland,
	l	kg	kg	kg	kg						kr.	kr.	kr.
Stockholms	1 300	313	600	144	219	14	17	14	11	9	77	160	34
Uppsala.....	1 323	300	600	217	183	13	18	15	11	10	87	149	30
Södermanlands	1 210	300	600	91	309	13	18	15	13	11	66	147	35
Östergötlands	1 290	320	607	100	300	12	18	15	12	10	83	142	40
Jönköpings	1 136	194	606	56	346	13	17	15	13	11	82	124	24
Kronobergs	1 156	110	680	40	360	12	16	14	11	11	73	124	31
Kalmar	1 012	197	723	67	223	14	18	15	12	10	80	133	25
norra hush.-sällsk.	1 050	225	625	50	275	13	18	15	12	10	59	105	23
södra »	991	181	779	77	193	15	18	16	13	10	92	149	27
Gotlands	1 004	377	485	331	23	11	16	13	12	10	84	115	19
Blekinge	1 050	175	888	—	238	16	18	16	—	12	100	206	21
Kristianstads	1 205	140	560	165	340	14	18	15	13	12	114	147	49
Malmöhus	1 262	108	669	569	38	13	18	16	14	14	114	174	57
Hallands	1 132	132	832	—	300	11	18	15	—	10	107	155	44
Göteborgs o. Bohus	1 137	266	483	—	260	14	18	15	—	11	90	140	42
Älvsborgs	1 219	188	534	—	391	11	17	15	—	10	77	152	46
norra hush.-sällsk.	1 278	200	567	—	411	12	17	15	—	10	77	164	45
södra »	1 143	171	493	—	364	11	17	15	—	10	78	136	48
Skaraborgs	1 286	216	597	8	405	10	17	14	14	9	78	105	53
Värmlands	1 211	250	541	—	409	15	17	14	—	10	76	126	33
Örebro	1 253	300	585	34	314	13	17	14	12	9	74	146	49
Västmanlands	1 199	314	586	79	329	13	17	15	11	9	81	137	41
Hela riket år 1930	1 207	220	609	170	230	13	17	15	12	10	84	141	39
» » » 1929	1 208	210	608	163	272	14	18	16	14	13	88	137	39
» » » 1928	1 212	201	611	161	257	15	19	17	15	15	92	134	34
» » » 1913	995	86	639	172	163	10	15	13	12	11	43	64	31

gott som alla och vete i flertalet stater. Även fodersäd (havre och korn) förekommer ofta. En statvara av väsentlig vikt, nämligen potatisen, lämnas vanligen ej »i måttet» utan i form av rätt att skörda viss areal av arbetsgivarens potatisland. I regel erhåller stataren även bränsle »till husbehov». Ännu för ett årtionde sedan förekommo sill och salt ganska ofta i statlistorna men nu endast i undantagsfall. I vissa landsdelar, särskilt i Småland och Västergötland, förekomma på en del håll kvarlevor av äldre tiders mera vidsträckta naturaavlönning, såsom smör, kött, fläsk, klädespersedlar (skodon) m. m. Emellertid har under de senare åren en bestämd tendens gjort sig gällande att förenkla staten genom att begränsa de däri ingående varuslagen till mjölk och spannmål.

Jämför man medelkvantiteterna av de olika statvarorna åren 1913 och 1930, finner man till en början, att den oskummade mjölken ökats och den skummade minskats. Vidare har vetekvantiteten stigit med mer än

150 %, medan det inknappats något på rågen. Kornkvantiteten har sjunkit något, varemot havre och blandsäd, d. v. s. den egentliga fodersäden, ökats med c:a 70 %, vilket förbättrat statarnas möjligheter att hålla husdjur.

Vad slutligen statarbostaden beträffar, ha uppgifter endast begärts om det å orten vanliga rumsantalet. De inkomna svaren synas giva vid handen, att inom större delen av landet statarfamiljen innehar 1 rum och kök. Inom $\frac{1}{3}$ av de redovisningsområden, där statare förekomma, företrädesvis belägna i Sydsverige, utgöres dock den normala statarlägenheten av 2 rum och kök. Endast i undantagsfall har uppgivits, att statarbostaden består av allenast 1 rum med spis.

På grundval av de värdeuppskattningar av de i statlistorna ingående posterna, som uppgiftslämnarna med få undantag avgivit och vilka skulle avse å orten rådande salupris i parti (icke gårdens bokpris), ha utförts vissa i tab. 3 framlagda beräkningar rörande dels medelpriset per enhet å de viktigaste statvarorna, dels medelvärdet per familj av bränsle, bostad och potatisland. I de fall, då omräkning av de lämnade kvantitetsuppgifterna måst företagas från rymdmått till vikt eller omvänt, ha i regel använts de uppgifter om sädesslagens vikt per hl i de olika länen, som meddelas i statistiska centralbyråns årligen utgivna årsväxtberättelser. Där prisuppgifter eller värderingar saknas, ha approximationer företagits med ledning av motsvarande uppgifter från samma trakt eller annat tillgängligt prisstatistiskt material.

Hysesuppskattningens tillförlitlighet torde mången gång kunna sättas i fråga. I vissa jordbrukstrakter torde bostäder av liknande slag knappast finnas till uthyrning, varför hyresvärderna ofta bliva fingerade, och ganska allmänt torde vid värderingen de för taxeringsändamål uppgjorda, i regel synnerligen låga uppskattningarna kommit till användning.

Tab. 3 utvisar, att från hösten 1929 till hösten 1930 prissänkningar ägt rum i fråga om samtliga redovisade förnödenheter utom bostad och potatisland.

Naturaförmånernas sammanlagda värde per år, vilket ingår i den i tab. 2 redovisade totalavlöningen, utgjorde i genomsnitt för undersökningsområdet i dess helhet för körkarlar 627 kr. och för kreatursskötare 629 kr. Framhållas må, att i naturaförmånerna ej inräknats vissa mera sällan förekommande eller till sitt värde svårberäknliga förmåner, såsom fri läkarbehandling och sjukhusvård, fria försäkringsavgifter, fria skjutsar vid vissa tillfällen (kvarnskjutsar o. d.) eller den någon gång förekommande förmånen, att arbetsgivaren helt eller delvis betalar arbetarens skatter.

Statare: samtliga löneförmåner. Körkarlarnas totalavlöning per år (tab. 2, kol. 9) utgjorde i medeltal för samtliga de landsdelar, där statare förekomma, 1260 kr. Detta innebär en minskning från föregående

år med 48 kr.; den kontanta årslönen har visserligen ökats med 2 kr., men naturaförmånernas penningvärde minskats med 50 kr.

Kreatursskötarnas totalavlöning (tab. 2, kol. 12) uppgick för riket i dess helhet till i genomsnitt 1360 kr.

3. Daglönare.

Under beteckningen daglönare eller dagsverkare plägar man sammanföra de lantarbetare, som helt eller delvis erhålla sin avlöning i form av daglön, timlön eller ackordsbetalning. Medan daglönare utan naturaförmåner i anställningssätt och avlöningsform nära överensstämma med industriarbetarna, representera daglönare med naturaförmåner i viss mån en övergångsform mellan å ena sidan de nyssnämnda, helt kontantavlönade arbetarna, å den andra tjänar-, statar- och torparklasserna.¹ Det finnes sålunda daglönare, vilka i likhet med tjänarna ha fri kost och bostad, ävensom sådana, vilka åtnjuta endera av dessa förmåner.

Daglönen bestämmes i hög grad av dagsverkarens arbetsförmåga och är därför i regel olika för män och kvinnor samt för äldre och yngre arbetare. Vidare växlar dagspenningen allt efter arbetstidens längd och arbetsbehovets skiftningar under olika årstider. I frågeformuläret har uppgift begärts beträffande sommar- och vinterdaglöner för fullt arbetsföra manliga och kvinnliga dagsverkare såväl »i egen kost» som »i arbetsgivarens kost». Å formuläret ha arbetarna vidare efter anställningens varaktighet uppdelats i fasta och tillfälliga arbetare. Beträffande de senare har dessutom skillnad gjorts mellan tillfälliga arbetare med fri bostad och sådana utan fri bostad.

Fasta daglönare. Uppfattningen om vilka daglönare, som skola anses för fasta, synes vara ganska växlande i olika landsdelar. I allmänhet torde såsom fasta betraktas de arbetare, vilka tagit anställning för ett år eller åtminstone för ett sommarhalvår, men särskilt i Skåne, Bergslagen och Norrland lära hit räknas även daglönare, vilkas arbetsavtal endast omfattar en tid av 1—4 månader. Medan de fasta daglönarna synas utgöra huvuddelen av bruksegendomarnas lantarbetarpersonal, spela de en något mindre betydande roll i de egentliga jordbruksbygderna, där avtal om längre tids stadigvarande arbete ofta träffas med husmän eller egnahemsinnehavare eller med hemmavarande vuxna söner och döttrar till statare, torpare, småbrukare m. fl.

Löneuppgifter rörande de fasta daglönarna meddelas i tab. 2, kol. 13—22.

För *manliga* arbetare i egen kost uppgick sommardaglönen till 4.19 kr. och vinterdaglönen till 3.34 kr. i genomsnitt för riket i dess helhet;

¹ Jfr den i de lantarbetarstatistiska årsböckerna för 1922 och 1923 publicerade specialundersökningen rörande löne- och arbetsförhållandena för olika lantarbetargrupper inom det större jordbruket.

skillnaden utgör alltså 0⁸⁵ kr. För daglönare i arbetsgivarens kost utgjorde dagspenningen i medeltal för riket 2⁹⁷ kr. på sommaren och 2²² kr. på vintern, alltså en differens på 0⁷⁵ kr. Skillnaden mellan riksmedeltalen för lönen i egen och i arbetsgivarens kost utgjorde på sommaren 1²² kr. och på vintern 1¹² kr., vilka belopp alltså skulle motsvara kostens ungefärliga penningvärde.

De fasta kvinnliga daglönarna synas i regel utgöras av hustrur, döttrar och andra kvinnliga anhöriga till gårdens manliga arbetspersonal, med vilka muntligen avtalats om mera stadigvarande arbetshjälp. Uträknas genomsnittet av samtliga löneuppgifter för kvinnliga daglönare i egen kost, blir riksmedeltalet för sommardaglönen 2⁹⁶ kr. och för vinterdaglönen 2³² kr. eller resp. 71 och 69 % av motsvarande dagsverkspris för manliga arbetare.

Betraktas därefter löneförhållandena för kvinnliga daglönare, som åtnjuta fri kost, finnes i medeltal för hela riket sommardaglönen utgöra 2⁰⁷ och vinterdaglönen 1⁵⁹ kr. Jämföras dessa tal med motsvarande siffror för daglön i egen kost, finnes kostens uppskattade värde i medeltal utgöra 0⁸⁹ kr. sommartid samt 0⁷³ kr. vintertid.

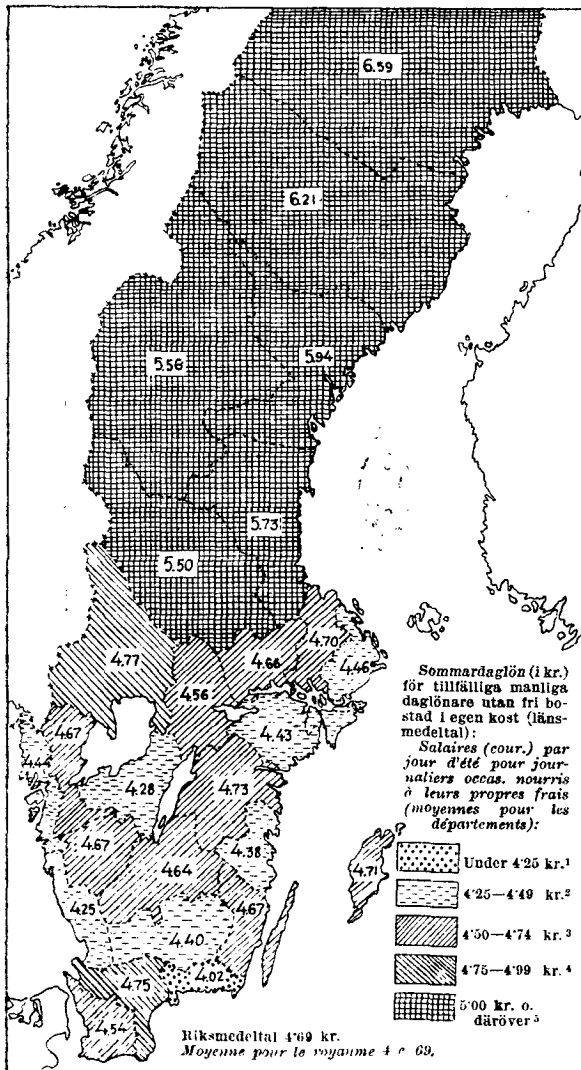
Tillfälliga daglönare. Det torde vara ett för det nutida rationaliserade jordbruket karakteristiskt förhållande, att antalet fasta arbetare alltmer inskränkes till det för driftens upprätthållande oundgängligen nödvändiga, vilket genom användning av arbetsbesparande maskiner och transportanordningar kan sättas lågt, medan det starkt ökade arbetsbehovet under skördetiden m. m. tillgodoses genom lejd arbetskraft.

Mellan dessa tillfälliga daglönare och de fasta daglönarna råder egentligen endast en gradskillnad, i det att, som ovan påpekats, såsom fast även kan betecknas daglönare, som allenast förbinder sig till en eller några få sommarmånaders arbete. Framhållas må också, att i allmänhet beträffande kvinnliga arbetare, vilka ofta på grund av husliga sysslor o. d. icke torde kunna prestera ett fullt regelmässigt utearbete, samt i vissa trakter, såsom i norra Sverige, jämväl i fråga om manliga arbetare de olika daglönargrupperna synas vara skäligen svagt avgränsade mot varandra.

Landsdelar	Tillfälliga daglönare med fri bostad							
	M a n l i g a				K v i n n l i g a			
	I egen kost		I arbetsgivarens kost		I egen kost		I arbetsgivarens kost	
	Sommar- daglön, kr.	Vinter- daglön, kr.	Sommar- daglön, kr.	Vinter- daglön, kr.	Sommar- daglön, kr.	Vinter- daglön, kr.	Sommar- daglön, kr.	Vinter- daglön, kr.
Östra Sverige	4 ²⁴	3 ³⁰	3 ⁰⁶	2 ²⁸	2 ⁹⁵	2 ³⁹	2 ²²	1 ⁷²
Småland och öarna	4 ¹⁶	3 ⁴¹	2 ⁹⁷	2 ²²	2 ⁹¹	2 ⁹²	1 ⁹⁹	1 ⁵⁵
Södra Sverige	4 ⁸⁹	3 ⁵⁹	3 ²⁸	2 ⁴⁵	2 ⁹⁷	2 ⁴²	2 ²⁷	1 ⁷⁸
Västra Sverige ...	4 ²⁷	3 ²⁴	3 ⁰⁶	2 ²⁹	3 ¹⁸	2 ⁸⁹	2 ²⁰	1 ⁷¹
Norra Sverige	5 ⁵⁵	4 ⁴⁵	3 ⁷⁷	2 ⁹⁴	3 ⁴¹	2 ⁶⁴	2 ²⁸	1 ⁷⁹
Hela riket	4 ⁴¹	3 ⁴⁸	3 ¹⁷	2 ³⁸	3 ⁰⁸	2 ⁴¹	2 ¹⁹	1 ⁷¹

Arbetslön för tillfälliga manliga daglönare.

Salaires pour les journalistes occasionnels en 1930.



I det hösten 1930 utsända frågeformuläret hade beträffande de tillfälliga daglönarna uppgifter begärts om kontantlönen dels med och dels utan fri bostad.

Tillfälliga daglönare med fri bostad. Rörande denna till synes relativt sällan förekommande arbetargrupp ha endast ett fåtal löneuppgifter erhållits från varje län. De ha därför ej medtagits i tab. 2, utan redovisas landsdelsvis i tablån å föregående sida. Vid en jämförelse mellan tablåns riksmedeltal och motsvarande siffror i tab. 2 finner man, att lönerna för tillfälliga daglönare med fri bostad i allmänhet ligga emellan lönebeloppen för fasta daglönare och för tillfälliga utan fri bostad.

Tillfälliga daglönare utan fri bostad. Huvudparten av de tillfälliga daglönarna torde sakna förmånen av fri bostad. Dessa arbetare, för vilka länsvis redogöres i kol. 23—34

av tab. 2, erhålla ett speciellt intresse därigenom, att deras avlöningar mera direkt röna inverkan av industriens konkurrens om arbetskraften och därför tendera att närma sig de löner, med vilka i norr skogsindustrien, i sö-

¹ Au-dessous de 4 c. 25. — ² 4 c. 25—4 c. 49. — ³ 4 c. 50—4 c. 74. — ⁴ 4 c. 75—4 c. 99. — ⁵ 5 c. 00 et plus.

Genomsnittlig avlöning för tillfällig manlig daglönare i egen kost (utan fri bostad)

Län och hushållnings- sällskapsområden	Sommar		Vinter		Län och hushållnings- sällskapsområden	Sommar		Vinter	
	Pr dag, kr.	Pr timme, kr.	Pr dag, kr.	Pr timme, kr.		Pr dag, kr.	Pr timme, kr.	Pr dag, kr.	Pr timme, kr.
Norrbottns ...	6·59	0·66	5·11	0·64	Jönköpings ...	4·64	0·46	3·61	0·45
Västerbottns..	6·21	0·62	5·05	0·63	Örebro	4·56	0·46	3·54	0·44
Västernorrlands	5·94	0·59	4·48	0·56	Kalmar	4·55	0·46	3·67	0·46
Gävleborgs ...	5·73	0·57	4·75	0·59	norra hush.- sällsk.	4·38	0·44	3·50	0·44
Jämtlands	5·36	0·56	4·81	0·60	södra hush.- sällsk.	4·67	0·47	3·80	0·48
Kopparbergs...	5·50	0·55	4·76	0·60	Malmöhus	4·54	0·45	3·68	0·46
Värmlands ...	4·77	0·48	3·91	0·49	Stockholms ...	4·46	0·45	3·37	0·42
Kristianstads .	4·75	0·48	3·83	0·48	Göteborgs o. Bohus	4·44	0·44	3·52	0·44
Östergötlands .	4·73	0·47	3·69	0·46	Södermanlands	4·43	0·44	3·37	0·43
Gotlands	4·71	0·47	3·57	0·45	Kronobergs ...	4·40	0·44	3·46	0·43
Uppsala.....	4·70	0·47	3·72	0·47	Skaraborgs ...	4·28	0·43	3·17	0·40
Älvsborgs	4·67	0·47	3·58	0·45	Hallands	4·25	0·43	3·38	0·42
norra hush.- sällsk.	4·67	0·47	3·53	0·44	Blekinge	4·02	0·40	3·29	0·41
södra hush.- sällsk.	4·67	0·47	3·63	0·45	Hela riket	4·69	0·47	3·69	0·46
Västmanlands	4·66	0·47	3·76	0·47					

der tegel- och sockerindustrierna betala sin tillfälliga arbetshjälp. Den ur nämnda synpunkt mest betydelsefulla gruppen utgöres av de manliga arbetarna i egen kost. I genomsnitt för hela riket utgjorde daglönen för sådana 4⁶⁹ kr. om sommaren och 3⁶⁹ kr. om vintern. Medellönerna för tillfälliga arbetare lågo sommartiden 0⁵⁰ och vintertiden 0³⁵ kr. högre än lönesatserna för de arbetare, som kunde påräkna mera jämn sysselsättning under en större del av året.

Sommardaglönen för tillfällig arbetshjälp var högst i norra Sverige och lägst i Blekinge, såsom framgår dels av kartogrammet å föregående sida, dels av tablån här ovan, i vilken länen ordnats i följd efter sommar-daglönens genomsnittliga höjd.

I tablån belyses även skillnaden mellan sommar- och vinterdaglönen inom olika län. Denna skillnad är givetvis i främsta rummet beroende på arbetsdagens olika längd sommar och vinter, men även andra faktorer spela in. Dividerar man daglönen med arbetstiden, finner man, som tablån ävenledes utvisar, att sommartimplönen i vissa trakter är något högre, i andra lägre än vintertimplönen. Orsaken härtill är framför allt att söka i den olika efterfrågan på arbetskraft sommar och vinter.

För de tillfälliga manliga daglönarna i arbetsgivarens kost utgjorde i medeltal för hela riket sommardaglönen 3³⁶ kr. och vinterdaglönen 2⁵³ kr. Jämföras dessa siffror med motsvarande riksmedeltal för arbetare i egen kost, finnes skillnaden utgöra resp. 1³³ och 1¹⁶ kr., vilka belopp sålunda skulle motsvara kostens uppskattade värde sommar och vinter.

Vad kvinnliga daglönare beträffar torde sådana, vilka mera tillfälligt biträda med rotfruktsskötsel o. d., i stor utsträckning arbeta på ackord. Dock förekommer även daglönsarbete i viss utsträckning. Genomsnittliga daglönen i egen kost för riket i dess helhet utgör 3²¹ kr. sommartid och 2⁵⁶ kr. vintertid, vilket i båda fallen motsvarar 68 resp. 69 % av motsvarande lönesatser för manlig arbetare mot resp. 60 och 60 % år 1920.

För arbeterskor, som åtnjuta fri kost, utgör för hela riket sommar-daglönerna 2³¹ kr. och vinterdaglönen 1⁷⁹ kr. Sammanställda med lönerna för helt kontantavlönad arbeterska giva 1930 års uppgifter som genomsnittliga värden på förmånen av fri kost resp. 0⁹⁰ och 0⁷⁷ kr. per dag.

B. Skogsarbetare.

I mellersta och norra Sverige, sydsvenska höglandet m. fl. landsdelar, där skogsbruket är huvudnäring, sker för vissa arbetarkategorier en regelmässig växling i sysselsättning under olika årstider mellan jordbruk och skogshantering, så att de arbetare på landsbygden, vilka sommartid arbetat vid jordbruket, på vintern pläga finna arbete i skogen o. s. v. Det är därför av intresse att såsom komplement till löneuppgifterna för den mera tillfälliga arbetskraften inom jordbruket även ge en översikt över skogsarbetarnas löneförhållanden. Framhållas må, att skogsarbetena i vårt land så gott som uteslutande utföras på ackord.

Alltsedan vintern 1917/1918 har socialstyrelsen årligen från jägmästarna i reviren (f. n. 133) inhämtat uppgifter rörande normala dagsförtjänster vid skogsarbete för huggare och körare (häst och karl). På grundval av dessa uppgifter, vilka pläga avse förhållandena under första hälften av februari månad resp. år, ha översikter över löneförhållandena vid skogsbruket under resp. vintersäsonger utarbetats och publicerats i Sociala Meddelanden. En sammanfattning av de sålunda publicerade löneuppgifterna, vilka så gott som uteslutande avse arbete på ackord, lämnas i efterföljande tablå, i vilken åskådliggöras för riket i dess helhet löneförändringarna från och med vintern 1918/1919, då arbetslönerna inom skogsbruket nådde sin toppunkt.

Efter den starka lönesänkningen vintern 1921/1922, då lönerna sjönko med i genomsnitt 50—60 %, har skogsbrukets lönenivå i stort sett förblivit tämligen oförändrad att döma av genomsnittstalen för hela riket. För samtliga revir tillsammans synes dock lönenivån f. n. ligga något lägre än föregående säsong (för huggare cirka 6 % och för körare 5 %). Inom särskilda landsdelar ha däremot åtskilliga förskjutningar ägt rum, varom mera å nästföljande sida.

Sin största betydelse har ju skogsbruket för rikets norra delar (Värmland, Dalarna och Norrland), där under normala förhållanden minst 150,000 personer vintertid torde sysselsättas med skogsarbete. Den härstä-

Vintern	H u g g a r e			K ö r a r e (häst och karl)		
	Medelför- tjänst per dag, kr.	Indextal		Medelför- tjänst per dag, kr.	Indextal	
		1918/19 =100	1926/27 =100		1918/19 =100	1926/27 =100
1918/1919	11·68	100	221	29·00	100	288
1919/1920	9·99	86	189	23·78	82	235
1920/1921	10·67	91	202	23·44	81	233
1921/1922	5·00	43	95	10·17	35	101
1922/1923	5·22	45	99	10·41	36	103
1923/1924	5·47	47	104	10·80	37	107
1924/1925	5·27	45	100	10·13	35	100
1925/1926	5·37	46	102	10·39	36	103
1926/1927	5·28	45	100	10·08	35	100
1927/1928	5·28	45	100	10·12	35	100
1928/1929	5·16	44	98	9·96	34	99
1929/1930	5·51	47	104	10·28	35	102
1930/1931	5·19	44	98	9·78	34	97

des under tiden närmast före krigets början (vintern 1913/1914) rådande lönenivån är känd genom den av socialstyrelsen år 1916 utgivna specialundersökningen »Skogsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden i Värmland, Dalarna och Norrland». Med utgångspunkt från nämnda undersökning lämnas i tab. 4 en översikt av löneförhållandenas utveckling inom detta område under tiden 1913/1914—1930/1931.

Vintern 1918/1919, då krigskonjunkturen i förening med de i hög grad försvårade provianteringsförhållandena bragte arbetspriserna inom skogshanteringen till toppunkten, voro inom de egentliga skogsdistriktet huggarlönerna inemot fyra och körarlönerna över fyra gånger högre än före kristiden. Under vintern 1919/1920 medförde de förbättrade livsmedelsförhållandena en lönesänkning av omkring 20 %, men löneuppgörelserna under den därpå följande säsongen (1920/1921) inneburo åter någon stegring. Så kom vintern 1921/1922, då det allmänna prisfallet och den starka konkurrensen bland de arbets sökande om de nu väsentligt inskränkta skogsdrivningarna åstadkom en genomsnittlig löneminskning av inemot 60 % i förhållande till närmast föregående år. I samband med skogsdrivningarnas utvidgning till mera normal omfattning under vintersäsongen 1922/1923 begynte arbetslönerna ånyo att stiga, och denna stegring fortsatte även vintern 1923/1924. Under de följande åren synes denna tendens ha upphört och efterträtts av en stabilisering av lönenivån, och de sänkningar eller höjningar av arbetslönerna, som kunnat iakttagas för vissa områden, ha i regel varit jämförelsevis obetydliga.

I förhållande till nivån före kriget ha de nuvarande skogsarbetarför-tjänsterna ökats med något över hälften för huggare och två femtedelar för körare. Såsom framgår av de medeltal för de olika överjägmästartistrikten i norra Sverige, som meddelas i tab. 4, synes dock löneutveck-

Tab. 4. Skogsarbetarnas löneförhållanden i norra Sverige vintersäsongerna 1913/1914—1930/1931.

Överjägmästar- distrikt	Medelförtjänst (i kr.) per dag, vintern									
	1913/ 1914	1920/ 1921	1923/ 1924	1924/ 1925	1925/ 1926	1926/ 1927	1927/ 1928	1928/ 1929	1929/ 1930	1930/ 1931
<i>Huggare</i>										
Bergslags	3·10	9·90	4·35	4·24	4·50	4·33	4·30	4·23	4·74	4·56
Stockholm—Gävle	4·31	10·70	4·33	4·67	4·71	4·58	4·86	4·83	4·97	4·88
Dalarnes		14·31	6·50	6·15	6·18	5·98	6·55	5·89	6·68	5·88
Mellersta Norrlands	3·88	12·18	6·36	6·27	6·55	6·23	6·03	5·75	6·41	5·92
Härnösands	3·25	11·50	6·60	6·25	6·46	6·35	6·17	6·04	6·46	5·38
Umeå		10·62	6·91	5·81	6·28	6·02	6·01	6·05	6·53	5·79
Skellefteå	3·42	10·00	5·73	5·75	5·75	5·19	5·60	5·61	6·11	6·05
Nedre Norrbottens	3·41	11·42	6·50	6·06	5·83	5·87	5·73	5·77	6·13	5·65
Övre Norrbottens		11·92	5·98	5·46	5·54	5·69	5·90	5·62	5·84	5·65
Samtliga	3·57	11·54	5·99	5·69	5·80	5·65	5·69	5·53	6·03	5·55
Indextal: basår 1913/1914	100	323	168	159	162	158	159	155	169	155
1926/1927	—	—	—	101	103	100	101	98	107	98
<i>Körare (häst och karl)</i>										
Bergslags	8·40	20·05	8·40	7·95	8·36	7·93	7·93	7·89	7·87	8·08
Stockholm—Gävle	9·34	20·50	7·83	7·96	8·50	8·33	8·78	8·78	9·04	8·44
Dalarnes		31·72	11·85	12·20	12·38	11·58	12·65	11·73	12·60	11·75
Mellersta Norrlands	8·06	27·95	12·77	12·09	12·77	12·32	11·71	11·75	12·80	11·50
Härnösands	7·25	26·81	13·50	12·67	13·33	12·71	12·33	12·18	11·94	10·96
Umeå		25·18	13·86	11·33	11·91	11·84	12·11	12·14	12·45	11·37
Skellefteå	6·63	22·43	11·28	10·75	10·30	9·94	10·50	10·67	11·33	11·50
Nedre Norrbottens	6·73	23·69	12·85	11·04	10·81	11·00	11·04	10·77	11·66	10·27
Övre Norrbottens		25·88	12·11	11·14	11·11	11·12	11·92	11·65	11·56	11·29
Samtliga	7·56	25·33	11·39	10·99	11·25	10·92	11·64	10·84	11·33	10·65
Indextal: basår 1913/1914	100	335	157	145	149	144	146	143	151	141
1926/1927	—	—	—	101	103	100	101	99	104	98

lingen i skilda trakter ha skett tämligen olikformigt, och i områdets sydligare delar (Bergslags och Stockholm—Gävle överjägmästar-distrikt) torde lönerna numera för körarnas vidkommande vara till och med lägre än vintern 1913/1914.

C. Vagarbetare.

Liksom skogsarbetet utgör flerstädes även vägarbetet en inkomstkälla för den jordbrukande befolkningen. Angående vägarbetarnas löneförhållanden m. m. har socialstyrelsen sedan år 1927 från vägstyrelserna och vägentreprenörerna inhämtat årliga uppgifter, i regel avseende förhållandena i juni månad, vilka i bearbetad form återgivits i Sociala Meddelanden.¹ En sammanfattning av dessa löneuppgifter lämnas i följande tablå:

¹ Senast i Soc. Medd. årg. 1931, sid. 881 o. f.

Genomsnittlig timförtjänst (kr.) för med vägarbete sysselsatta grovarbetare sommarsäsongerna 1927—1931¹

Hela riket 1927—1931	Vid tidlöns- arbete	Vid ackords- arbete	I genom- snitt	Landsdelar 1930 o. 1931	Vid tidlöns- arbete 1930 1931	Vid ackords- arbete 1930 1931	I genom- snitt 1931
1927 (153 distr.) ...	0·68	0·83	·	Östra Sverige	0·74 0·76	0·96 0·97	0·80
1928 (342 ») ...	0·70	0·85	·	Smål. o. öarna	0·69 0·71	0·82 0·83	0·76
1929 (344 ») ...	0·70	·	·	Södra Sverige	0·69 0·71	0·84 0·87	0·76
1930 (348 ») ...	0·72	0·89	0·79	Västra »	0·70 0·70	0·89 0·87	0·77
1931 (371 ») ...	0·73	0·88	0·79	Norra »	0·75 0·75	0·92 0·88	0·83

Den genomsnittliga timförtjänsten för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare utgjorde, enligt vad tablån utvisar, under de båda senaste åren 0·79 kr. Arbetsförtjänsterna äro sålunda på detta område i genomsnitt 68 % högre än inom jordbruket, där tillfälliga daglönare i egen kost under sommaren i medeltal erhöilo 0·47 kr. per timme (sid. 23), men icke obetydligt (16 %) lägre än inom industri, hantverk m. m., om man inskränker denna senare jämförelse till genomsnittliga timförtjänsten för vuxna manliga industriarbetare på landsbygden (dyrortsgrupp A, 0·94 kr.; jfr tab. 12, sid. 87).

Av tablån framgår, att såväl tid- som ackordslönerna sedan år 1927 inom vägarbetet ökats med 5 öre eller med i genomsnitt cirka 7 %, d. v. s. ungefär samma stegringstal, som lönerna för vuxna manliga industriarbetare o. d. företett under åren 1927—1930 (7·5 %). Under år 1931 synes emellertid stegringen i vägarbetarlönerna i stort sett ha avstannat. Tidlönen har visserligen ökats från 0·72 (1930) till 0·73 (1931) kr. per timme, men i stället har ackordsförtjänsten minskats från 0·89 till 0·88 kr. Dessa förändringar sammanhänga med att löneläget något förbättrats i östra och södra Sverige samt Småland och öarna, där tidlönsarbetet i allmänhet är dominerande, men samtidigt försämrats i norra Sverige, där ackordsarbetet är jämförelsevis starkt utbrett. I genomsnitt utföres 40 % av allt vägunderhållsarbete på ackord, men variationerna härvidlag mellan olika vägdistrikt äro mycket betydande (från 0 till 100 %). Den ävenledes starkt växlande merförtjänsten vid ackordsarbete utgjorde under åren 1930 och 1931 inom de distrikt, där både tid- och ackordslön förekommer, i medeltal resp. 26 och 21 % av tidlönen.

Att även de nu anförda löne-medeltalen dölja betydande olikheter mellan de olika vägdistrikt framgår av följande tablå:

¹ Siffrorna för 1927 och 1928 avse delvis även vägbyggnadsarbetare, medan uppgifterna för 1929—1931 endast gälla vägunderhållsarbetare. Medeltalen för 1927—1929 äro enkla medeltal av de från resp. vägdistrikt inkomna uppgifterna om normal timförtjänst, medan medeltalen för 1930 och 1931 vägs efter väglängden inom resp. vägdistrikt. Dessa avvikelser torde dock endast i ringa grad minska siffrornas jämförbarhet.

Vägdistriktens fördelade efter timförtjänst för vid vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare.

Antal distrikt	Därav (i %) distr., där timförtjänsten utgjorde (i kr.)											1'00kr. och däröver	
	under 0'50	0'50- 0'54	0'55- 0'59	0'60- 0'64	0'65- 0'69	0'70- 0'74	0'75- 0'79	0'80- 0'84	0'85- 0'89	0'90- 0'94	0'95- 0'99		
Vid tidlönsarb.													
1930.....	348	0'3	7'4	2'0	17'2	10'3	19'2	22'9	8'3	3'2	3'2	0'3	5'7
1931.....	369	0'3	6'5	1'6	15'5	11'4	18'4	22'2	11'1	3'5	4'9	0'6	4'0
Vid ackordsarb.													
1931.....	278	—	—	0'3	2'5	4'7	6'5	13'7	16'2	10'8	13'7	4'7	26'9
I genomsnitt													
1931.....	351	0'3	2'3	4'0	8'0	8'0	16'2	18'5	16'2	9'7	6'8	4'3	5'7

De högsta och de lägsta genomsnittliga timförtjänsterna (oavsett löneform) utgjorde år 1931 resp. 0'47 och 1'73 kr. Om man frånräknar de båda fjärdedelar av vägdistriktet, där de högsta och de lägsta lönerna förekomma, befinnes timförtjänsten inom den återstående mellersta hälften av distriktet variera mellan 0'70 och 0'85 kr.

De betydande skiljaktigheterna i vägarbetarnas löneförhållanden sammanhånga till stor del därmed, att vägarbetet ofta har en väsentligt olika karaktär inom olika distrikt. På många håll utgör det, såsom förut antytts, fortfarande liksom under naturavghållningens dagar en bisyssla för jordbruksbefolkningen, men särskilt å de starkare trafikerade vägarna brukar vägunderhållet numera ombesörjas av mera yrkesmässiga vägarbetare, vilka i stor utsträckning äro organiserade i fackföreningar eller lokala samorganisationer. Under åren 1930 och 1931 hade dessa arbetare fått sina löne- och arbetsförhållanden reglerade genom kollektivavtal inom 16 resp. 23 % av de uppgiftslämnande vägdistriktet. Den genomsnittliga timförtjänsten i vägdistrikt med och i sådana utan kollektivavtal under år 1931 framgår av efterföljande tablå:

Genomsnittlig timförtjänst (kr.) i	Vid tidlönsarbete	Vid ackordsarbete	I genomsnitt
distrikt med kollektivavtal	0'80	0'97	0'86
distrikt utan >	0'70	0'85	0'76
Samtliga distrikt	0'73	0'88	0'79

I de distrikt, där kollektivavtal träffats, var den genomsnittliga timförtjänsten sålunda 13 % högre än i övriga distrikt. De avsevärda olikheterna i löneavseende mellan olika vägdistrikt förklaras sålunda till viss del av kollektivavtalens ojämna utbredning.

II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, transportväsen, allmän tjänst m. m.

A. Undersökningens primärmaterial.

Undersökningens planläggning. Efterföljande redogörelse utgör en fortsättning på socialstyrelsens i föregående årgång av Lönestatistisk årsbok och tidigare i Sociala Meddelanden publicerade, sedan år 1918 pågående årliga undersökningar angående löneförhållandena för förvaltnings- och arbetarpersonal inom industri, handel och samfärdsel, kommunala verk och byggnadsarbeten m. m. och innehåller en översikt av löneläget och löneutvecklingen till och med år 1930 inom dessa verksamhetsområden.¹ I samband härmed ha verkställts undersökningar rörande löneläget inom olika dyrortsgrupper och i vissa större städer ävensom beträffande skiljaktigheterna i lönehänseende mellan export- och hemmamarknadsindustri samt inom företag av olika storlek. Dessutom meddelas i det följande vissa summariska beräkningar rörande arbetstidens längd per år, varvid särskilt uppmärksammats förhållandena inom de s. k. säsongyrkena. En nyhet för året är, att uppgifter även införskaffats för i statens tjänst anställda arbetare. I redogörelsen ha i likhet med föregående år inarbetats vissa uppgifter dels angående tidlöner inom hantverk, restaurangrörelse och husligt arbete och dels angående löneförhållandena inom sjömansyrket samt för statens järnvägars och statens vattenfallsverks anläggningsarbetare, vilka senare uppgifter tidigare publicerats i självständiga artiklar i Sociala Meddelanden.²

Insamlandet av undersökningens huvudsakliga primärmaterial, som avser faktiskt utbetalda löner inom industri, handel, samfärdsel och allmän tjänst etc., har liksom tidigare skett genom utsändande av frågeformulär till vederbörande arbetsgivare, varvid förutsatts, att erforderligt material skulle kunna åstadkommas på frivillighetens väg. De kompletterande uppgifterna om lönesatser för hantverkare, sjöfolk och hembiträden m. fl. härröra från de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna. Lönematerialet rörande statens anläggningsarbetare har ställts

¹ Jfr Lönestatistisk årsbok för Sverige 1929, sid. 84 o. f. samt Soc. Medd. årg. 1929, sid. 841 o. f.

² Jfr Soc. Medd. årg. 1927, sid. 523 o. f. samt årg. 1928, sid. 20 o. f.

till förfogande av statens järnvägars byggnadsavdelning och banavdelning samt av vattenfallsstyrelsens byggnadsavdelning.

Det frågeformulär, som använts vid arbetsgivaruppgifternas införskaffande och som i förminskad skala avtryckts å sid. 103—104 (bil. 2), överensstämde nära med det, som användes vid föregående års undersökning. Med hänsyn till lönestatistikens summariska karaktär kunde det ej bliva fråga om att inhämta uppgifter angående lönevillkoren för enskilda löntagare, utan huvudsyftet var att erhålla ett tillräckligt representativt material för bedömande i stora drag av lönenivåns förskjutningar sedan föregående år för större grupper av förvaltnings- och arbetarpersonal. För förvaltningspersonalen upptog formuläret fyra särskilda grupper, nämligen teknisk personal, högre och lägre kontorspersonal samt butikspersonal. Å den för arbetarna avsedda delen av formuläret begärdes uppgifter angående antalet vid resp. företag anställda arbetare i medeltal under verksamhetstiden (kalenderåret 1930 eller del därav), med fördelning på män, kvinnor och minderåriga, ävensom angående antalet utgjorda dagsverken och totalsumman till arbetarna utbetalad avlöning under motsvarande tidsperiod. Beträffande förvaltningspersonalen efterfrågades likaledes antalet anställda, fördelade på män och kvinnor, samt motsvarande lönesummor. Vidare skulle arbetsgivaren å formuläret uppgiva det antal arbetsdagar företaget varit i gång under året och nettoarbetstiden i medeltal per vecka och arbetare samt i samband därmed omfattningen och innebörden ur arbetstidssynpunkt av eventuellt förekommande driftsinskränkningar. Slutligen innehöll formuläret vissa frågor, avsedda att möjliggöra företagets inordnande under någon av grupperna export- eller hemmamarknadsindustri.

Primärmaterialets omfattning. Blanketterna utsändes av socialstyrelsen i början av februari månad 1931 till sammanlagt 6 584 arbetsgivare i olika delar av riket. Det övervägande flertalet av de tillskrivna återsände de utsända frågeformulären vederbörligen ifyllda. Sammanlagt ha till styrelsen inkommit lönestatistiska uppgifter från 5 570 arbetsgivare eller 84 %. Återstoden eller 1 014 av de tillfrågade ha av en eller annan anledning ej ansett sig kunna lämna begärda uppgifter. Det förtjänar emellertid att anmärkas, att för omkring tre fjärdedelar av dessa uppgifter saknas även för nästföregående år.

Allteftersom löneuppgifterna inkommo till socialstyrelsen, underkastades de omedelbart en ingående granskning under jämförelse med liknande företag bland redogörelseårets material och med motsvarande uppgifter från föregående år, i den mån sådana förelägo, samt med lönesatserna i gällande kollektivavtal. Härvid konstaterades, att primärmaterialet förededde vissa brister och ofullständigheter, delvis beroende på det summariska tillvägagångssättet vid uppgifternas införskaffande.

Vid bearbetningen har det, för erhållande av ett så fullgott material som möjligt, befunnits lämpligt att av olika anledningar utgallra 92 formulär. Det till grund för undersökningen liggande primärmaterialet utgöres av uppgifter från 5 478 företag, av vilka 3 948 redovisat både förvaltningspersonal och arbetare, 606 enbart förvaltningspersonal och 924 enbart arbetare. Från dessa företag ha redovisats tillsammans 441 307 personer, av vilka 72 880 hänförts till förvaltningspersonal och 368 427 till arbetare. Av de redovisade arbetarna representera 83 % den egentliga industrien och återstoden eller 17 % grupperna samfärdsel (enskild), spårvägsdrift, byggnadsverksamhet (inkl. statliga och kommunala byggnads- och anläggningsarbeten) samt handel och varulager.

Primärmaterialets beskaffenhet. Såsom källa för kunskap om löneförhållandena inom industri och hantverk m. m. måste det erhållna primärmaterialet anses lida av vissa bristfälligheter, härflytande ur flera felkällor. I samband med den inom styrelsen verkställda granskningen har visserligen en del kompletterande material införskaffats, varjämte uppenbart felaktiga uppgifter korrigerats. Men speciellt för vissa näringsgrenar kvarstår likväl en del ofullständigheter, vilka framför allt göra sig gällande vid beräkningen av årslönerna inom de s. k. säsongyrkena. I det följande skall göras ett försök att närmare utreda betydelsen av de viktigaste bland angivna felkällor.

Vad först beträffar den kvantitativa bristen vid redovisningen av förefintlig personal inom olika näringsgrenar, föreligger vissa möjligheter att siffermässigt påvisa dess omfattning genom en jämförelse mellan antalsuppgifterna i förevarande löneundersökning å ena sidan samt 1920 års folk- och yrkesräkning och den årliga industristatistiken å den andra.

I fråga om förvaltningspersonalen uppgick denna — såsom ovan nämnts — vid de 4 554 företag, som vid besvarande av undersökningens frågeformulär redovisat dylik personal, till 72 880 personer, varav 50 398 voro män och 22 482 kvinnor. Satt i relation till hela antalet förvaltningspersonal i enskild tjänst, som på basis av 1920 års folkräkning kan beräknas uppgå till cirka 170 000 personer,¹ skulle det insamlade materialet ungefär motsvara 43 % (48 % av männen och 35 % av kvinnorna) av den samhällsgrupp, vars löneförhållanden här äro föremål för undersökning. Inom de olika i löneundersökningen redovisade grupperna har emellertid redovisningsfrekvensen föranlett rätt betydande olikheter. Den fullständigaste redovisningen har uppnåtts för teknisk personal, för vilken uppgifter torde lämnats beträffande omkring 68 %. Av kontorspersonal skulle i utredningen vara medtagna cirka 47 % (49 % för

¹ Siffran är beräknad under det visserligen kanske ej alldeles riktiga antagandet, att personalsiffrorna i den årliga industristatistiken äro indicerande för utvecklingen av hela förvaltningspersonalen efter år 1920.

männen och 45 % för kvinnorna). Den lägsta redovisningsfrekvensen företer butikspersonalen, i det uppgifter endast synas föreligga för omkring 24 % av de anställda (25 % för männen och 23 % för kvinnorna). Då emellertid icke full jämförbarhet föreligger mellan folkräkningens data m. fl. och de speciellt för lönestatistiken insamlade uppgifterna, äro dessa procenttal endast att betrakta som tillnärmelsevis riktiga uttryck för redovisningens relativa omfattning.

Beträffande arbetarpersonalen är att märka, att den senast tillgängliga industristatistiken hänför sig till 1929 samt att industristatistiken i allmänhet blott avser fabriksindustri, däremot icke småindustri och hantverk (inkl. byggnadsverksamhet). Om man söker bortse från dessa sistnämnda grupper även i lönestatistiken, ger en approximativ kalkyl vid handen, att de i förevarande undersökningar redovisade arbetarna motsvara inemot 67 % av industristatistikens siffror. Väsentligt ogynnsammare ter sig däremot representativiteten beträffande småindustri och hantverk, för vilka grupper lönestatistikens andel (med hjälp av 1920 års folkräkning m. m.) kan beräknas utgöra högst 10 %.

Den ovan för fabriksindustrien konstaterade genomsnittssiffran är emellertid underkastad betydande variationer inom de olika industrigrupperna. Starkast representerade äro grupperna kraft-, belysnings- och vattenverk (89 %) och kemisk-teknisk industri (78 %) samt svagast livsmedelsindustri (50 %) och träindustri (51 %). Går man än längre i detalj och undersöker de särskilda industrigrenarna, befinnas dessa vara företrädade i lönestatistiken i än mera växlande utsträckning. Medan statistiken exempelvis omfattar praktiskt taget samtliga arbetare inom pressjästfabriker, sockerfabriker, tobaksfabriker, konstgödningsfabriker och tändsticksfabriker, äro näringsgrenar sådana som mejerirörelse, torvindustri samt färgerier, blekerier och impregneringsfabriker endast företrädade med resp. 5, 10 och 13 % av totalantalet arbetare enligt industristatistiken.

I detta samband bör uppmärksamheten även riktas på det förhållandet, att förskjutningar i de uppgiftslämnande företagsgruppernas sammansättning från det ena året till det andra kunna tänkas påverka undersökningens resultat. I årets löneundersökning ingå nämligen åtskilliga företag, som icke varit med i undersökningen föregående år, vartill kommer, att icke alla företag, som tidigare deltagit, i år fullföljt uppgiftslämmandet (jfr sid. 30). I förhållande till det stora antal företag, som år efter år lämnat uppgifter till lönestatistiken, äro likväl dylika förskjutningar av relativt obetydlig omfattning, vartill kommer, att nyttkomna företag i viss utsträckning träda i avgångnas ställe. Det är därför icke sannolikt, att de för året inträffade förändringarna i företagens sammansättning kunna utöva något väsentligt inflytande på den genomsnittliga lönenivån. Härpå tyda även resultaten av vissa kontrollberäkningar avseende arbetarpersonalen, som företagits vid tvenne särskilda tillfällen, nämligen för åren 1913—1917 samt 1920—1927, varvid

medtagits å ena sidan samtliga redovisade företag, å andra sidan endast de »genomgående» företag, som lämnat uppgifter för samtliga i resp. perioder ingående år.¹ Dessa beräkningar ha givit vid handen, att medräknandet av nytillkomna företag, resp. avgången av tidigare uppgiftslämnande visserligen inom enstaka näringsgrenar kunnat mer eller mindre influera på lönenivån, men att inom de större grupperna dessa förskjutningar väsentligen uppväga varandra, ävensom att den genomsnittliga lönenivån för de olika näringsgrupperna tillsammans tagna i regel blir praktiskt taget densamma, vilken beräkningsgrund än användes. På grund härav ha i det följande lönesiffrorna — på samma sätt som tidigare skett — beräknats på grundval av hela det för redogörelseåret erhållna materialet.

Även om således lönestatistikens material för de särskilda åren i stort sett kan betraktas såsom härrörande från samma eller i varje fall likartade företag, föreligger givetvis alltid den möjligheten, att statistikens resultat kan röna inverkan dels av tillfälliga rubbningar av olika slag och dels av mera varaktiga förskjutningar, exempelvis i den redovisade personalens sammansättning. Ett förhållande, som sålunda i en del fall kan visas ha märkbart påverkat lönesiffrorna, har varit, att ett eller annat företag, vars lönenivå legat över eller under den för gruppen genomsnittliga, under inflytande av tillfälliga konjunkturer utökat sin arbetsstyrka och således kommit att under redogörelseåret väga betydligt tyngre vid medeltalsberäkningen, än vad tidigare varit fallet. Dylika rubbningar kunna inom en grupp, som endast omfattar ett mindre antal företag, betyda ganska mycket, men de förlora i betydelse, ju större gruppen är, och kunna, då fråga blir om riksmedelstal för samtliga näringsgrenar, helt lämnas ur räkningen. De generella förskjutningarna, av vilka de viktigaste sammanhånga med förändringar i personalens sammansättning med hänsyn till kön samt fördelning på olika dyrtidsgrupper och företag av olika typer, äro däremot — såsom senare skall påvisas — i regel så betydelsfulla, att de ansetts påkalla vissa kompletterande bearbetningar av primärmaterialet.

De kvalitativa brister hos primärmaterialet, som kvarstå efter den verkställda granskningen, sammanhånga väsentligen med det använda formulärets uppställning, som medför, att de erhållna löneuppgifterna hänföra sig till företagets samtliga manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare utan fördelning på yrkesgrupper, varför det icke är möjligt att särskilja löner för yrkesarbetare och grovarbetare. Då olika industrier sysselsätta yrkes- och grovarbetare i växlande proportioner, måste därför med frågeformulärets nuvarande uppställning även jämförbarheten mellan genomsnittslönerna för olika näringsgrenar bli till en viss grad lidande.

¹ Jfr Statens offentliga utredningar 1931:20, sid. 168.

I fråga om principerna vid materialets införskaffande må här erinras om, att de uppgifter, som i frågeformuläret begäras från vederbörande arbetsgivare, röra dels den totala utbetalade lönesumman fördelad på olika slag av arbete samt däremot svarande arbetstid (dagsverken och arbetstimmar) och dels medeltal arbetare under verksamhetstiden. Beträffande de förra av dessa uppgifter, nämligen de, som avse arbetslön och arbetstid och de på grundval härav beräknade genomsnittliga dags- och timförtjänsterna, torde inga väsentliga anmärkningar kunna göras. Annorlunda är förhållandet med uppgifterna rörande antalet arbetare under verksamhetstiden. I stället för att inhämta individuella uppgifter för varje i resp. företag sysselsatt arbetare har man nämligen måst begränsa sig till att begära uppgift om medeltal arbetare under verksamhetstiden. Detta medeltal beräknas därvid i regel på så sätt, att man hopräknar antalet anställda vid varje avlöningstillfälle (d. v. s. i regel en gång varje vecka) under året (resp. den del av året företaget varit i gång), summerar de sålunda erhållna siffrorna och därefter dividerar summan med antalet avlöningsdagar.

Härigenom erhålles uppgift om företagets genomsnittliga arbetsstyrka under året (resp. säsongen). Detta medeltal lämnar emellertid ingen upplysning om, hur länge de enskilda arbetarna i genomsnitt varit anställda vid företaget under året, ej heller om hur många individer, som under årets lopp varit sysselsatta inom företaget i fråga. Om en arbetare slutar sin anställning och omedelbart ersättes med en annan, påverkas exempelvis ej medeltalet anställda härav. Skulle företaget under viss tid sysselsätta ett större antal arbetare än normalt, fördelas detta överskottsantal genom själva beräkningssättet på hela verksamhetstiden. Totalantalet under året faktiskt sysselsatta personer överstiger alltså i regel det beräknade medeltalet. Endast för de företag, där inga förändringar i fråga om arbetskraften inträffat under året och ingen sammanhängande frånvaro från arbetet förekommit, som sträcker sig över en hel avlöningsperiod (d. v. s. i regel 7 dagar), sammanfaller det på ovan angivet sätt beräknade medeltalet arbetare exakt med totalantalet faktiskt sysselsatta under verksamhetstiden. Härav följer, att den genom division av den totala lönesumman med det beräknade medeltalet arbetare framräknade årslönen i allmänhet kommer att något överstiga den faktiska årsinkomsten, alldenstund den utbetalade lönesumman i verkligheten torde ha fördelats på ett något större antal arbetare, än medelantalet anställda anger. Närmare besett ger den i lönestatistiken redovisade årslönen genomsnittsinkomsten per år (resp. säsong) för de arbetare, som haft sysselsättning inom företaget hela året (resp. säsongen). Härvid bör observeras, att kortare frånvaro från arbetet inverkar på den beräknade medellönen men ej längre bortovaro omfattande en eller flera hela avlöningsperioder (jfr ovan), enär i sistnämnda fall minskningen i den utbetalade avlöningssumman motverkas av att

även medeltalet arbetare minskats.¹ Då emellertid den längre frånvaron från arbetet i betraktande av dess relativt sällsyntare förekomst sannolikt betyder mindre för genomsnittsarbetarens faktiska årslön än den mera begränsade men oftare förekommande bortovaron, torde den i detta hänseende konstaterade bristen i beräkningarna vara av relativt obetydlig omfattning.

Större betydelse måste däremot tillmötas växlingarna i arbetarantal under verksamhetsåret. Härvid är emellertid att märka, att för den egentliga fabriksindustrien och för vissa andra sysselsättningar variationerna i antalet sysselsatta arbetare, om man bortser från arbetsinställelser o. d. av mera allmän karaktär, i regel ej äro alltför betydande och därjämte i viss mån neutralisera varandra, varigenom den beräknade årslönen inom det övervägande flertalet av de näringsgrenar, som äro representerade i lönestatistiken, endast torde ligga oväsentligt över de i företagen anställdas faktiska medellöner. För företag, där tidvis arbetsbrist råder eller där arbetarna ha utpräglad säsonganställning, kommer däremot den på här angivet sätt beräknade årsförtjänsten att ligga avsevärt högre än den faktiska genomsnittslönen. Med hänsyn härtill har man funnit lämpligt att i lönestatistiken icke publicera några årslöner för vissa mera utpräglade säsongyrken, såsom byggnadsarbete, målning, flottning, stenbrott och stenhuggerier samt torvindustri. Önskvärt vore givetvis att även för dessa näringsgrenar erhålla tillförlitliga uppgifter om års- eller säsongförtjänsten, men härför krävas ingående specialundersökningar med individuella uppgifter för varje arbetare rörande faktisk arbetstid och arbetslön. I avsaknad av dylika ha å sid. 51 anförts några siffror rörande säsongens normala längd inom vissa hithörande yrken. Genom att multiplicera den sålunda angivna arbetstiden med lönestatistikens genomsnittliga dags- eller timförtjänster kan en ungefärlig föreställning om de faktiska genomsnittsinkomsterna per år i dessa yrken erhållas.

Såsom slutresultat av nu berörda omprövning av primäruppgifternas representativitet kvarstår dels att arbetare inom fabriksindustrien blivit väsentligt fullständigare redovisade än inom småindustrien och hantverket och dels att det summariska tillvägagångssättet vid löneredovisningen visserligen ej nämnvärt påverkar tillförlitligheten av de beräknade dags- och timförtjänsterna men däremot nödvändiggör viss försiktighet vid årslönsstatistikens användning. Det bör emellertid betonas, att här konstaterade olägenheter, som i förevarande undersökning ansetts påkalla särskilda kompletterande undersökningar, givetvis förlora i betydelse, när man begränsar undersökningen till statistikens ursprungliga huvudsyfte, nämligen att mäta lönenivåns förändringar i tiden. — Nämnas må i detta samband, att spörsmålet i fråga upptagits

¹ Härvid förutsättes, att sjukersättning icke medräknas i den uppgivna lönesumman.

till prövning vid den enligt Kungl. Maj:ts beslut den 9 november 1928 inom socialstyrelsen verkställda utredningen angående viss omläggning av styrelsens lönestatistik.¹

B. Arbetstid och arbetslön.

a. Översikt över lönenivåns förändringar åren 1913—1930.

1. Förvaltningspersonal.

Löneutvecklingen inom olika personalgrupper. En första översikt av resultatet av 1930 års lönestatistiska beräkningar lämnas med avseende på förvaltningspersonalen i tab. 5 avd. a, som redovisar den i genomsnitt per anställd utbetalade årsavlönings storlek för vart och ett av åren 1913—1930, varvid talen för löneinkomsten per år erhållits genom att dividera från resp. företag erhållna uppgifter om totalsumma utbetald avlöning i kontant och in natura med medeltalet anställda under verksamhetstiden. Härvid har förvaltningspersonalen uppdelats på män och kvinnor inom de trenne huvudgrupper, beträffade vilka jämförelsetal föreligga för varje år i den undersökta perioden, nämligen teknisk personal (ingenjörer, kemister, verkmästare o. d.), kontorspersonal (exkl. direktörer, disponenter m. fl. företagsledare) samt butikspersonal. För var och en av dessa personalgrupper meddelas i tabellen för hela den undersökta perioden indextal för årslönen, varvid avlöningen år 1913 satts = 100 (avd. b). För att underlätta ett detaljstudium av löneutvecklingen under de senaste åren, sedan prisförhållandena åtminstone i viss utsträckning stabiliserats, har därjämte i avd. c särskilda indextal beräknats från och med år 1924, varvid år 1926 valts till basår.

Tabellen visar, att förvaltningspersonalens löner undergått en ständig ökning till år 1921, då lönenivån i genomsnitt för samtliga personalgrupper låg 142 % högre än år 1913. Sedermera ha penninglönerna gått väsentligt tillbaka, och de uppgingo under redogörelseåret 1930 till ej fullt dubbla beloppet av 1913 års siffra. Ett närmare studium av tabellen ger emellertid vid handen, att löneförskjutningarna företett en betydande olikhet inom skilda områden av affärlivet. Medan exempelvis lönen för den lägst avlönade gruppen, butikspersonalen, stigit mest eller med 113 %, ha tekniker och kontorister fått sina löner ökade med resp. 81 och 75 %. Därjämte har ökningen i allmänhet varit högre för kvinnorna (110 %) än för männen (90 %), ehuruval denna tendens väsentligen begränsar sig till de båda högre avlönade grupperna av förvalt-

¹ Statens offentliga utredningar 1931:32.

ningspersonal, nämligen tekniker och kontorister, medan löneutvecklingen för den manliga och kvinnliga butikspersonalen överensstämmer rätt väl.

Löneutvecklingen i dess relation till levnadskostnadernas förändring. Beträffande de i tab. 5 redovisade lönefluktuationerna bör emellertid beaktas, dels att siffrorna på grund av beräkningssättet närmast åter spegla förhållandena vid resp. års mitt och dels att den genomsnittliga lönenivån påverkas av växlingar i materialets sammansättning, särskilt personalens fördelning på yrkesgrupper, på män och kvinnor samt på olika dyrortsgrupper. Det måste därför anses vara av intresse att i görligaste mån söka eliminera inverkan av dylika faktorer och genom s. k. standardberäkningar undersöka, huru löneförhållandena gestaltat sig för en ur här anförda synpunkter homogen grupp, för vilken inga andra förändringar inträtt än de, som återspeglas i årslönernas växlingar. Dylika standardberäkningar kunna i fråga om de två första faktorerna verkställas för hela den undersökta perioden, medan korrekationer med hänsyn till den tredje faktorn endast äro möjliga för åren 1920—1930, alldenstund någon fördelning på dyrortsgrupper ej ägt rum för tidigare år. Vid här verkställda beräkningar måste därför i första hand bortses från personalens sammansättning i dyrortsgruppshänseende.

Därest relativa antalet män och kvinnor, fördelade på de tre i tab. 5 redovisade personalgrupperna, förutsattes vara detsamma år 1913 som år 1930 (jfr sid. 49) och lönestegringen inom varje särskild kategori varit den, som utvisas i nyssnämnda tabell, blir den genomsnittliga lönestegringen under hela perioden 1913—1930 för alla grupper tillsamman tagna 86 %. Det indextal, som anger den allmänna lönenivåns genomsnittliga höjd år 1930, om löneinkomsten år 1913 sättes = 100, blir således 186 eller endast en enhet lägre än motsvarande ovägda medeltal i tab. 5.

Ovan utförda beräkningar hänföra sig emellertid uteslutande till penninglönerna och avse således endast de nominella förändringar i årslönerna, som inträffat under redogörelseperioden. En beräkning av, i vad mån dessa fluktuationer i penninglönerna äro reella och således innebära förfogande över en större eller mindre kvantitet varor och tjänster, möjliggöres genom en sammanställning av nyssnämnda löneindextal med socialstyrelsens indexsiffror för levnadskostnadernas stegring, omräknade med år 1913 som bas (i st. f. 1 juli 1914). Dock endast i viss mån, enär sistnämnda indextal närmast avser tjänstemän och arbetare med en medelinkomst av 2 000 kr. år 1914 och ej beaktar de särdrag konsumtionen kan förete inom andra yrkes- och inkomstgrupper. Medelindex för år 1930 har erhållits genom att taga genomsnittet av de publicerade indextalen för 1 januari, 1 april, 1 juli, 1 oktober och 31 december 1930 (1 januari 1931).

Tab. 5. Lönenivåns förändringar för i enskild tjänst anställd förvaltningspersonal åren 1913—1930.

År	M ä n				K v i n n o r				Samtliga anställda			
	Löneinkomst per år för											
	Tek- nisk perso- nal	Kon- tors- perso- nal	Bu- tiks- perso- nal	Samt- liga	Tek- nisk perso- nal	Kon- tors- perso- nal	Bu- tiks- perso- nal	Samt- liga	Tek- nisk perso- nal	Kon- tors- perso- nal	Bu- tiks- perso- nal	Samt- liga
a) Absoluta tal, kr.												
1913	3 131	2 309	1 314	2 346	1 204	1 257	881	1 135	3 025	2 064	1 163	2 049
1914	.	.	.	2 400	.	.	.	1 160	3 089	2 100	1 198	2 101
1915	.	.	.	2 500	.	.	.	1 210	3 184	2 196	1 265	2 194
1916	.	.	.	2 730	.	.	.	1 320	3 496	2 379	1 398	2 385
1917	4 253	3 116	1 919	3 197	1 498	1 669	1 196	1 535	4 028	2 758	1 668	2 815
1918	5 195	3 950	2 421	4 115	1 865	2 192	1 548	2 039	5 070	3 479	2 129	3 638
1919	5 857	4 760	2 782	4 901	2 347	2 612	1 867	2 439	5 780	4 212	2 400	4 315
1920	6 541	5 406	3 565	5 573	2 802	3 160	2 440	2 957	6 443	4 808	2 977	4 916
1921	6 716	5 417	3 495	5 625	2 981	3 300	2 455	3 085	6 584	4 807	2 937	4 950
1922	6 105	4 802	3 134	5 030	2 847	3 032	2 274	2 845	6 002	4 300	2 678	4 460
1923	5 653	4 552	3 028	4 699	2 849	2 820	2 167	2 627	5 565	4 027	2 551	4 102
1924	5 616	4 476	3 057	4 681	2 780	2 773	2 090	2 574	5 527	3 956	2 498	4 076
1925	5 618	4 491	3 060	4 683	2 783	2 726	2 101	2 537	5 528	3 941	2 507	4 053
1926	5 595	4 249	3 082	4 526	2 852	2 700	2 070	2 509	5 506	3 769	2 483	3 928
1927	5 570	4 242	3 101	4 520	2 568	2 661	2 093	2 487	5 457	3 749	2 509	3 918
1928	5 643	4 224	3 059	4 540	2 665	2 601	2 046	2 433	5 533	3 710	2 453	3 908
1929	5 619	4 206	2 914	4 512	2 624	2 589	2 014	2 412	5 509	3 689	2 381	3 880
1930	5 590	4 185	3 065	4 464	2 551	2 535	2 083	2 389	5 473	3 617	2 477	3 824
b) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100.												
1914	.	.	.	102	.	.	.	102	102	102	103	103
1915	.	.	.	107	.	.	.	107	105	106	109	107
1916	.	.	.	116	.	.	.	116	116	115	120	116
1917	136	135	146	136	124	133	136	135	133	134	143	137
1918	166	171	184	175	155	174	176	180	168	169	183	178
1919	187	206	212	209	195	208	212	215	191	204	206	211
1920	209	234	271	238	233	251	277	261	213	233	256	240
1921	215	235	266	240	248	263	279	272	218	233	253	242
1922	195	208	239	214	236	241	258	251	198	208	230	218
1923	181	197	230	200	237	224	246	231	184	195	219	200
1924	179	194	233	200	231	221	237	227	183	192	215	199
1925	179	194	233	200	231	217	238	224	183	191	216	198
1926	179	184	235	193	237	215	235	221	182	183	213	192
1927	178	184	236	193	213	212	238	219	180	182	216	191
1928	180	183	233	194	221	207	232	214	183	180	211	191
1929	179	182	222	192	218	206	229	213	182	179	205	189
1930	179	179	233	190	212	202	236	210	181	175	213	187
c) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100.												
1924	100	105	99	103	97	103	101	103	100	105	101	104
1925	100	106	99	103	98	101	101	101	100	105	101	103
1926	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1927	100	100	101	100	90	99	101	99	99	99	101	100
1928	101	99	99	100	93	96	99	97	100	98	99	99
1929	100	99	95	100	92	96	97	96	100	98	96	99
1930	100	97	99	99	89	94	101	95	99	96	100	97

¹ Approximativt beräknade siffror.

Tab. 5 (forts.). Lönenivåns förändringar för i enskild tjänst anställd förvaltningspersonal åren 1913-1930.

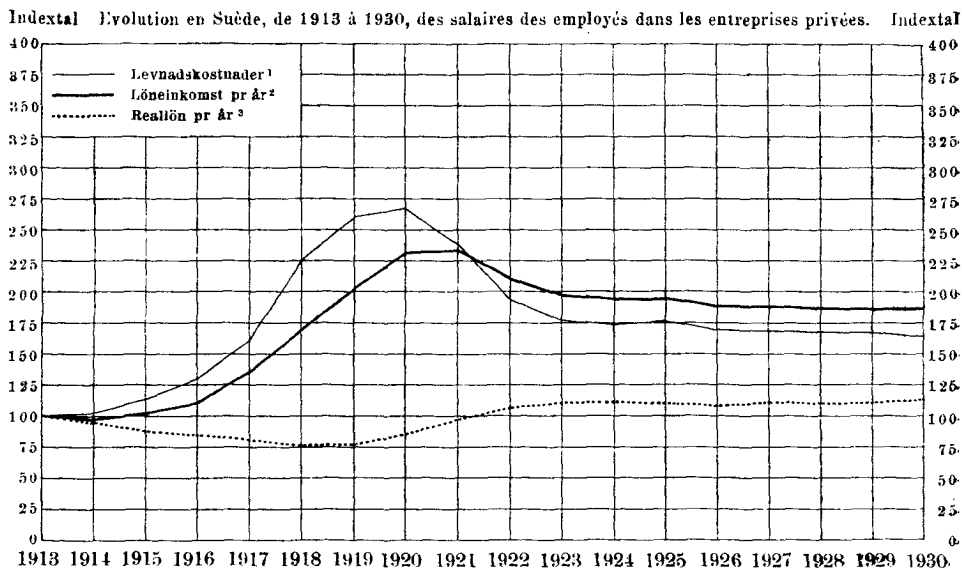
År	M ä n				K v i n n o r				Samtliga anställda			
	Löneinkomst per år för											
	Teknisk personal	Kontorspersonal	Butikspersonal	Samtliga	Teknisk personal	Kontorspersonal	Butikspersonal	Samtliga	Teknisk personal	Kontorspersonal	Butikspersonal	Samtliga
d) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100.												
1914	.	.	.	100	.	.	.	100	100	100	101	101
1915	.	.	.	93	.	.	.	93	91	92	95	93
1916	.	.	.	89	.	.	.	89	89	88	92	89
1917	84	83	90	84	77	82	84	83	82	83	88	85
1918	74	76	82	78	69	77	78	80	75	75	81	79
1919	72	79	81	80	75	80	81	82	73	78	79	81
1920	78	87	101	88	87	93	103	97	79	87	95	89
1921	89	98	110	100	103	109	116	113	90	97	105	100
1922	100	107	123	110	121	124	132	129	102	107	118	112
1923	102	111	130	113	134	127	139	131	104	110	124	113
1924	103	111	134	115	133	127	136	130	105	110	124	114
1925	102	110	132	114	131	123	135	127	104	109	123	113
1926	104	107	137	112	138	125	137	128	106	106	124	112
1927	104	108	138	113	125	124	139	128	105	106	126	112
1928	105	107	136	113	129	121	136	125	107	105	123	112
1929	106	108	131	114	129	122	136	126	108	106	121	112
1930	109	109	142	116	129	123	144	128	110	107	130	114

e) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100.												
1924	99	104	98	102	96	102	100	102	99	104	100	103
1925	98	104	97	101	96	99	99	99	98	103	99	101
1926	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1927	101	101	102	101	91	100	102	100	100	100	102	101
1928	102	100	100	101	94	97	100	98	101	99	100	100
1929	102	101	97	102	94	98	99	98	102	100	98	101
1930	105	102	104	104	94	99	106	100	104	101	105	102

I efterföljande tablå och diagram meddelas indextal för varje år från och med 1913 till och med 1930 dels för levnadskostnaderna, dels för penninglönen efter standardberäkning jämte motsvarande reallön (d. v. s. årsinkomsten per anställd reducerad till 1913 års prisnivå):

Indextal (1913 = 100)	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930
Löneinkomst per år	98	102	112	135	170	201	231	235	211	199	196	196	190	190	189	188	186
Levnadskostnader	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176	172	171	171	169	164
Reallön per år	96	89	86	83	76	77	86	98	108	112	113	111	110	111	111	111	113

Diagram II. Löneutvecklingen i Sverige för förvaltningspersonal i enskild tjänst under åren 1913—1930.



Därest nu meddelade löne- och levnadskostnadsberäkningar kunna tillmätas vitsord, skulle av indextalen å föregående sida och ovanstående diagram framgå, att lönestegringen för förvaltningspersonalen under periodens nio första år eller till och med år 1921 mer än uppvägs av ökningen i levnadskostnader, vilket innebär, att reallönen under dessa år var lägre än utgångsåret. Under den följande prissänkingsperioden blev förhållandet det motsatta, i det att såväl penninglöner som levnadskostnader sjönko, de senare dock hastigare än de förra, varigenom reallönen ökades. Under loppet av ett enda år, nämligen 1922, steg sålunda reallönen med 10 enheter (10,2 %) och under det följande året med ytterligare 4 enheter (3,7 %). Därmed uppnåddes ett nytt jämnviktsläge, vid vilket reallönen i stort sett kvarstannat under de därpå följande åren. För år 1930 befinner den »standardberäknade» reallönen ligga 13 % över 1913 års nivå eller endast en enhet lägre än motsvarande ovägda stegringssiffra i tab. 5 (avd. d). Skillnaden mellan den vägda och ovägda reallöneserien växlar alltsedan år 1923 mellan 1 à 2 enheter, men för flertalet år före denna tidpunkt under här berörda period är angivna differens av något större betydelse. — Huru reallönens utveckling sett sig för de olika personalgrupper, i vilka undersökningsmaterialet i förvarande statistik uppdelats, belyses närmare i tab. 5 (avd. d och e).

¹ Nombres indices du coût de la vie (villes et agglomérations quasi-urbaines). — ² Salaire nominal par an. — ³ Salaire réel par an.

För att även erhålla ett begrepp om i vad mån förvaltningspersonalens genomsnittslöner påverkas av, att proportionen mellan antalet anställda inom olika dyrortsgrupper något förskjutits från det ena året till det andra, ha i nedanstående tablå uträknats nya indextal såväl för penninglönerna som för reallönerna under förutsättning av oförändrad sammansättning icke blott i avseende å yrke och kön utan även med hänsyn till dyrortsgrupp. Då, såsom ovan nämnts, erforderligt material härför endast förefinnes sedan år 1920, har detta år valts till utgångspunkt för den nya indexserien och satts = 100 (a-tal). Till jämförelse ha motsvarande indextal i tablan å sid. 39 omräknats med samma år till basår (b-tal).

Indextal för		1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930
löneinkomst per år ¹	a	100	100	89	84	83	83	81	80	80	79	78
	b	100	101	91	86	85	85	82	82	82	81	81
reallön per år ¹	a	100	111	124	127	128	128	127	125	125	125	128
	b	100	112	126	130	131	131	128	128	128	129	133

En jämförelse mellan a- och b-talen visar, att de förra genomgående äro lägre än de senare, vilket tyder på, att en del av den tidigare konstaterade stegringen i lönenivån endast är en återspeglning av det förhållandet, att den högsta dyrortsgruppen (Stockholm) numera innesluter en något större andel av lönestatistikens material än tidigare varit fallet. I regel ligga visserligen a-talen endast 2 å 3 enheter under b-talen, men för enstaka år blir skillnaden av något större betydelse. År 1930 exempelvis utgjorde differensen — om man begränsar sig till reallönen — 5 enheter, varigenom den korrigerade stegringsciffran för reallönen under perioden 1920—1930 sjönk från 33 till 28 %.

En omständighet, till vilken materialet ej medgiver att hänsyn tages, är den under den redovisade perioden möjligen förändrade ålderssammansättningen. Särskilt inom sådana grupper av anställda, där avståndet mellan begynnelse- och slutlön är stort och tjänsteåldern merendels medför successiva löneuppflyttningar, kunna årsmedeltalens förändringar återspegla icke blott faktiska löneförhöjningar eller lönenedsättningar utan även växlingar i personalens åldersfördelning.

2. Arbetare inom industri och hantverk, transportväsen, allmän tjänst m. m.

Löneutvecklingen för män, kvinnor och minderåriga. I efterföljande tab. 6 meddelas genomsnittssiffror för de i undersökningen ingående industriarbetarnas m. fl. löneinkomster per år, dag och arbetstimme

¹ Indextalen äro beräknade på grundval av personalens sammansättning år 1930 a) med hänsyn tagen till fördelningen på dyrortsgrupper, b) utan hänsyn tagen till fördelningen på dyrortsgrupper.

dels för redogörelseåret 1930 och dels för vart och ett av åren 1913—1929, varvid särskilda lönesiffror meddelats för män, kvinnor och minderåriga. För redogörelseåret har man sökt ytterligare belysa löneläget genom att meddela tvenne serier av lönedeltal, av vilka den ena är beräknad med och den andra utan hänsynstagande till de för året nytillkomna arbetargrupperna. Då emellertid ett närmare studium av tabellen visar, att dessa båda sifferserier praktiskt taget sammanfalla, skall man i det följande begränsa exemplifieringen till den första av dem.

För belysande av löneutvecklingen sedan tiden före världskrigets utbrott förefanns direkt jämförelsematerial endast i fråga om års- och dagsinkomster. Då emellertid möjligheten att kunna direkt jämföra även timförtjänster vid olika tidpunkter är ägnad att underlätta bedömandet av löneutvecklingen, har en approximativ beräkning av den genomsnittliga arbetskostnaden under tidigare år per utgjord arbetstimme verkställt på grundval av föreliggande uppgifter angående löneinkomsten per dag och med ledning av från arbetstidsundersökningar, kollektivavtal m. m. erhållna siffror rörande arbetsdagens längd. Å andra sidan har för åren 1921—1925, då uppgifter om antalet utgjorda dagsverken ej inhämtats, daglönerna beräknats genom att multiplicera den genomsnittliga timförtjänsten med normalantalet arbetstimmar per dag, d. v. s. 8. På detta sätt ha indextal för års-, dags- och timförtjänster kunnat beräknas för varje år under perioden 1913—1930.

I anslutning härtill ha vissa beräkningar utförts för att belysa prisutvecklingens betydelse för arbetslönens faktiska höjd. Ett bedömande av löneutvecklingen förutsätter nämligen en jämförelse i första hand mellan de nominella lönerna eller penninglönerna och prisläget på varor, vilka ingå i en arbetarfamiljs konsumtion. En mätare på denna prisutveckling föreligger i socialstyrelsens levnadskostnadsindex, och genom en omräkning av penninglönerna med denna på liknande sätt som förut skett i fråga om förvaltningspersonalen erhålles den s. k. reallönen, vilken sålunda visar förändringarna i arbetslönernas köpkraft. I andra hand bör — för att en föreställning också skall erhållas om förändringarna i lönernas betydelse som arbetskostnader — en jämförelse ske med kostnaden för övriga produktiva hjälpmedel och med produktpriserna i allmänhet.

Den genomsnittliga löneinkomsten per år för samtliga redovisade arbetare har — på liknande sätt som förut konstaterats i fråga om förvaltningspersonalen — varit underkastad en oavbruten stegring under den förra delen av undersökningsperioden. Ökningen har dock varit större och höjdpunkten nåddes ett år tidigare än för förvaltningspersonalen eller redan år 1920, vid vilken tidpunkt årslönerna i genomsnitt för samtliga arbetare beräknades ligga 197 % högre än år 1913 (indextal 297, om 1913 = 100). Under de följande tre åren sjönko årslönerna hastigt och

uppnådde år 1923 den lägsta punkten under prissänkingsperioden eller 103 % över 1913 års nivå. Sedan dess har en ny stegring vidtagit, som visserligen varit mindre markerad än den föregående sänkningen men i stället blivit av längre varaktighet, i det att den fortsatt under hela den återstående delen av undersökningsperioden.¹ Härigenom uppnådde den genomsnittliga årslönen under redogörelseåret indextalet 234 eller 134 % över 1913 års nivå. För män och minderåriga arbetare låg motsvarande indextal något under och för kvinnor avsevärt över detta medelvärde. Liksom för förvaltningspersonalen kan därför även för arbetarna en tendens till utjämning mellan lönenivån för män och kvinnor konstateras. Från 1913 till 1930 har medellönen för manliga arbetare stigit med 131 % i genomsnitt, medan kvinnornas inkomst under motsvarande tid ökats med 157 %. Begränsar man undersökningen till den egentliga fabriksindustrien sådan denna redovisas i kommerskollegii industristatistik och alltså utesluter en del grupper med relativt stor lönestegring, såsom arbetare i allmän tjänst, i samfärdsel och i byggnadsbranschen etc., framträder denna tendens än starkare, i det att stegringssiffran för årslönen för män blir ej oväsentligt lägre (eller 121 %), medan motsvarande siffra för kvinnor blir praktiskt taget oförändrad (155 %).

Dagsförtjänsten har, såsom tab. 6 även utvisar, i huvudsak företett samma fluktuationer som årsinkomsten. Medan enligt ovan anförda siffror löneinkomsten per år mellan 1913 och 1930 ökats med 134 %, utgjorde motsvarande tal för daglönen 143 % (män 141, kvinnor 154 och minderåriga 124 %). Studerar man tabellen mera i detalj, finner man dock, att indextalen för års- och daglönen för vissa mellanliggande år visa än större avvikelser från varandra. Vid bedömande av dessa avvikelser bör emellertid ej lämnas ur sikte, att årslönen i motsats till daglönen röner inverkan av arbetsinställelser o. d.

Av tabellen framgår vidare, att stegringen i den genomsnittliga *timförtjänsten* från 1913—1930 beräknats till 190 % (187 % för män, 213 % för kvinnor och 183 % för minderåriga), medan den beräknade dagsinkomsten, såsom ovan nämnts, stannade vid ett belopp, som med 143 % översteg 1913 års siffra. Orsaken till ifrågavarande skiljaktighet i fluktuationerna mellan tim- och daglönen är i huvudsak att söka i det under perioden minskade antalet arbetstimmar per dag, väsentligen beroende på införandet av 8-timmarsdagen.

Sedan år 1920, då den genomsnittliga timförtjänsten låg som högst, har densamma nominellt sett minskats med i genomsnitt 22 %. Den ojämförligt största delen av denna sänkning ägde rum under år 1922, medan minskningen under år 1923 inskränkte sig till några få procent. Under år 1924 hade nedgången icke endast avstannat utan till och med för-

¹ Härvid bortses från ett rent tillfälligt avbrott år 1928, då de genomsnittliga årsförtjänsterna voro onormalt låga på grund av långvariga arbetsinställelser i flera viktiga näringsgrenar.

Tab. 6. Lönenivåns förändringar för arbetare inom industri, handel och samfärdsel m. m. åren 1913-1930.¹

År	Män			Kvinnor			Minderåriga			Samtliga arbetare		
	Löneinkomst per											
	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år
a) Absoluta tal, kr.												
1913	0·45	4·32	1 241	0·24	2·34	651	0·18	1·76	485	(0·40)	3·82	1 091
1914	0·47	.	.	0·25	.	.	0·19	.	.	(0·42)	3·88	1 090
1915	0·49	.	.	0·26	.	.	0·21	.	.	(0·43)	4·12	1 171
1916	0·58	5·14	1 479	0·28	2·73	755	0·23	2·18	600	(0·47)	4·58	1 308
1917	0·66	6·28	1 773	0·36	3·27	854	0·29	2·71	727	(0·58)	5·65	1 569
1918	0·96	8·94	2 502	0·50	4·60	1 113	0·41	3·77	971	(0·85)	8·16	2 236
1919	1·28	11·48	3 186	0·68	6·11	1 634	0·50	4·48	1 186	(1·13)	10·30	2 838
1920	1·65	13·23	3 607	0·98	7·86	2 136	0·69	5·55	1 456	1·49	11·91	3 237
1921	1·63	13·12	3 363	0·96	7·70	1 820	0·66	5·30	1 193	1·49	11·97	2 999
1922	1·18	9·52	2 570	0·73	5·90	1 498	0·48	3·82	912	1·07	8·65	2 293
1923	1·12	9·11	2 482	0·69	5·53	1 490	0·46	3·66	933	1·01	8·19	2 215
1924	1·14	9·12	2 592	0·70	5·60	1 519	0·47	3·76	983	1·03	(8·09)	2 309
1925	1·13	9·36	2 651	0·71	5·68	1 539	0·48	3·92	1 047	1·06	(8·31)	2 365
1926	1·19	9·57	2 707	0·72	5·61	1 567	0·49	3·76	1 049	1·07	8·58	2 413
1927	1·20	9·57	2 753	0·72	5·64	1 601	0·49	3·79	1 073	1·08	8·56	2 455
1928	1·22	9·67	2 697	0·73	5·71	1 614	0·49	3·73	1 035	1·09	8·63	2 416
1929	1·25	9·99	2 846	0·74	5·80	1 637	0·51	3·92	1 099	1·12	8·90	2 528
1930	1·29	10·40	2 865	0·75	5·95	1 671	0·51	3·95	1 096	1·16	9·28	2 553
	(1·28)	(10·34)	(2 850)	(0·75)	(5·93)	(1 662)	(0·51)	(3·94)	(1 095)	(1·15)	(9·18)	(2 530)
b) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	104	.	.	104	.	.	106	.	.	105	102	100
1915	109	.	.	108	.	.	117	.	.	108	108	107
1916	118	119	119	117	117	116	128	124	124	118	120	120
1917	147	145	143	146	140	131	161	154	150	145	148	144
1918	213	207	202	208	197	171	228	214	200	213	214	205
1919	284	266	257	283	261	251	278	255	245	283	270	260
1920	367	306	291	408	336	328	383	315	300	373	312	297
1921	362	304	271	400	329	280	367	301	246	373	313	275
1922	262	220	207	304	252	230	267	217	188	268	226	210
1923	249	211	200	288	236	229	256	208	192	253	214	203
1924	253	211	209	292	239	233	261	214	203	258	212	212
1925	262	217	214	286	243	236	267	223	216	265	218	217
1926	264	222	218	300	240	241	272	214	216	268	225	221
1927	267	222	222	300	241	246	272	215	221	270	224	225
1928	271	224	217	304	244	248	272	212	213	273	226	221
1929	278	231	229	308	248	251	283	223	227	280	233	232
1930	287	241	231	313	254	257	283	224	226	290	243	234
	(284)	(239)	(230)	(313)	(253)	(255)	(283)	(224)	(226)	(288)	(240)	(232)
c) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100												
1924	96	95	96	97	100	97	96	100	94	96	94	96
1925	99	98	98	99	101	98	98	104	100	99	97	98
1926	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1927	101	100	102	100	101	102	100	101	102	101	100	102
1928	103	101	100	101	102	103	100	99	99	102	101	100
1929	105	104	105	103	103	104	104	104	105	105	104	105
1930	108	109	106	104	106	107	104	105	104	108	108	106
	(108)	(108)	(105)	(104)	(106)	(106)	(104)	(105)	(104)	(107)	(107)	(105)

¹ Siffrorna för år 1930 inom parentes avse löneindex med frånräknande av de för året nyttkomna statliga arbetargrupperna.

Tab. 6 (forts.). Lönenivåns förändringar för arbetare inom industri, handel och samfärdsel m. m. åren 1918—1930.

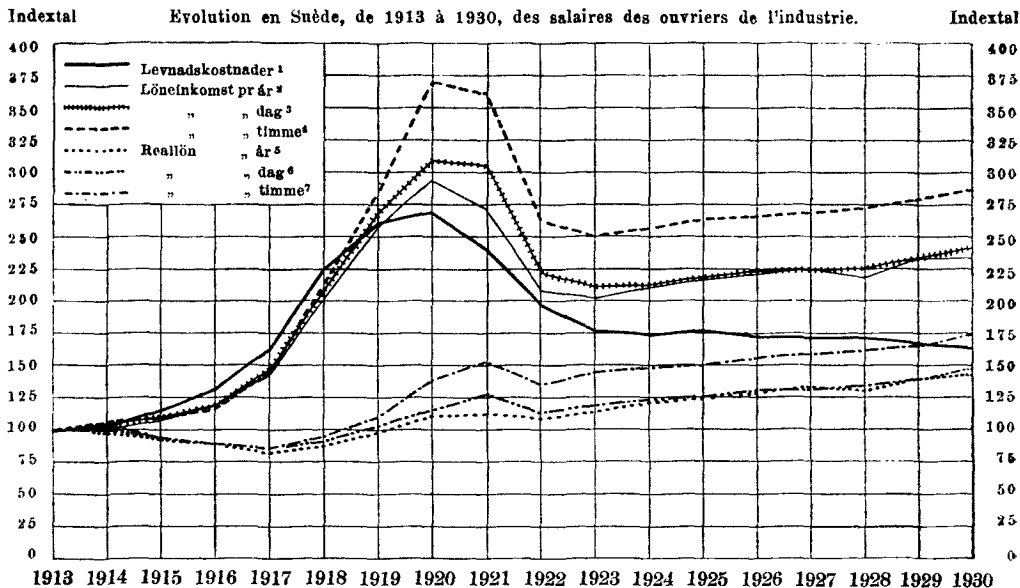
År	Män			Kvinnor			Minderåriga			Samtliga arbetare		
	Löneinkomst per											
	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år
d) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	102	.	.	102	.	.	104	.	.	103	100	98
1915	95	.	.	94	.	.	102	.	.	94	94	93
1916	91	92	92	90	90	89	98	95	95	91	92	92
1917	91	90	88	90	86	81	99	95	93	90	91	89
1918	95	92	90	92	88	76	101	95	89	95	95	91
1919	109	102	98	108	100	96	107	98	94	108	103	100
1920	136	114	108	152	125	122	142	117	112	139	116	110
1921	150	126	112	166	137	116	152	125	102	155	130	114
1922	134	113	106	156	129	118	137	111	96	137	116	108
1923	141	119	113	163	133	129	145	118	108	143	121	115
1924	145	121	120	168	137	134	150	123	117	148	122	122
1925	149	123	122	168	138	134	152	127	123	151	124	123
1926	153	129	127	174	140	140	158	124	126	156	131	128
1927	156	130	130	175	141	144	159	126	129	158	131	132
1928	158	131	127	178	143	145	159	124	125	160	132	129
1929	164	137	136	182	147	149	167	132	134	166	138	137
1930	175	147	141	191	155	157	173	137	138	177	148	143
	(173)	(146)	(140)	(191)	(154)	(155)	(173)	(137)	(138)	(176)	(146)	(141)
e) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100												
1924	95	94	95	96	99	96	95	99	93	95	93	95
1925	97	96	96	97	99	96	96	102	98	97	95	96
1926	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1927	102	101	103	101	102	103	101	102	103	102	101	103
1928	104	102	101	102	103	104	101	100	100	103	102	101
1929	107	106	107	105	105	106	106	106	107	107	106	107
1930	114	115	112	109	112	113	109	111	109	114	114	112
	(114)	(114)	(111)	(109)	(112)	(112)	(109)	(111)	(109)	(113)	(113)	(111)

bytt i en mindre stegring, som fortsatt under de därpå följande åren ända fram till redogörelseåret 1930.

Den allmänna löneutvecklingen. För vinnande av en mera korrekt jämförelse böra emellertid — på motsvarande sätt som förut skett i fråga om förvaltningspersonalen — de i tab. 6 meddelade talen korrigeras genom standardberäkningar. Med hänsyn till vad tidigare anförts (jfr sid. 33) har man därvid ansett sig kunna bortse från förändringen i arbetarpersonalens fördelning på olika näringsgrenar och begränsat standardiseringen till proportionen av män, kvinnor och minderåriga (jfr sid. 50). I avsaknad av medellöner inom olika yrortsgrupper för andra arbetarkategorier än vuxna män ha ej heller några kompletterande korrigeringar med hänsyn till förskjutningar i arbetarpersonalens fördelning på olika yrortsgrupper kunnat ifrågakomma.

I diagram III och tablån å nästa sida återges de indextal, som — under förutsättning av oförändrad proportion av manliga, kvinnliga och min-

Diagram III. Löneutvecklingen i Sverige för industriarbetare m. fl. under åren 1913—1930.



Indextal (1913 = 100)	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930
Löneinkomst:																	
per år o. arb.	100	107	120	143	200	256	294	271	208	202	211	216	220	224	220	231	233
» dag	102	108	120	146	207	266	309	305	223	213	214	220	223	223	225	232	241
» timme	105	108	118	145	213	283	368	363	263	250	255	263	265	268	272	278	286
Levnadskost-																	
nader	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176	172	171	169	164	
Reallön:																	
per år o. arb.	98	93	92	88	89	98	109	112	107	114	121	123	128	131	129	137	142
» dag	100	94	92	90	92	102	115	127	114	120	123	125	130	130	132	137	147
» timme	103	94	91	90	95	108	137	151	135	141	147	149	154	157	159	164	174

deråriga arbetare — angiva den genomsnittliga stegringen under åren 1913 till och med 1930 dels för penninglönen och dels för reallönen, i båda fallen räknad såväl per år som per dag och timme, varjämte för fullständighetens skull motsvarande levnadskostnadsindex ånyo anföres.

Det framgår härav, att ända till och med år 1918 stegringen för såväl dag- som timlönen var mindre än levnadskostnadsökningen, vilket innebär, att motsvarande reallöner under denna period voro lägre än utgångsåret 1913, men att från och med år 1919 förhållandet blivit det mot-

¹ Nombres indices du coût de la vie (villes et agglomérations quasi-urbaines). — ² Salaire nominal par an. — ³ Salaire nominal par jour. — ⁴ Salaire nominal par heure. — ⁵ Salaire réel par an. — ⁶ Salaire réel par jour. — ⁷ Salaire réel par heure.

satta. Även årslönen har varit underkastad en liknande utveckling, fastän jämvikt mellan lön och levnadskostnader i detta fall inträdde först ett år senare eller 1920.

Sedan sålunda de tre reallöneserierna — ehuru delvis under olika år — ånyo passerat basårets löneläge (100), fortsatte de att stiga under hela den återstående delen av undersökningsperioden med undantag allenast för år 1922, då priset återförde reallönerna till ungefär 1920 års nivå. För redogörelseåret beräknas reallönerna ligga i fråga om årslönen 42, daglönen 47 och beträffande timlönen 74 % över 1913 års nivå. Begränsar man, som förut skett i fråga om penninglönerna, undersökningen till att avse endast den egentliga industrien, finner man, att motsvarande stegringsciffror bli åtskilligt lägre eller för årslönen 36, för daglönen 39 och för timlönen 65 %.

Stegringen är sålunda betydligt större för inkomsten per timme än för förtjänsten per dag, resp. år, och löneutvecklingen kan alltså antagas ha medfört en stegring av produktionens arbetskostnader av väsentligt större omfattning än uppgången i arbetarnas köpkraft. För att mera direkt visa, huru förändringarna i prisrelationerna påverkat utvecklingen av lönerna ur arbetar- resp. företags synpunkt har i följande tabell index-talen för den genomsnittliga årsförtjänsten för manliga arbetare inom fabriksindustrien omräknats med hjälp av levnadskostnadsindex, medan samma arbetares genomsnittliga timförtjänster dividerats med kommerskollegii indexserie för industriproduktpriser resp. råvarupriser.¹

	År 1913	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930
Löneinkomst:												
per år	100	282	251	189	182	194	199	204	209	202	217	219
per timme	100	362	347	247	236	240	247	251	253	256	262	269
Reallön per år	100	105	104	97	103	111	113	119	122	118	128	134
Löneinkomst per timme omräknad med:												
industriproduktindex	100	108	143	131	134	141	146	155	159	162	171	² 189
råvaruindex.....	100	98	179	168	161	160	160	177	183	178	194	227

En jämförelse mellan sifferserierna visar, att den reala årsförtjänsten stigit med 34 % till år 1930, medan timförtjänsten omräknad med industriprodukt- resp. råvarupriserna under motsvarande tid visat sig en stegring med resp. 189 % och 227 %.

Det torde emellertid böra framhållas, att i det föregående anförda genomsnittstal icke kunna göra anspråk på annat än att giva en bild av de ungefärliga förändringarna i löner och prisutveckling. Härtill kommer, att beträffande särskilda orter och industrier speciella förhållanden kunna åstadkomma betydande avvikelser från de allmänna genomsnittstalen. För närmare upplysningar härom hänvisas till följande båda kapitel.

¹ Jfr Statens offentliga utredningar 1931: 20, sid. 166. — ² Preliminär siffra.

b. Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar.

1. Förvaltningspersonal.

Antal redovisade inom olika personalgrupper. Av tab. 7 framgår, att förvaltningspersonalen vid de i undersökningen ingående 4 554 företag, som redovisat dylik personal, utgjorde tillsammans 72 880 personer, varav 69,2 % voro män och 30,8 % kvinnor. Motsvarande fördelningstal för män och kvinnor utgjorde föregående år resp. 69,9 och 30,1 % samt utgångsåret 1913 resp. 77,0 och 23,0 %, vilket innebär, att kvinnornas betydelse under perioden i fråga ökats rätt väsentligt på männens bekostnad.

Löneinkomst per år. I det föregående ha de allmänna förskjutningarna i lönenivån för förvaltningspersonal och industriarbetare m. fl. statistiskt åskådliggjorts. De medeltal, med vilka man därvid rört sig, dölja emellertid stora olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen. Särskilt för förvaltningspersonalen äro variationerna i lönevillkoren ofta anmärkningsvärt stora, beroende på betydande olikheter i utbildning, arbetsuppgifter, ställning till yrket, tjänsteår, ålder och kön o. s. v. Primärmaterialet i förevarande undersökning medger emellertid icke någon mera ingående undersökning av sambandet mellan ovannämnda faktorer och lönevillkoren, utan möjliggör endast en summarisk jämförelse i lönehänseende mellan vissa mer eller mindre homogena grupper av förvaltningspersonal.¹

Resultatet av en dylik jämförelse meddelas i tab. 7, där de anställda fördelats i tre personalgrupper, nämligen teknisk personal, kontorspersonal och butikspersonal, samt för var och en av dessa på män och kvinnor. För att därjämte möjliggöra en inblick i löneförhållandena för hit hörande personal inom olika näringsgrenar har i tabellen åtskillnad gjorts mellan industri, handel och samfärdse samt bank- och försäkringsrörelse. Med hänsyn till det relativt ringa antal personer, som flertalet grupper skulle komma att omfatta vid en dylik uppdelning av materialet, har man likväl ansett lämpligt att därvid begränsa sig till den talrikaste personalgruppen, nämligen kontorspersonalen. Denna grupp har dessutom uppdelats å den ena sidan i egentlig kontorspersonal (b-siffror) och å den andra i vaktmästare, springpojkar o. d. (c-siffror). Av de i tabellen redovisade näringsgrupperna företer samfärdseln den lägsta genomsnittliga lönenivån för den manliga egentliga kontorspersonalen (b-siffror) och industrien för den kvinnliga, medan försäkringsanstalterna haft den i medeltal högst avlönade manliga och bankerna den högst avlönade kvinnliga personalen. Även för den lägre

¹ För en djupare inblick i förvaltningspersonalens lönevillkor hänvisas till socialstyrelsens undersökning rörande »Arbets- och löneförhållandena för affärsanställda i Sverige», som väsentligen avser år 1919, men delvis år 1924.

Tab. 7. Löneförhållandena för i enskild tjänst anställd förvaltningspersonal åren 1913—1930.

Yrkesgrupper a = samtliga kontors- anställda, b = egentlig kontors- personal, c = vaktmäst, spring- pojkar o. d. Siffrorna inom parentes angiva antalet företag	Medelantal anställda un- der år 1930			Genomsnittlig lönereinkomst under år 1930, kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (—) i %								
	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a	1913—1930			1920—1930			1929—1930		
Teknisk personal (2 600)	14 981	599	5 590	2 551	5 473	+	79	+ 112	+ 81	- 15	- 9	- 15	- 0.5	- 2.8	- 0.7
Kontorspersonal (4 062)	a 30 510	14 600	4 135	2 535	3 617	+	79	+ 102	+ 75	- 24	- 20	- 25	- 1.7	- 2.1	- 2.0
	b 24 333	13 953	4 774	2 608	3 985	- 0.7	- 2.2	- 1.5
	c 6 177	647	1 617	943	1 553	- 4.1	- 10.7	- 4.1
därav inom															
Industri (2 692)	a 15 356	7 129	3 888	2 294	3 382	+	75	+ 104	+ 71	- 21	- 17	- 22	- 1.1	- 2.6	- 1.6
	b 12 457	6 782	4 475	2 366	3 732	- 0.9	- 3.4	- 1.9
	c 2 899	347	1 363	882	1 312	- 5.5	- 16.1	- 5.5
Handel (1 007)	a 4 727	3 466	3 838	2 407	2 944	+	49	+ 109	+ 54	- 38	- 22	- 36	- 3.3	- 3.6	- 3.1
	b 3 172	3 257	4 386	2 502	3 431	+ 1.1	- 1.9	+ 0.0
	c 1 555	209	1 200	931	1 168	- 7.0	+ 4.4	- 7.2
Samfärdsel (150)	a 3 392	216	4 150	2 628	4 058	+	91	+ 82	+ 89	- 27	- 29	- 28	- 1.6	+ 14.4	- 1.2
	b 3 097	189	4 374	2 876	4 288	- 1.3	+ 7.9	- 1.3
	c 295	27	1 787	1 711		+ 37.5		+ 38.5
Banker (150)	a 5 592	2 119	5 127	3 106	4 572	+	104	+ 115	+ 101	- 20	- 19	- 18	+ 0.5	+ 1.7	+ 0.6
	b 4 611	2 059	5 620	3 157	4 859	+ 0.6	+ 1.9	+ 0.7
	c 981	60	2 810	1 352	2 726	+ 0.6	+ 5.9	+ 0.1
Försäkring (63)	a 1 443	1 670	5 501	3 090	4 208	+	78	+ 94	+ 76	- 12	- 17	- 15	- 2.2	- 2.6	- 2.2
	b 996	1 666	7 080	3 094	4 586	- 2.7	- 3.0	- 2.8
	c 447	4	1 987	1 979		- 0.4		- 0.3
Butikspersonal (1 086)	4 897	7 283	3 065	2 083	2 477	+	133	+ 136	+ 113	- 14	- 15	- 17	+ 5.2	+ 3.4	+ 4.0
Samtliga (4 554)	50 398	22 482	4 464	2 389	3 824	+	90	+ 110	+ 87	- 20	- 19	- 22	- 1.1	- 1.0	- 1.4

kontorspersonalen (c-siffror) råder i lönehänseende en avsevärd skillnad mellan olika näringsgrupper, såsom närmare framgår av tabellen.

I fråga om löneutvecklingen inom olika näringsgrenar föreligga siffror endast för samtliga kontorsanställda (a-siffror). Beträffande den genomsnittliga inkomstökningen för de särskilda personalgrupperna under perioden 1913—1930 hänvisas till tabellen. Vid en jämförelse åter med 1920 års topplöner kan en sänkning av inkomstnivån konstateras inom samtliga grupper för både manlig och kvinnlig personal. Denna minskning synes beträffande manlig kontorspersonal varit störst inom handeln samt beträffande kvinnlig personal inom samfärdseln, minst däremot i fråga om såväl män som kvinnor vid försäkringsanstalterna samt för kvinnor inom industrien. Inkomstreduktionerna ägde för flertalet personalgrupper väsentligen rum under åren 1922 och 1923, medan lönenivån under de följande sju åren förblivit i det närmaste

¹ Medellön har ej beräknats på grund av att blott ett fåtal personer redovisats.

oförändrad. Det måste betecknas som ovisst, i vad mån den tendens till lönesänkning, som siffrorna för de senaste åren antyda, återspeglar faktiska lönergleringar och i vad mån den beror på förändrad sammansättning av personalbeståndet.

2. Arbetare inom industri och hantverk, transportväsen, allmän tjänst m. m.

Antal arbetare och arbetstimmar. Antal redovisade arbetare vid 1930 års löneundersökning utgör, såsom framgår av tab. 8, 368 427, fördelade på 4 872 företag, emot 318 104 arbetare föregående år och 308 387 året där- förut. Det ökade antalet redovisade arbetare torde för de båda sist- nämnda åren väsentligen vara att tillskriva utvidgning av näringslivet, medan för 1930 stegringen i huvudsak är ett resultat av strävandena från socialstyrelsens sida att öka materialets representativitet.

Av de för år 1930 redovisade arbetarna voro 77·9 % vuxna män, 14·1 % vuxna kvinnor och 6·8 % minderåriga (under 18 år), medan återstående 1·2 % ej fördelats efter ålder och kön. Motsvarande procenttal upp- gingo föregående år till resp. 77·0, 14·3, 7·0 och 1·7 samt år 1913 till resp. 65·9, 10·4, 8·5 och 15·2 %. Förutsätter man, att antalet ej specificerade, som var anmärkningsvärt stort vid utgångsåret 1913, fördelar sig pro- portionellt på de övriga redovisade grupperna, finner man, att männens andel av totalantalet arbetare ej undergått någon nämnvärd förändring under perioden 1913—1930, men att kvinnorna relativt taget något ökats på de minderårigas bekostnad.

I syfte att erhålla ett sammanfattande uttryck för den industriella verksamhetens intensitet liksom även för att kunna bedöma, i vad mån växlingarna i årslönerna inom olika näringsgrenar sammanhånga med olikheter i sysselsättningens längd, har i tab. 8 även verkställt en be- arbetning av primärmaterialets uppgifter om arbetstimmarnas antal under redogörelseåret. Beräkningarna, som hänföra sig till 95·1 % av samtliga redovisade arbetare, visa, att den genomsnittliga arbetstiden per redovisad arbetare under redogörelseåret uppgått till 2 251 timmar (mot 2 275 timmar föregående år).¹

Under i genomsnitt taget drygt hälften eller 51·9 % av arbetstiden har arbetet utförts på ackord, medan återstoden utnyttjats till tidlöns- (inkl. övertids-)arbete. Erinras må därom, att under ackordsarbete in- begripes även arbete mot premielön, tonlön o. d. lönesystem, genom vilka lönen i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestationen eller arbets- produkten.

För ett närmare klarläggande av hur motsvarande siffror variera för de olika i undersökningen ingående industrigrenarna hänvisas till tabel-

¹ Dessa siffror torde giva ett något för högt uttryck för den genomsnittliga arbetstiden under året. På grund av redovisnings sättet komma de nämligen närmast att avse sådana arbetare, som varit i arbete oarbrutet under året eller den del därav, företagen varit i gång (jfr sid. 34).

len. I fråga om de s. k. säsongyrkena, för vilka av förut angivna skäl årsförtjänstuppgifter ej publicerats, skola här i stället ur tillgängliga källor anföras några siffror rörande säsongens normala längd inom vissa hithörande yrken för att möjliggöra en beräkning av den normala medelförtjänsten per år eller säsong.

En undersökning av arbetssäsongens längd inom byggnadsfacket visar, att byggnadsarbetarnas arbetstid utgör cirka 1800 timmar eller ungefär $\frac{3}{4}$ av den möjliga arbetstiden.¹ För det byggnadsfacket närliggande målaryrket torde den faktiska arbetstiden vara något kortare eller normalt cirka 1600 timmar per år. För arbetare inom sten- och torvindustri är den faktiska arbetstiden per år än mera inskränkt, och torde den normala säsongen ej böra sättas högre än till resp. 180 och 100 arbetsdagar. I fråga om sockerfabrikernas arbetspersonal bör skiljas mellan de säsongarbetare, som någon tid på hösten anställas för råsockertillverkningen, och den personal, som under hela eller större delen av året sysselsättes vid råsockrets raffinering samt med olika lager- och transportarbeten etc. För de förra eller de s. k. kampanjarbetarna beräknas den normala arbetstiden under åren 1927—1929 till 40—47 dagsverken (skift) per år.²

Löneinkomst per år. Även i fråga om arbetare inom industri och hantverk m. m. inrymma de i det föregående meddelade genomsnittstalen rätt betydande olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen. Förutom efter ålder och kön växla lönevillkoren allt för de anställdas olika yrken, och även inom samma yrke variera lönerna bl. a. med hänsyn till arbetarens kompetens och ställning i yrket. I viss utsträckning ha de för hithörande delar av näringslivet gällande kollektivavtalen verkat normerande och utjämnande icke endast på lönesatserna utan även på arbetsvillkoren i övrigt och därmed även på de faktiskt utgående lönerna. Men de ännu kvarvarande olikheterna i de faktiska lönebeloppen äro betydande, att döma bl. a. av en inom socialstyrelsen nyligen slutförd undersökning över lönernas »spridning» i fråga om arbetare i allmän tjänst.³ På grund av det summariska primärmaterialet för förevarande undersökning måste man emellertid här begränsa sig till en jämförelse mellan medellönerna för män, kvinnor och minderåriga inom olika näringsgrenar och näringsgrupper. Resultatet av en dylik jämförelse meddelas i tab. 8, som förutom medelantalet arbetare och arbetstimmar även redovisar genomsnittliga löneinkomster inom olika näringsgrenar under redogörelseåret.

Såsom redan i översiktstabellen över lönenivåns förändringar medde-

¹ Statens offentliga utredningar 1922:2, sid. 130.

² » » » 1930:35, sid. 196.

³ Se härom: Sveriges officiella statistik: socialstatistik. Anställnings- och avlöningsförhållandena för lägre personal i allmän tjänst (Stockholm 1931).

Tab. 8. Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1930.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Medeltal arbetstini- mar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst											
			per år				per dag							
			inkl. över- tid, natura- förmåner		inkl. över- tid, natura- förmåner		ordinarie tid		inkl. över- tid, natura- förmåner					
			ordi- narie tid. kr.	ö- ver- tid, in- dex- tal, 1913 = 100	ordi- narie tid. kr.	ö- ver- tid, in- dex- tal, 1913 = 100	ordi- narie tid. kr.	ö- ver- tid, in- dex- tal, 1913 = 100	ordi- narie tid. kr.	ö- ver- tid, in- dex- tal, 1913 = 100				
<i>Malmbrytning o. metallin- dustri</i> (760)	98 881	2 261	64.4	2 587	2 698	220	9.48	225						
män	84 024	2 272	65.3	2 748	2 872	219	10.10	225	1.01	1.34	1.28	1.27		
kvinnor	8 772	2 201	66.5	1 826	1 895	293	6.34	297	0.66	0.98	0.84	0.86		
minderåriga	7 771	2 161	57.6	1 204	1 220	214	4.35	218	0.42	0.66	0.56	0.57		
Gruvor o. anrikningsverk (43)	9 223	2 116	74.5	3 381	3 507	243	11.24	224						
män	8 791	2 118	75.6	3 482	3 612	236	11.38	218	1.12	1.83	1.66	1.71	271	
minderåriga	418	2 073	50.3	1 342	1 376	215	5.05	224	0.55	0.75	0.65	0.66	244	
Dävar i														
mellersta Sverige ... (38)	5 049	2 127	68.2	2 374	2 431	213	8.95							
män	4 763	2 132	70.1	2 453	2 513	211	9.23		0.84	1.29	1.16	1.18	241	
minderåriga	272	2 026	45.8	1 057	1 068	195	4.03		0.17	0.59	0.52	0.53	221	
norra Sverige ... (5)	4 174	2 104	81.3	4 599	4 808	258	15.68							
män	4 028	2 102	82.2	4 698	4 912	252	16.11		1.70	2.37	2.26	2.34	289	
minderåriga	146	2 162	58.2	1 873	1 949	255	7.09		0.72	0.97	0.87	0.90	300	
Järn-, stål- o. kopparverk (50)	19 118	2 261	69.2	2 250	2 385	208	8.32	209						
män	17 868	2 270	70.2	2 331	2 472	211	8.51	208	0.81	1.14	1.05	1.09	266	
minderåriga	1 060	2 173	49.5	1 081	1 127	200	4.14	212	0.38	0.62	0.50	0.52	260	
Järn- o. stålmanufaktur (126)	9 326	2 270	51.6	2 319	2 392	222	8.12	217						
män	7 468	2 288	53.0	2 599	2 681	222	9.20	220	0.99	1.29	1.15	1.17	266	
kvinnor	798	2 225	46.8	1 376	1 397	262	4.95		0.54	0.71	0.62	0.63	332	
minderåriga	1 060	2 181	45.0	1 091	1 105	248	5.91		0.39	0.63	0.50	0.51	300	
Mekaniska verkstäder ... (418)	48 345	2 285	63.4	2 626	2 736	222	9.55	229						
män	41 037	2 289	64.0	2 744	2 871	216	10.07	226	1.04	1.32	1.23	1.26	268	
kvinnor	716	2 187	58.5	1 897	1 941	290	6.39	275	0.69	1.01	0.87	0.89	371	
minderåriga	3 279	2 252	59.6	1 284	1 292	222	4.32	222	0.42	0.67	0.57	0.58	276	
Skeppsvarv ... (29)	10 205	2 293	78.9	2 673	2 776		9.15							
män	9 136	2 288	79.2	2 769	2 893		9.48		1.05	1.30	1.25	1.29		
minderåriga	703	2 254	77.2	1 426	1 427		5.08		0.46	0.65	0.61	0.61		
Övriga verkstäder ... (389)	38 140	2 283	59.4	2 613	2 725		9.63							
män	31 901	2 290	60.3	2 737	2 864		10.19		1.04	1.33	1.22	1.26		
kvinnor	715	2 187	58.5	1 897	1 940		6.38		0.68	1.01	0.87	0.88		
minderåriga	2 576	2 224	54.3	1 243	1 255		4.42		0.41	0.68	0.56	0.57		
Elektriska verkstäder ... (40)	8 271	2 276	67.3	2 683	2 807	260	9.62	259						
män	5 691	2 358	61.8	3 131	3 279	289	11.15	285	1.19	1.47	1.37	1.39	323	
kvinnor	1 374	2 255	86.4	2 184	2 258	287	7.85	270	0.77	1.00	0.97	1.00	313	
minderåriga	1 206	1 908	73.9	1 192	1 202	210	4.26	211	0.49	0.67	0.63	0.63	286	
Metallmanufaktur ... (64)	4 121	2 261	56.9	2 303	2 354	211	8.38	218						
män	2 880	2 301	54.9	2 668	2 737	215	9.34	213	1.08	1.26	1.18	1.19	248	
kvinnor	528	2 158	59.1	1 850	1 883	309	6.94		0.71	0.87	0.86	0.87	378	
Guld- och silvvervarufabri- ker ... (19)	477	2 145	39.7	2 879	2 897	237	9.91	241						
män	289	2 167	48.6	3 644	3 658	222	12.57	227	1.51	1.87	1.68	1.69	273	
kvinnor	154	2 154	27.3	1 886	1 905		6.46		0.89	0.84	0.88	0.88		

Tab. 8 (forts.). Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1930.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- samlings- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst																	
			per år			per dag			per timme											
			inkl. över- tid, natura- förmåner o. d.	inkl. över- tid, natura- förmåner o. d.	inkl. över- tid, natura- förmåner o. d.	inkl. över- tid, natura- förmåner o. d.	inkl. över- tid, natura- förmåner o. d.	inkl. över- tid, natura- förmåner o. d.	ordinarie tid	inkl. över- tid, natura- förmåner o. d.	inkl. över- tid, natura- förmåner o. d.	inkl. över- tid, natura- förmåner o. d.								
			ordina- rie tid, kr.	in- dex- tal, 1913 = 100	in- dex- tal, 1913 = 100	kr.	in- dex- tal, 1913 = 100	kr.	in- dex- tal, 1913 = 100	tid- lönn, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	in- dex- tal, 1913 = 100							
<i>Jord- o. stenindustri</i> ... (242)	24 660	58.2				7.22	205													
män	21 471	59.6				7.66	208	0.85	1.00	0.94	0.98									
kvinnor	1 225	73.2				5.12	201	0.45	0.73	0.65	0.67									
minderåriga	1 880	32.4				3.42	228	0.38	0.52	0.48	0.44									
<i>Kolgruvor</i> (4)	1 587	2 091	56.5	2 049	2 301	234	8.48	219												
män	1 527	2 087	58.5	2 088	2 348	222	8.66	213	0.75	1.19	1.01	1.12	233							
<i>Torvindustri</i> (16)	366	93.2					5.80	165												
män	264	92.5					6.36	167	0.60	0.75	0.74	0.75	192							
<i>Stenbrott o. stenhuggerier</i> (43)	7 262	80.1					6.27	201												
män	6 919	79.9					6.48	225	0.89		0.79	0.79	272							
<i>Byggnadsämnesindustri</i> (124)	8 539	2 340	48.3	2 132	2 220	210	7.96	213												
män	7 857	2 242	48.9	2 211	2 304	212	8.24	219	0.86	1.11	1.00	1.03	271							
<i>Cementfabriker</i> (12)	1 951	2 328	40.1	2 344	2 442		8.69													
män	1 819	2 335	40.2	2 423	2 524		8.97		0.94	1.24	1.06	1.08								
<i>Tegelbruk</i> (77)	5 216	2 237	51.3	2 052	2 141		7.50													
män	4 689	2 240	52.3	2 147	2 243		7.82		0.81	1.11	0.97	1.00								
<i>Kalkbruk o. cementvaru- fabriker</i> (35)	1 372	2 123	49.1	2 129	2 202		8.52													
män	1 349	2 123	49.8	2 145	2 219		8.63		0.92	1.12	1.02	1.05								
<i>Porlins-, kakel- o. lergods- fabriker</i> (15)	2 468	2 202	70.3	1 986	2 065	190	7.39	197												
män	1 239	2 239	69.7	2 573	2 700	187	9.23	181	1.01	1.22	1.16	1.21	224							
kvinnor	853	2 178	87.3	1 565	1 604	193	5.72	191	0.54	0.75	0.72	0.74	239							
<i>Porlinsfabriker</i> (5)	1 876	2 193	72.9	1 952	2 047		7.48													
män	898	2 254	72.5	2 585	2 746		9.56		1.03	1.20	1.16	1.22								
kvinnor	674	2 153	90.1	1 542	1 588		5.69		0.55	0.74	0.72	0.74								
<i>Kakel-, sten- o. lergods- fabriker</i> (10)	592	2 229	62.6	2 095	2 122		7.25													
män	341	2 199	62.4	2 541	2 582		8.78		0.93	1.30	1.16	1.17								
kvinnor	179	2 276	77.0	1 654	1 664		5.79		0.52	0.79	0.73	0.73								
<i>Glasbruk</i> (40)	4 438	2 110	42.0	1 708	1 838	192	6.56	198												
män	3 665	2 080	48.4	1 907	2 054	173	7.48	180	0.79	1.06	0.92	0.99	220							
minderåriga	584	2 120	15.8	759	790	211	2.45	190	0.31	0.44	0.33	0.34	243							
<i>Kristall- o. smäglasbruk</i> (27)	3 281	2 070	42.0	1 545	1 653		5.75													
män ¹	2 600	2 020	49.9	1 754	1 881		6.77		0.75	1.00	0.87	0.93								
<i>Fönsterglasbruk</i> (5)	382	2 280	73.1	2 280	2 386		8.55													
män	354	2 279	77.2	2 385	2 497		9.01		0.82	1.13	1.06	1.10								
<i>Buteljglasbruk</i> (6)	745	2 197	26.4	2 158	2 380		8.32													
män	693	2 205	28.2	2 253	2 491		8.70		0.90	1.34	1.02	1.13								
<i>Träindustri</i> (421)	32 245	2 193	61.2	2 069	2 164	236	7.01	210												
män	28 203	2 210	63.2	2 164	2 304	237	8.38	206	0.87	1.06	0.99	1.04								
kvinnor	394	2 198	48.4	1 432	1 512	267	5.69	253	0.59	0.74	0.66	0.69								
minderåriga	3 351	2 055	44.8	1 072	1 103	218	4.13	202	0.45	0.61	0.52	0.54								

¹ Att döma av de kompletterande uppgifter, som benäget ställts till förfogande av ett av de större företagen inom branschen, skulle timlönen för yrkesutbildade arbetare ligga ca 40 % över och för grovarbetare o. d. ca 13 % under i tabellen redovisad medellön.

Tab. 8 (forts.). **Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1930.**

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		Genomsnittlig löneinkomst														
				per år				per dag		per timme								
				ordina- rie tid, kr.	inkl. över- tid, natura- förmåner o. d. kr.	inkl. över- tid, natura- förmåner o. d. kr.	inkl. över- tid, natura- förmåner o. d. kr.	ordinarie tid, kr.	inkl. över- tid, natura- förmåner o. d. kr.	ordinarie tid, kr.	inkl. över- tid, natura- förmåner o. d. kr.							
												där- av på ac- kord %	in- dex- tal, 1913 =100	in- dex- tal, 1913 =100	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	in- dex- tal, 1913 =100
Grafiska anstalter..... (27)	1 600	2 337	3·7	2 427	2 664	·	8·84	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
män	966	2 362	1·2	3 134	3 416	·	11·78	·	1·39	1·63	1·39	1·45	·	·	·	·	·	·
kvinnor	421	2 346	10·8	1 711	1 821	·	6·18	·	0·71	1·03	0·74	0·76	·	·	·	·	·	·
minderåriga	213	2 214	0·2	895	925	·	3·16	·	0·41	0·61	0·41	0·41	·	·	·	·	·	·
Bok- och accidenstrycke- rier..... (84)	2 767	2 364	6·7	2 866	3 084	·	10·86	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
män	1 958	2 378	6·9	3 256	3 520	·	12·21	·	1·38	1·91	1·42	1·48	·	·	·	·	·	·
kvinnor	359	2 294	10·2	2 044	2 155	·	7·81	·	0·86	1·31	0·91	0·94	·	·	·	·	·	·
minderåriga	298	2 348	1·1	1 090	1 123	·	3·96	·	0·47	0·37	0·47	0·48	·	·	·	·	·	·
Tidningstryckerier..... (58)	2 131	2 364	·	3 597	4 007	·	13·75	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
män	1 958	2 368	·	3 780	4 211	·	14·40	·	1·65	·	1·65	1·72	·	·	·	·	·	·
kvinnor	80	2 317	·	2 186	2 365	·	8·39	·	0·96	·	0·96	1·00	·	·	·	·	·	·
minderåriga	83	2 322	·	834	856	·	2·78	·	0·36	·	0·36	0·37	·	·	·	·	·	·
Livsmedelsindustri..... (416)	22 418	2 318	18·7	2 509	2 763	240	9·77	249	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
män	14 270	2 361	6·7	2 964	3 289	240	11·37	247	1·24	1·90	1·28	1·38	·	·	·	·	·	·
kvinnor	7 236	2 246	42·8	1 827	1 943	263	6·98	265	0·79	0·87	0·82	0·86	·	·	·	·	·	·
minderåriga	904	2 230	18·6	1 006	1 041	227	3·77	226	0·44	0·51	0·45	0·47	·	·	·	·	·	·
Kvarnar..... (35)	1 211	2 343	2·9	2 099	3 195	245	11·28	246	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
män	1 162	2 354	1·3	3 046	3 248	246	11·44	247	1·32	0·98	1·32	1·38	300	·	·	·	·	·
Pressjästfabriker..... (9)	254	2 399	0·9	3 038	3 298	262	11·39	275	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
män	228	2 413	0·1	3 188	3 459	258	11·98	269	1·34	·	1·35	1·42	330	·	·	·	·	·
Bagerier..... (96)	3 122	2 336	4·1	2 807	2 979	264	10·49	274	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
män	1 761	2 359	0·5	3 489	3 668	261	12·45	262	1·48	2·34	1·49	1·56	318	·	·	·	·	·
kvinnor	1 233	2 303	9·0	2 139	2 191	266	7·76	279	0·95	0·78	0·93	0·95	328	·	·	·	·	·
Mjukbrödsbagerier..... (71)	1 524	2 363	0·6	3 245	3 449	·	11·62	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
män	1 217	2 385	0·7	3 630	3 831	·	12·86	·	1·52	2·34	1·53	1·61	·	·	·	·	·	·
kvinnor	249	2 276	·	2 034	2 146	·	7·46	·	0·89	·	0·89	0·94	·	·	·	·	·	·
Spisbrödsbagerier..... (23)	1 275	2 331	·	2 677	2 722	·	9·25	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
män	471	2 311	·	3 356	3 409	·	11·41	·	1·46	·	1·46	1·48	·	·	·	·	·	·
kvinnor	796	2 343	·	2 294	2 326	·	7·97	·	0·98	·	0·98	0·99	·	·	·	·	·	·
Käxfabriker..... (2)	323	2 254	34·0	1 689	1 771	·	7·20	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
män	73	2 324	·	2 496	2 637	·	9·49	·	1·12	·	1·12	1·18	·	·	·	·	·	·
kvinnor	188	2 166	60·3	1 606	1 681	·	6·55	·	0·83	0·73	0·76	0·78	·	·	·	·	·	·
Råsockerbruk och raffinade- rier..... (27)	3 866	2 342	8·3	2 374	2 469	198	8·33	198	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
män	3 345	2 367	5·4	2 504	2 605	200	8·75	202	1·05	1·41	1·07	1·10	289	·	·	·	·	·
kvinnor	405	2 174	40·0	1 621	1 673	272	5·69	223	0·67	0·87	0·75	0·77	350	·	·	·	·	·
Råsockerbruk..... (22)	1 889	2 403	2·1	2 473	2 578	·	8·62	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
män	1 844	2 405	2·1	2 499	2 605	·	8·71	·	1·05	1·42	1·05	1·08	·	·	·	·	·	·
kvinnor	42	2 360	0·2	1 418	1 493	·	4·92	·	0·61	1·01	0·61	0·68	·	·	·	·	·	·
Raffinaderier och komb. fabriker..... (5)	1 977	2 283	15·6	2 280	2 364	·	8·01	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
män	1 501	2 322	9·6	2 510	2 605	·	8·81	·	1·06	1·41	1·09	1·12	·	·	·	·	·	·
kvinnor	363	2 152	45·1	1 644	1 693	·	5·30	·	0·68	0·87	0·76	0·79	·	·	·	·	·	·

Tab. 8 (forts.). Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1930.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal under- verk- samt- hets- tiden	Medeltal arbets- timmar per år och arbetare ordina- rie tid. därav på ac- kord %.	Genomsnittlig löneinkomst											
			per år		per dag		per timme							
			inkl. över- tid, natura- förmåner o. d. kr.	inkl. över- tid, natura- förmåner o. d. kr.	inkl. över- tid, natura- förmåner o. d. kr.	inkl. över- tid, natura- förmåner o. d. kr.	ordinarie tid. kr.	ac- kord. kr.	igge- nom- snitt, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmå- ner o. d. kr.				
Choklad- o. karamellfabr. (29)	2 508	2 246	28:3	1 682	1 738	256	6:44	281
män	551	2 246	7:2	2 701	2 817	212	10:17	226	1:21	1:38	1:22	1:26	268	
kvinnor	1 640	2 256	35:1	1 497	1 540	238	5:62	253	0:54	0:72	0:67	0:68	296	
minderåriga	317	2 195	29:3	874	884	225	3:26	238	0:39	0:42	0:40	0:40	286	
Bryggerier och läskedrycks- fabriker (119)	5 377	2 352	9:0	2 824	3 327	257	11:61	257	
män	4 221	2 384	7:2	3 082	3 676	245	12:78	251	1:23	2:61	1:33	1:54	296	
kvinnor	1 059	2 227	17:2	1 951	2 126	266	7:68	261	0:82	1:22	0:89	0:96	320	
Brännerier och destillerings- verk (6)	405	2 257	.	2 771	3 171	.	11:35	
män	331	2 272	.	2 979	3 415	.	12:20	.	1:33	.	1:33	1:50	.	
kvinnor	74	2 193	.	1 846	2 082	.	7:52	.	0:85	.	0:85	0:95	.	
Bryggerier (106)	4 761	2 357	10:1	2 844	3 349	.	11:69	
män	3 753	2 394	8:1	3 104	3 697	.	12:79	.	1:22	2:61	1:34	1:54	.	
kvinnor	913	2 213	20:0	1 960	2 142	.	7:59	.	0:82	1:22	0:90	0:95	.	
Mineralvatten- och läske- drycksfabriker (7)	211	2 406	.	2 453	3 114	.	10:35	
män	137	2 388	.	2 723	3 727	.	12:39	.	1:16	.	1:16	1:57	.	
kvinnor	72	2 452	.	1 949	1 973	.	6:54	.	0:81	.	0:81	0:82	.	
Tobaksfabriker (11)	2 463	2 264	84:6	2 222	2 427	.	8:59	
män	537	2 308	58:4	3 358	3 739	.	13:35	.	1:23	1:64	1:48	1:62	.	
kvinnor	1 853	2 251	93:2	1 932	2 093	.	7:54	.	0:71	0:88	0:87	0:93	.	
Slakterier och konservfabri- ker (58)	2 469	2 315	14:2	2 502	2 827	255	9:68	253	
män	1 625	2 371	3:3	3 033	3 363	258	11:10	252	1:31	1:48	1:32	1:34	291	
kvinnor	730	2 227	36:9	1 743	1 945	.	6:72	301	0:74	0:90	0:80	0:80	348	
Slakterier och charkuteri- fabriker (43)	1 527	2 374	0:1	3 018	3 390	.	11:44	
män	1 276	2 379	0:2	3 213	3 568	.	12:61	.	1:39	2:19	1:39	1:43	.	
kvinnor	242	2 354	.	.	2 536	.	.	.	0:88	.	0:88	0:90	.	
Konservfabriker (15)	942	2 243	32:2	1 872	1 915	.	6:56	
män	349	2 347	12:1	2 532	2 613	.	9:09	.	1:07	1:46	1:12	1:12	.	
kvinnor	488	2 182	51:3	1 631	1 652	.	5:98	.	0:62	0:90	0:76	0:76	.	
Annan livsmedelsindustri (32)	1 148	2 287	3:3	2 578	2 777	249	9:95	273	
män	840	2 312	1:2	2 938	3 154	236	11:38	268	1:30	1:61	1:30	1:36	289	
Margarinfabriker (20)	966	2 297	1:7	2 669	2 892	.	10:25	
män	735	2 319	1:0	2 976	3 209	.	11:61	.	1:31	1:66	1:31	1:38	.	
Annan lighthör. industri (12)	182	2 109	13:0	2 095	2 168	.	8:45	
män	105	2 264	2:7	2 670	2 775	.	9:99	.	1:19	1:47	1:19	1:23	.	
Textil- och beklädnadsindu- stri (361)	43 312	2 246	55:7	1 657	1 736	238	6:10	236	
män	13 477	2 306	33:7	2 148	2 309	207	8:00	206	0:90	1:06	0:96	0:99	.	
kvinnor	25 141	2 227	70:9	1 519	1 572	245	5:56	241	0:63	0:72	0:69	0:70	.	
minderåriga	4 466	2 166	39:9	873	924	217	3:22	214	0:37	0:50	0:43	0:43	.	

Tab. 8 (forts.). Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1930.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- samt- hets- tiden	Medeltal arbets- timmar per år och arbetare därav på ord- ning %	Genomsnittlig löneinkomst																
			ord- inarie tid, kr.	per år		per dag		per timme			inkl. över- tid, natu- räformä- ner o. d.								
				inkl. över- tid, natu- räformä- ner o. d.	inkl. över- tid, natu- räformä- ner o. d.	inkl. över- tid, natu- räformä- ner o. d.	inkl. över- tid, natu- räformä- ner o. d.	inkl. över- tid, natu- räformä- ner o. d.	inkl. över- tid, natu- räformä- ner o. d.	inkl. över- tid, natu- räformä- ner o. d.									
Spinneriet, väverier o. d. (193)	31 031	2 256 52.8	1 573	1 657	236	5.88	235												
män	11 517	2 305 31.0	1 987	2 133	211	7.53	213	0.56	0.96	0.89	0.92	263							
kvinnor	16 113	2 233 71.5	1 409	1 460	225	5.23	224	0.54	0.65	0.64	0.65	283							
minderåriga	3 269	2 194 39.6	924	941	215	3.38	215	0.37	0.50	0.42	0.43	269							
Bomullsindustri (47)	12 472	2 233 55.6	1 549	1 640		5.82													
män	5 163	2 294 32.5	1 923	2 080		7.28		0.84	0.92	0.87	0.91								
kvinnor	5 878	2 191 77.6	1 358	1 407		5.04		0.53	0.65	0.63	0.64								
minderåriga	1 431	2 186 53.3	985	1 008		3.65		0.29	0.50	0.45	0.46								
Linne-, hamp- och jute- industri (12)	3 427	2 249 54.0	1 498	1 572		5.77													
män	1 240	2 289 27.0	1 908	2 047		7.48		0.83	0.93	0.86	0.89								
kvinnor	1 797	2 234 77.8	1 348	1 391		5.09		0.48	0.65	0.61	0.62								
minderåriga	390	2 191 32.0	882	896		3.21		0.35	0.52	0.40	0.41								
Ylleindustri (58)	8 412	2 297 47.9	1 597	1 680		5.93													
män	3 326	2 328 32.2	2 032	2 171		7.67		0.87	0.96	0.90	0.93								
kvinnor	4 294	2 283 64.7	1 396	1 450		5.19		0.52	0.67	0.62	0.63								
minderåriga	792	2 247 23.7	856	869		3.00		0.33	0.48	0.38	0.39								
Trikåfabriker (34)	4 532	2 229 61.2	1 569	1 640		5.86													
män	770	2 298 33.7	2 145	2 267		8.16		0.89	1.09	0.96	0.99								
kvinnor	3 200	2 228 70.0	1 520	1 573		5.66		0.61	0.73	0.69	0.70								
minderåriga	430	2 116 44.3	905	915		3.37		0.38	0.49	0.43	0.43								
Band-, gardin- o. bindgarns- fabriker (27)	1 492	2 295 45.7	1 730	1 794		6.24													
män	538	2 307 38.3	2 312	2 423		8.66		0.95	1.13	1.02	1.05								
kvinnor	754	2 305 59.7	1 544	1 586		5.46		0.59	0.73	0.68	0.69								
minderåriga	200	2 222 11.7	872	884		3.09		0.36	0.62	0.39	0.40								
Färgerier, blekerier o. im- pregneringsfabriker... (15)	696	2 299 20.6	1 794	1 913		6.59													
män	480	2 320 5.6	1 963	2 115		7.58		0.86	1.09	0.87	0.91								
kvinnor	190	2 276 57.9	1 485	1 539		4.99		0.60	0.70	0.66	0.68								
minderåriga	26	2 082 30.1	923	941		3.37		0.39	0.56	0.44	0.45								
Skrädderier o. sömnadsfab- riker (144)	10 564	2 209 62.5	1 912	1 961	236	6.91	240												
män	1 690	2 312 50.2	3 245	3 399	228	11.36	225	1.37	1.49	1.43	1.44	282							
kvinnor	7 842	2 205 67.7	1 745	1 791	289	6.36	289	0.78	0.81	0.80	0.81	368							
minderåriga	1 021	2 061 41.3	898	898	225	3.28	238	0.40	0.53	0.45	0.44	314							
Hatt- och mössfabriker (24)	1 697	2 271 73.3	1 738	1 772	253	5.99	218												
män	270	2 290 62.9	2 955	2 982	192	9.89	177	1.11	1.40	1.30	1.30	217							
kvinnor	1 186	2 286 81.9	1 639	1 647	269	5.60	220	0.69	0.73	0.73	0.73	270							
Läder-, hår- o. gummivaru- fabriker (147)	18 454	2 126 52.9	2 020	2 076	225	7.58	230												
män	7 098	2 166 52.0	2 572	2 651	209	9.55	217	1.07	1.32	1.20	1.21								
kvinnor	4 249	2 082 63.0	1 595	1 636	222	6.02	217	0.69	0.82	0.77	0.79								
minderåriga	2 064	2 077 35.2	979	1 012	272	3.79	256	0.40	0.61	0.47	0.49								
Garverier (29)	1 552	2 284 61.5	2 340	2 404	213	8.23	213												
män	1 248	2 302 53.6	2 610	2 686	231	9.34	236	1.02	1.26	1.15	1.17	279							

Tab. 8 (forts.). Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1930.

Näringsgrenar Siffrorna inom parentes angiva antalet företag	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Medeltal arbets- timmar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst																	
			ordina- rie tid, kr.	per år		per dag		per timme												
				inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	in- dex- tal, 1913 = 100	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	in- dex- tal, 1913 = 100	ordinarie tid												
								inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	in- dex- tal, 1913 = 100	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	1 ge- nom- snitt, kr.	in- dex- tal, 1913 = 100							
Päls- o. skinnvarufabriker (16)	494	2 070	12·6	1 971	2 037	247	7·51	247
män	227	2 002	13·2	2 392	2 540	188	9·34	200	1·19	1·28	1·20	1·22	1·23	235						
kvinnor	227	2 096	14·1	1 803	1 757	269	6·54	265	0·87	0·84	0·87	0·88	326							
Skofabriker (57)	7 564	2 115	58·4	2 023	2 063	236	7·46	234
män	3 734	2 123	62·5	2 655	2 706	207	9·84	208	1·11	1·34	1·26	1·27	254							
kvinnor	2 576	2 131	62·1	1 623	1 654	208	5·99	207	0·65	0·84	0·77	0·78	252							
minderåriga	1 248	2 058	38·0	963	977	265	3·64	253	0·39	0·60	0·47	0·47	313							
Gummivarufabriker (9)	2 590	1 995	53·3	1 823	1 940	232	8·26	276
män	1 127	2 097	32·6	2 385	2 556	196	10·16	273	1·06	1·34	1·16	1·21	318							
kvinnor	1 117	1 932	79·0	1 499	1 564	.	6·30	.	0·75	0·78	0·78	0·81	.							
Annan hithörande industri (36)	1 254	2 296	33·8	2 013	2 041	176	7·01	180
män	762	2 294	35·0	2 411	2 495	179	8·36	179	0·97	1·22	1·06	1·07	218							
Kemisk teknisk industri (132)	11 841	2 253	45·9	2 212	2 310	259	8·24	264
män	7 670	2 306	36·7	2 616	2 747	236	9·58	236	1·09	1·26	1·16	1·19	.							
kvinnor	3 178	2 164	69·4	1 543	1 594	262	5·81	270	0·65	0·75	0·72	0·74	.							
minderåriga	993	2 127	47·5	1 213	1 232	289	4·44	285	0·49	0·66	0·57	0·58	.							
Färg-, olje- o. parfymfabr. (45)	1 964	2 233	13·4	2 185	2 289	247	8·19	259
män	1 157	2 254	6·5	2 660	2 798	233	10·03	248	1·17	1·62	1·20	1·24	302							
kvinnor	600	2 208	28·2	1 676	1 751	297	6·39	.	0·71	0·92	0·77	0·79	376							
Färg- o. fernissfabriker (16)	422	2 038	6·8	2 053	2 133	.	8·32
män	311	2 105	3·1	2 331	2 432	.	9·26	.	1·11	1·63	1·13	1·15	.							
kvinnor	82	1 826	20·4	1 420	1 449	.	6·28	.	0·70	1·11	0·78	0·79	.							
Olje-, tvål-, ljus- o. parfym- fabriker (29)	1 542	2 287	15·0	2 222	2 331	.	8·17
män	846	2 309	7·6	2 783	2 933	.	10·19	.	1·20	1·61	1·23	1·27	.							
kvinnor	518	2 271	29·2	1 718	1 799	.	5·02	.	0·71	0·90	0·77	0·79	.							
Konstgödningsfabriker... (9)	1 023	2 405	28·4	2 897	3 086	222	10·26	217
män	988	2 407	29·2	2 957	3 153	215	10·50	213	1·18	1·58	1·23	1·31	273							
Sprängämnesfabriker (7)	831	2 277	68·6	2 569	2 702	222	9·45	217
män	599	2 298	65·4	2 979	3 144	246	10·94	241	1·16	1·39	1·31	1·37	285							
Tändsticksfabriker (13)	5 682	2 190	67·2	1 945	2 010	264	7·31	272
män	3 010	2 250	54·7	2 392	2 484	235	8·96	242	0·98	1·16	1·08	1·10	297							
kvinnor	2 094	2 141	86·2	1 478	1 515	255	5·49	260	0·54	0·72	0·70	0·71	338							
minderåriga	578	2 054	66·2	1 313	1 335	315	5·25	341	0·57	0·68	0·64	0·65	406							
Annan kemisk-teknisk ind. (58)	2 341	2 349	23·4	2 458	2 578	221	8·23	212
män	1 916	2 375	22·2	2 654	2 795	219	8·91	200	1·10	1·28	1·14	1·18	257							
Byggnadsverksamhet... (717)	15 965	.	43·6	.	.	.	14·96	281
män	15 636	.	44·4	.	.	.	15·15	283	1·34	2·69	1·94	1·95	.							
minderåriga	323	.	3·4	.	.	.	4·78	.	0·62	1·00	0·64	0·65	.							
Egentligt byggnadsarbete (286)	10 719	.	41·4	.	.	.	15·27	291
män	10 617	.	41·8	.	.	.	15·37	293	1·32	2·84	1·96	1·97	358							
Husbyggnadsarbete... (267)	6 165	.	37·9	.	.	.	16·48
män	6 138	.	38·0	.	.	.	16·53	.	1·35	3·28	2·09	2·09	.							

Tab. 8 (forts.). **Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1930.**

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbete- tare under verk- sams- hets- tiden	Medeltal arbets- timmar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst											
			ord- inarie tid, kr.	per år		per dag		per timme						
				inkl. över- tid, natu- ralför- månär o. d. kr.	in- dex- tal, 1913 = 100	inkl. över- tid, natu- ralför- månär o. d. kr.	in- dex- tal, 1913 = 100	ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- ralför- månär o. d. kr.	in- dex- tal, 1913 = 100		
								tid- löna, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.				
Väg- o. vattenbyggnadsar- bete..... (19)	4 554	45·8			13·98									
män.....	4 479	46·5			14·06		1·27	2·39	1·80	1·82				
Installationsarbete (78)	2 699	50·8			13·47									
män.....	2 683	51·0			13·49		1·33	2·02	1·69	1·72				
Målning och glasmästeri (353)	2 548	45·1			14·77	255								
män.....	2 336	48·9			15·67	264	1·45	2·89	2·16	2·17	339			
<i>Statliga verk o. byggnads- arbeten m. m. (218)</i>	16 861	2 204 45·4	2 835	2 996	10·95									
män.....	15 402	2 209 45·8	2 906	3 104	11·21		1·14	1·56	1·34	1·40				
kvinnor.....	1 137	2 110 38·0	1 869	2 042	7·38		0·77	1·08	0·89	0·95				
minderåriga.....	322	2 149 36·7	1 129	1 162	4·32		0·48	0·63	0·53	0·54				
Mek. o. elektr. verkstäder samt skeppsvarv..... (57)	7 093	2 153 59·6	3 029	3 214	11·86									
män.....	6 515	2 152 61·3	3 161	3 345	12·38		1·27	1·62	1·49	1·55				
kvinnor.....	388	2 120 38·9	1 953	2 032	7·63		0·81	1·11	0·92	0·96				
minderåriga.....	190	2 246 48·9	1 108	1 131	4·01		0·38	0·62	0·50	0·50				
Elektriska linjearbeten och kraftverk..... (39)	3 289	2 264 19·6	2 854	3 139	11·27									
män.....	3 223	2 267 19·9	2 886	3 175	11·38		1·15	1·94	1·32	1·40				
Sågverk o. d. (12)	358	71·7			6·53									
män.....	330	73·9			6·76		0·65	0·92	0·85	0·88				
Ban- o. byggnadsarbeten (39)	4 593	2 257 44·1	2 672	2 795	9·81									
män.....	4 551	2 257 44·4	2 685	2 807	9·86		1·04	1·41	1·20	1·24				
Intendenturverkstäder, förråd o. d. (71)	1 528	2 275 28·3	2 420	2 615	9·26									
män.....	783	2 439 20·9	2 958	3 159	10·68		1·17	1·42	1·22	1·33				
kvinnor.....	725	2 014 42·8		2 060	6·79		0·68	0·95	0·79	0·95				
<i>Kommunala verk o. byggnads- arbeten m. m. (221)</i>	20 535	2 302 27·3	3 408	3 744	292	13 71	319							
män.....	20 274	2 301 27·5	3 423	3 769	289	13·82	318	1·33	1·98	1·51	1·65	344		
minderåriga.....	261	2 360 6·4	1 622	1 785	387	6·22	384	0·67	0·98	0·69	0·77	453		
Kraft-, belysnings- och vatten- verk..... (132)	6 101	2 326 18·8	3 238	3 475	12·56									
män.....	6 041	2 327 18·9	3 257	3 494	12·64		1·30	1·98	1·43	1·50				
minderåriga.....	60	2 265 4·2	1 505	1 575	5·68		0·66	0·99	0·68	0·69				
Byggnads- o. anläggningsar- beten..... (77)	8 710	2 308 38·7	3 517	3 716	13·80									
män.....	8 643	2 306 39·0	3 532	3 732	13·37		1·28	1·98	1·56	1·62				
minderåriga.....	68	2 247 8·7		1 730	5·79		0·69	0·98	0·71	0·71				
Spårvägsdrift..... (12)	5 724	2 221 4·7	4 073		15·33									
män.....	5 590	2 221 4·7	4 124		15·66		1·55	1·96	1·57	1·87				
minderåriga.....	133	2 344		1 909	6·68		0·62		0·62	0·83				

Tab. 8 (forts.), Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1930.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet arbetare)	Medel- antal arbeta- re under verk- samt- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst										
		Medeltal arbets- timmar per år och arbetare		per år		per dag		per timme				
		inkl. över- tid, natu- ra- för- mäner o. d.	inkl. över- tid, natu- ra- för- mäner o. d.	inkl. över- tid, natu- ra- för- mäner o. d.	inkl. över- tid, natu- ra- för- mäner o. d.	ordinarie	tid	inkl. över- tid, natu- ra- för- mäner o. d.	ordinarie			inkl. över- tid, natu- ra- för- mäner o. d.
									kr.	kr.	kr.	
		därv antal	tid, kr.	in- dex- tal, 1913	in- dex- tal, 1930	tid, kr.	ac- kord, kr.	ige- nom- snitt, kr.	in- dex- tal, 1913	in- dex- tal, 1930	= 100	
		%	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	= 100	
Handel o. varulager (644)	7 100	2 374	8·9	2 672	2 712	248	9·03	236
män	5 371	2 386	5·5	3 016	3 071	249	10·28	241	1·26	1·51	1·28	1·31
kvinnor	1 378	2 338	21·8	1 756	1 771	287	5·93	261	0·77	0·71	0·76	0·78
minderåriga	351	2 336	8·8	894	918	220	3·09	209	0·37	0·52	0·38	0·39
Samfärdsel (205)	19 783	2 280	43·5	2 986	3 127	262	9·56	238
män	19 705	2 279	43·8	2 949	3 135	259	9·62	235	0·94	1·32	1·34	1·43
minderåriga	78	2 379	1·2	976	1 033	192	3·44	191	0·41	0·92	0·41	0·42
Järnvägsdrift (enskild) (134)	14 372	2 403	10·5	2 820	239	8·13	216
män	14 322	2 403	10·6	2 826	236	8·16	213	0·91	1·28	0·95	1·02	268
minderåriga	50	2 366	1·9	1 095	205	3·75	209	0·43	0·90	0·43	0·45	250
Åkerirörelse (16)	513	2 456	0·1	2 452	2 942	228	9·96	234
män	485	2 460	0·1	2 555	3 060	235	10·42	242	1·10	2·31	1·10	1·22
Lastning o. lossning (55)	4 898	2 139	86·0	3 670	4 045	320	14·03	232
män	4 898	2 139	86·0	3 670	4 045	320	14·03	232	1·19	1·89	1·83	1·92
Tvättinrättningar (10)	673	2 362	16·2	2 047	2 131	.	7·47
män	151	2 384	.	3 161	3 312	.	11·36	.	1·34	.	1·34	1·39
kvinnor	500	2 358	21·6	1 743	1 810	.	6·34	.	0·72	0·88	0·75	0·77
Samtliga grupper inkl. statens arbetare (4 872)	368 427	2 251	51·9	2 375	2 553	234	9·28	243	0·99	1·22	1·11	1·16
män	287 023	2 263	51·0	2 659	2 865	231	10·40	241	1·09	1·36	1·23	1·29
kvinnor	52 128	2 212	61·3	1 607	1 671	257	5·95	254	0·69	0·76	0·73	0·75
minderåriga	24 984	2 153	41·7	1 072	1 096	226	3·95	224	0·42	0·61	0·50	0·51
Samtliga grupper (exkl. sta- tens arbetare) (4 651)	351 566	2 254	52·2	2 353	2 530	232	9·18	240	0·98	1·21	1·10	1·15
män	271 621	2 271	51·3	2 644	2 850	230	10·34	239	1·09	1·35	1·23	1·28
kvinnor	50 991	2 213	61·6	1 604	1 662	255	5·93	253	0·69	0·76	0·73	0·75
minderåriga	24 662	2 153	41·7	1 072	1 095	226	3·94	224	0·42	0·61	0·50	0·51

lats, har den genomsnittliga årsinkomsten för samtliga redovisade arbetare, oavsett ålder och kön, år 1930 beräknats till 2 553 kr., varav (enligt tab. 8) 2 375 kr. (93·0 %) intjänats på ordinarie tid och återstoden utgjort ersättning för övertidsarbete, värde av åtnjutna naturaförmåner m. m.

För vuxna manliga arbetare har medellönen (2 865 kr.) legat över men för kvinnor (1 671 kr.) och minderåriga (1 096 kr.) avsevärt under den genomsnittliga inkomsten för samtliga arbetare. Den ordinarie arbetsförtjänsten utgjorde för män 92·3, för kvinnor 96·2 och för minderåriga 97·8 % av totalinkomsten.

De ovan omnämnda betydande differenserna i genomsnittsinkomster ge vid handen, att en mera överskådlig bild av löneläget inom olika

industrier ej kan erhållas med mindre än att medellönen beräknas för manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare var för sig. I tab. 8 återfinnas dylika lönesiffror, till vilka här nedan skall lämnas en kortfattad kommentar.

I fråga om årsinkomsterna uppvisade de vuxna manliga arbetarna inom tidningstryckerier och i spårvägsdrift de högsta genomsnittssiffrorna, nämligen 4 211 resp. 4 124 kr., varefter följde stuverifacket (4 045 kr.), mjukbrödsbagerier (3 831 kr.), tobaksfabriker (3 739 kr.), kommunala byggnads- och anläggningsarbeten (3 732 kr.), mineralvatten- och läskedrycksfabriker (3 727 kr.), bryggerier (3 697 kr.), guld- och silvvervarufabriker (3 658 kr.) samt gruvor och anrikningsverk (3 612 kr.). De lägsta årssiffrorna förete kristall- och småglasbruk (1 881 kr.), linne-, hamp- och juteindustri (2 047 kr.), bomullsindustri (2 080 kr.), färgerier, blekerier och impregneringsfabriker (2 115 kr.), ylleindustri (2 171 kr.), sågverk och hyvlerier (2 201 kr.), kalkbruk och cementvarufabriker (2 219 kr.), tegelbruk (2 243 kr.) samt trikåfabriker (2 267 kr.). De förhållandevis låga årsförtjänsterna inom dessa industrier sammanhänga dels med de mindre goda konjunkturer, som uppgivas ha varit rådande inom vissa av dessa branscher, och dels med att hithörande företag i stor utsträckning äro förlagda till platser å landsbygden, där levnadskostnaderna äro relativt låga.¹ Därtill kommer, att flertalet av dessa industrier äro utsatta för kännbar utländsk konkurrens.² De flesta ovan uppräknade näringsgrenar med hög lönenivå äro däremot typiska hemmamarknadsindustrier och övervägande förlagda till de större städerna.

Bland de vuxna kvinnliga arbetarna uppvisade år 1930 arbeterskorna vid slakterier och charkuterifabriker den högsta genomsnittliga årsinkomsten, 2 536 kr. Därefter komma arbeterskor vid tidningstryckerier (2 365 kr.), spisbrödsbagerier (2 326 kr.), elektriska verkstäder (2 258 kr.), bok- och accidenstryckerier (2 155 kr.), mjukbrödsbagerier (2 146 kr.), bryggerier (2 142 kr.) samt tobaksfabriker (2 093 kr.). De lägsta medelförtjänsterna per år uppgivas för kvinnliga arbetare inom grovpappersbruk (1 366 kr.), linne-, hamp- och juteindustri (1 391 kr.), järn- och stålmanufaktur (1 397 kr.), bomullsindustri (1 407 kr.), finpappersbruk (1 423 kr.), färg-, olje- och parfymfabriker (1 449 kr.) samt ylleindustri (1 450 kr.).

De i tab. 8 meddelade lönesiffrorna för minderåriga arbetare kunna icke utan vidare läggas till grund för en jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrenar, enär åtskilliga skiljaktigheter industrierna emellan torde föreligga med hänsyn till de redovisade arbetarnas medelålder, vilken i detta fall måste tillmätas en väsentlig betydelse för löneinkomstens storlek. De vid spårvägsdrift, övriga kommunala

¹ Jfr sid. 82 o. f.

² Jfr sid. 95 o. f.

Tab. 9. Lönelöget åren 1914—1930 för hantverks- och transportarbetare samt sjöfolk ävensom för i restaurangrörelse och i husligt arbete anställd personal.

Yrkesgrupper	Genomsnittlig avlönning i kr.		Löneökning(+) eller löne- minskning(-) i %		Yrkesgrupper	Genomsnittlig avlönning i kr.		Löneökning(+) eller löne- minskning(-) i %	
	1914	1930	1914— 1930	1929— 1930		1914	1930	1914— 1930	1929— 1930
	<i>Hantverks- och transportarbete</i> (beräknad veckoavlön.)					Kollämpare.....	45	94	+ 109
Stenhuggeriarbetare ..	28	55	+ 96	+ 2	Stuertar	108	217	+ 101	+ 2
Bleck- och plåtslageri- arbetare	28	57	+ 104	± 0	Kockar	69	169	+ 145	+ 1
Möbel- och finsnickeri- arbetare	24	49	+ 104	± 0	<i>B. Segelfartyg</i> (normal månadshyra, vartill kommer fri kost och logi ombord)				
Murare	32	63	+ 97	± 0	Timmermän (o. båtsmän)	77	153	+ 99	+ 1
Byggnadsträiarbetare ..	28	59	+ 111	± 0	Matrosor.....	64	129	+ 102	+ 1
Måleriarbetare	30	62	+ 107	+ 3	Lättmatrosor.....	50	87	+ 74	+ 2
Herrskrädderiarbetare..	26	52	+ 100	± 0	Jungmän	33	45	+ 36	+ 5
Skomakeriarbetare.....	21	41	+ 95	— 2	Stuertar	77	159	+ 106	+ 10
Bageriarbetare	27	60	+ 122	± 0	Kockar	28	69	+ 146	+ 17
Hamn- och stuveriarbe- tare	31	58	+ 87	— 2	<i>Hotell- och restaurang- rörelse samt husligt arbete</i>				
Åkeriarbetare	20	43	+ 115	± 0	(månadslön, vartill kom- mer fri kost och logi)				
Tvätterskor och stry- kerskor	13	26	+ 100	+ 4	Hotelldrängar m. fl. ...	28	60	+ 114	+ 2
Springpojkar	6	14	+ 133	± 0	Hotelldiskerskor, -köksor m. fl.	18	39	+ 117	+ 3
<i>Sjöfolk</i>					Hushållerskor.....	23	45	+ 96	— 2
A. Ång- och motor- fartyg	(normal månadshyra, vartill kommer fri kost och logi ombord)				Husjungfrur	16	34	+ 113	± 0
Timmermän (o. båtsmän)	78	159	+ 104	+ 1	Ensamjuagfrur	16	36	+ 125	+ 3
Matrosor.....	64	147	+ 130	+ 2	Köksor	18	35	+ 94	± 0
Lättmatrosor	51	110	+ 116	— 1	<i>Tvätt- och rengörings- arbeterskor</i>				
Jungmän	33	53	+ 61	± 0	(dagspenning, vartill kommer fri kost)...				
Eldare och motormän..	63	144	+ 129	+ 2	1 62	3 70	+ 128	+ 1	

verk och byggnadsarbeten samt skeppsvarv m. fl. anställda minderåriga, vilka haft de högsta genomsnittliga löneinkomsterna, torde merendels vara ynglingar, som nalkas adertonårsåldern och mången gång utföra en vuxen mans arbete. Inom glasindustrien m. fl. näringsgrenar, där lönenivån är avsevärt lägre, sysselsätts i betydande utsträckning yngre personer.

För att komplettera de i det föregående meddelade knapphändiga lönestatistiska uppgifterna angående arbetare inom *småindustri och hantverk* ha i tab. 9 — på grundval av uppgifter från 127 arbetsförmedlingskontor — beräknats dels genomsnittliga lönebelopp för hantverks-

och transportarbetare, sjöfolk, restaurangpersonal och hembiträden och dels uträknats de procentuella löneförändringar, som ägt rum under perioden 1914—1930.

För de till hantverk och transportverksamhet hörande yrkesgrupperna är lönen i enlighet med gällande löneformer beräknad per vecka om 48 arbetstimmar. De inom sjömansyrket samt restaurangrörelse och husligt arbete anställda åtnjuta månadslön jämte kost och logi, dock med undantag för tvätt- och rengöringsarbeterskor, vilka pläga erhålla dagspenning (och fri kost).

Såsom av tabellen framgår, äro de uppgivna lönerna för olika yrken ganska växlande. Bland hantverksarbetarna har den högsta genomsnittliga lönesatsen, 63 kr. per vecka, beräknats för murare, medan målare kommo upp till 62, bagare till 60 samt byggnadsträarbetare till 59 kr. Därefter följde i ordning: hamn- och stuveriarbetare (58 kr.), bleck- och plåtslageriarbetare (57 kr.), stenhuggare (55 kr.), herrskrädderiarbetare (52 kr.), möbel- och finsnickare (49 kr.), åkeriarbetare (43 kr.), skomakare (41 kr.) samt tvätterskor vid mindre tvättinrättningar (26 kr.) och springpojkar (14 kr.).

På grund av den relativt stora betydelse ackordsarbetet — åtminstone å större orter — intager inom flertalet här angivna yrken, torde likväl den faktiska arbetsförtjänsten flerstädes ha ställt sig väsentligt högre än vid arbete enbart mot tidlön. En jämförelse med i det föregående meddelade uppgifter ger även vid handen, att de i tab. 8 redovisade faktiska löneinkomsterna för egentliga byggnadsarbetare (murare, byggnadsträarbetare m. fl.) och måleriarbetare i genomsnitt överstiga de i tab. 9 meddelade tidlönerna med resp. 62 och 52 %, låt vara att de båda uppgifterna representera ett rätt olika urval av orter. Inom möbel- och finsnickaribranschen däremot synas lönerna vara praktiskt taget lika stora inom det hantverksmässigt bedrivna arbetet som inom hithörande fabriksindustri. För stenhuggeriarbetare o. d. ligga åter lönerna enligt tab. 9 ej oväsentligt högre än de förut beräknade faktiska arbetsinkomsterna i tab. 8. Förklaringen härtill torde i första hand vara, att uppgifterna ej äro direkt jämförbara. De från arbetsförmedlingarna erhållna uppgifterna representera nämligen i övervägande grad städer och stadslignande samhällen, varemot medellönen i tab. 8 nästan utslutande bestämmes av löneläget inom de å landsbygden belägna stenhuggerierna. Om man låter dessa utgå och beräknar timförtjänsten på de inom dyrortsgrupperna D—G förefintliga företagen i branschen, visar det sig, att den sålunda erhållna korrigerade faktiska veckoförtjänsten (48×1.19 kr. eller 56.16 kr.) endast överstiger arbetsförmedlingarnas medellön med cirka 4 %.

Även inom skrädderiyrket synes förekomsten av ackordsarbete förklara, att den faktiska arbetsinkomsten enligt tab. 8 för vuxna manliga skrädderiarbetare kan uppgå till i genomsnitt cirka 69 kr. per vecka

(d. v. s. 48 arbetstimmar), medan den normala tidlönen enligt uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna (tab. 9) ej nådde högre än till 52 kr. — Bageri- och åkeriarbetarna åter arbeta nästan uteslutande mot tidlön, men trots detta överstego de faktiska arbetsinkomsterna de uppgivna normallönerna med resp. 25 och 37 %, vartill orsaken väsentligen torde ligga i, att de förstnämnda företrädesvis avse större företag å dyrare orter och innefatta ersättning för övertidsarbete m. m.

Vad hamn- och stuveriarbetarna beträffar erbjuder det särskilt stora vanskligheter att angiva normala lönesatser för dessa arbetargrupper på grund av de oregelbundna arbetsförhållandena i hamnarna. Då därtill kommer, att — åtminstone i de stora hamnarna — tidlönsarbete förekommer i jämförelsevis få fall, äro hithörande siffror endast av relativt värde vid bedömande av de faktiska arbetsförtjänsterna inom detta yrke. Till jämförelse må nämnas, att enligt tab. 8 den genomsnittliga arbetsförtjänsten inom gruppen lastning och lossning uppgick till 1⁹² kr. per timme eller cirka 92 kr. per vecka.¹

Slutligen bör i detta samband påpekas, att grupperna skomakare och tvåtterskor i tab. 9 väsentligen avse andra yrkeskategorier än i tab. 8 redovisade arbetare vid skofabriker och större tvättinrättningar, varför någon jämförelse mellan deras löner ur berörda synpunkter ej kan ifrågakomma.

De högsta lönerna inom sjömansyrket (i regel i utrikes fart) redovisas i tab. 9 i fråga om ång- och motorfartyg för stuertar, för vilka normala månadshyran under redögörelseåret skulle utgjort 217 kr. Därefter kommo kockar (169 kr.), timmermän (159 kr.) och matrosor (147 kr.). Anmärkas må, att i fråga om segelfartygens besättningar medeltalen grunda sig på ganska fåtaliga och olikformiga primäruppgifter.

Bland de till hotell- och restaurangrörelse hänfödda yrkes-specialiteterna har den enda upptagna manliga arbetarkategorien, nämligen hotelldrängar, uppgivits åtnjuta den högsta kontanta avlöningen eller 60 kr. per månad, medan motsvarande lön för hotelldiskerskor, köksor o. d. utgjort 39 kr.

Beträffande de i husligt arbete anställda är lönen högst för hushållerskor, medan lönenivån för övriga redovisade specialiteter icke synes förete nämnvärda inbördes skiljaktigheter. Den genomsnittliga lönen för ensamjungfrur uppgick enligt tabellen till 36 kr., för köksor till 35 kr. samt för husjungfrur till 34 kr. Dagspenningen för tvätt- och rengöringsarbeterskor (förutom kost) har för året angivits till 3⁷⁰ kr. Genomsnittslönerna växla dock ej oväsentligt å olika orter, såsom belyses genom följande uppställning, avseende de båda viktigaste kategorierna av hembiträden:

¹ För Stockholms vidkommande beräknas enligt den av föreningen Stockholms hamnarbetskonter förda lönestatistiken genomsnittsinkomsten per timme vid lastning och lossning ha uppgått till 2³⁰ kr. år 1930 mot 2²³ kr. år 1929.

	Stockholm	Övriga städer med över 10 000 inv.	Övriga orter
Ensamjungfrur, kr. per månad	50	38	35
Tillfällig arbetshjälp, kr. per dag	5.00	4.08	3.54

Förutom den kontanta lönen åtnjuta de i hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete anställda även fri kost och logi. I efterföljande tabell meddelas — på grundval av uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna — en beräkning av det uppskattade värdet utav dylika av kvinnliga tjänare åtnjutna naturaförmåner.

Enligt denna sammanställning uppskattades det månatliga värdet av kost och logi för riket i dess helhet till 31 kr. år 1914 och 45 kr. år 1930, vilket innebär en stegring av 45 %. Till jämförelse må nämnas, att levnadskostnadernas allmänna stegring från tiden närmast före krigsutbrottet till år 1930 beräknas till 64 %; för enbart kost och bostad torde stegringen vara cirka 55 %. I en del större städer har dock värdet av fritt vivre uppskattats något högre än nämnda medeltal, och för Stockholm har detsamma ansetts böra upptagas till 75 kr. per månad.

Värde av kost och logi per månad:	Absoluta tal						Index tal					
	Orter med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter		Orter med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter	
	1914	1930	1914	1930	1914	1930	1914	1930	1914	1930	1914	1930
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	1914	1930	1914	1930	1914	1930
Stockholm	33	75	--	—	33	75	100	227	—	—	100	227
Östra Sverige.....	33	43	31	40	32	41	100	130	100	129	100	128
Småland o. äarna	32	50	30	43	31	44	100	156	100	143	100	142
Södra Sverige.....	33	48	32	44	33	46	100	145	100	138	100	139
Västra Sverige ...	37	53	20	45	30	47	100	143	100	225	100	157
Norra Sverige.....	30	48	33	49	32	48	100	160	100	148	100	150
Hela riket	33	49	30	43	31	45	100	148	100	143	100	145

I Sociala Meddelanden ha tidigare publicerats vissa uppgifter rörande löneförhållandena för statens järnvägars och vattenfallsverks byggnadsarbetare samt för de närstående arbetargrupper, vilka varit sysselsatta med underhålls-, om- och nybyggnadsarbeten vid statens trafikerade banor.¹ För att beträffande år 1930 fullfölja lönestatistiken för statens anläggningsarbetare lämnas i det följande vissa uppgifter, vilka ställts till förfogande av statens järnvägars byggnadsavdelning och banavdelning samt av vattenfallsstyrelsens byggnadsavdelning.² Från och med redogörelseåret ingå dessa arbetargrup-

¹ Se Soc. Medd. årg. 1929, sid. 871 o. f., samt tidigare årg. ävensom en år 1924 av socialstyrelsens verkställd specialutredning: Löner och levnadskostnader vid statens järnvägsbyggnader och statens vattenfallsverks byggnadsföretag samt inom därmed jämförliga arbetsområden.

² Beträffande järnvägsbyggnaderna har också kommit till användning »Statens järnvägsbyggnader: Lönestatistik m. m.» (månatlig publikation).

per i socialstyrelsens lönestatistik och redovisas i tab. 8 under rubriken statens ban- och byggnadsarbetare. Här nedan meddelade uppgifter avse emellertid en i vissa avseenden längre gående yrkesredovisning än genomsnittsuppgifterna i tab. 8 och ha därför alltså sin särskilda betydelse såsom komplement till den lönestatistik, som i det föregående meddelats för byggnads- och anläggningsarbetare i enskild och allmän tjänst.

Vid statens anläggningsarbeten tillämpas vissa genom kollektivavtal eller särskilda bestämmelser fastställda normaltimplöner, men det mesta arbetet utföres på ackord, varför de faktiska arbetsförtjänsterna kunna förete betydande avvikelser från de normala timlönerna. Huru år 1930 de verkliga arbetsförtjänsterna, beräknade i genomsnitt dels per arbetstimme och dels per »levnadsdag»,¹ gestaltat sig under olika kvartal och för året i dess helhet framgår av tab. 10.

Vid statens järnvägsbyggnader (803 arbetare i medeltal för år 1930) utgjorde medelförtjänsten per arbetstimme 1⁵⁰ kr. och per levnadsdag 10⁰⁴ kr. Bland de olika arbetarkategorierna kommo rälsläggarna högst på löneskalan (timförtjänst 1⁸¹ kr., dagsförtjänst 12⁴⁵ kr.). Järnvägsbyggnadsarbetarnas talrikaste kategori, jordarbetarna, hade under året ernått en genomsnittlig timförtjänst å 1⁴⁸ kr. och en dagsförtjänst å 9⁸⁷ kr., vilka siffror komma medeltalen för samtliga arbetare nära.

Tab. 10 utvisar vidare, att medelförtjänsten för banavdelningens samtliga arbetare (i medeltal 3 374) under år 1930 uppgick till 1¹⁴ kr. per timme; uppgifter om inkomsten per levnadsdag föreligga ej för senare år än 1927.² Löneinkomsterna för de arbetare, som varit sysselsatta med arbeten för drift och underhåll, ha legat något lägre än angivna medeltal (1¹⁰ kr.), medan åter förändrings- och nybyggnadsarbetena, vid vilka mycket ackordsarbete förekommit, varit mera inkomstbringande (genomsnittlig timförtjänst 1²¹ kr.). Skillnaden i fråga om genomsnittsförtjänsterna mellan de tvenne huvudkategorier, i vilka banarbetarna uppdelas efter anställningsform, nämligen stadigvarande banarbetare samt ban- och byggnadsarbetare, uppgår till 15 öre per timme.

Vattenfallsverkets byggnadsföretag, vid vilka år 1930 sysselsattes i genomsnitt 437 arbetare, redovisas i avdelning C av tabellen, som utvisar, att inom denna numera ganska fåtaliga arbetargrupp de genomsnittliga arbetsförtjänsterna varit högst vid Vargön och Sjöboda (1³³ kr. per timme och 9³⁹ kr. per dag), medan förtjänsten vid Sillre kraftstationsbyggnad (resp. 1²¹ och 8⁵⁴ kr.) samt vid Porjus kraftverk (resp. 1¹⁹ kr. och 7⁹³ kr.) varit avsevärt lägre.

¹ Såsom »levnadsdagar» räknas summan av antalet arbetsdagar, sön- och helgdagar samt sådana söckendagar, då arbetet utan arbetarnas förvällande varit inställt.

² Jfr Soc. Medd. årg. 1928. sid. 944.

Tab. 10. Modelförtjänst under år 1930 för arbetare vid statens järnvägsbyggnader, statens järnvägars banavdelning och statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnadsföretag, resp. distrikt	Löneinkomst i kr. per		Arbetarkategorier samt byggnadsföretag, resp. distrikt	Löneinkomst i kr. per	
	arbets-timme	levnads-dag		arbets-timme	levnads-dag
A. Statens järnvägsbyggnader			Därav: för drift och underhåll för förändrings- och nybyggnadsarbeten		
I. Banvakter och spårjusterare ..	1·47	9·32		1·10	·
Betongarbetare (ej särsk. utbildade)	1·58	10·26		1·21	·
Bromsare, smörjare, pumpare, putsare	1·10	7·28	C. Statens vattenfallsverks byggnadsföretag		
Jordarbetare	1·48	9·87	a. Vargön (och Sjöboda)	1·33	9·39
Pålnings- o. muddringsarbetare ..	1·30	9·12	Grupp I	1·19	8·54
Schaktmästarehantlangare	1·15	7·70	Jordarbetare	1·21	6·75
Skogsröjare	1·23	8·52	Betongarbetare	1·20	8·36
Stängselsättare	1·55	10·54	Hjälps-, transport- o. diversearbetare	1·19	8·58
Diverse icke yrkesutbildade arbetare	1·36	9·20	Grupp II	1·35	9·39
II. Gropare	1·60	11·40	Bergarbetare	1·38	9·16
Tippare	1·65	11·12	Gråstensmurare o. cementarbetare	1·43	9·42
Stenarbetare (grund- o. trumläggare)	1·31	8·36	Timmermän	1·37	10·16
Timmermän	1·44	9·85	Järn- o. metallarbetare m. fl.	1·21	10·51
III. Byggnads- o. fänsnickare (förräds-)	1·60	10·70	Grupp III	1·47	10·37
Maskinskötare å arbetsmaskin.	1·87	9·65	Timmermän, snickare	1·40	9·48
Rälsläggare	1·81	12·45	Smeder	1·52	10·36
Smeder (förräds-)	1·55	10·55	Järn- o. metallarbetare	1·30	12·18
Stenhuggare (stenarbetare med större yrkeskicklighet) ..	1·29	8·06	Diverse yrkesutbildade specialarbetare	2·04	15·71
Diverse yrkesutbildade specialarbetare	1·46	10·20	b. Sillre kraftstationsbyggnad ²	1·21	8·54
Samtliga arbetare	1·50	10·04	Grupp I	1·12	7·89
B. Statens järnvägars banavdelning			Jordarbetare	1·12	7·79
Stadigvarande banarbetare	1·27	·	Hjälps-, transport- o. diversearbetare	1·11	8·22
Grupp I (arbetare utan särsk. yrkeskunskap)	1·19	·	Grupp II	1·44	10·08
Grupp II (särsk. yrkesk. arbetare, såsom cementslipare, stenarbetare m. fl.)	1·19	·	Bergarbetare	1·49	10·15
Grupp III (särsk. yrkesk. arbetare, såsom byggnads- o. fänsnickare, elektriker m. fl.) ..	1·45	·	Järn- o. metallarbetare m. fl. (montörer)	1·28	9·49
Ban- och byggnadsarbetare	1·12	·	Grupp III	1·27	9·01
Grupp I (arbetare utan särsk. yrkeskunskap)	1·09	·	Timmermän, snickare	1·24	8·56
Grupp II (särsk. yrkesk. arbetare, såsom cementslipare, stenarbetare m. fl.)	1·19	·	Smeder	1·37	10·00
Grupp III (särsk. yrkesk. arbetare, såsom byggnads- o. fänsnickare, elektriker m. fl.) ..	1·36	·	Järn- o. metallarbetare	1·33	10·81
Samtliga arbetare	1·14	·	c. Porjus kraftverk	1·19	7·98
			Smeder	1·47	9·98
			Snickare, timmermän	1·32	8·77
			Verkstadsarbetare	1·18	7·76
			Tegelmurare och cementarbetare ..	1·17	7·84
			Bergsprängare	1·24	8·22
			Diversearbetare	1·08	7·13

¹ Approximativt beräknade siffror. — ² Avser endast 3:dje och 4:de kvartalerna 1930.

Årslönens fluktuationer inom olika näringsgrenar 1913—1930 och 1920—1930. Redan i samband med den tidigare meddelade översikten över förskjutningarna i det allmänna löneläget påvisades, att utvecklingen telt sig rätt olika för manliga och för kvinnliga arbetare. Från år 1913 till år 1930 ha sålunda årslönerna för vuxna manliga arbetare stigit med i genomsnitt 131 %, medan kvinnornas medelinkomst under motsvarande tid ökat med ej mindre än 157 %.¹ Lönefluktuationerna bli givetvis mera varierande, om man med hjälp av tab. 8 undersöker motsvarande stegringstal inom de särskilda företagsgrupperna. Därvid bör beaktas, att jämförelsetal för vissa specialgrupper ej föreligga för utgångsåret 1913 utan endast fr. o. m. lönenivåns toppår 1920. De i tab. 8 publicerade stegringstalen för perioden 1913—1930 hänföra sig därför uteslutande till de redovisade huvudgrupperna.

Tabellen visar, att inkomstökningen för vuxna manliga arbetare under perioden 1913—1930 varit högst vid lastning och lossning (index-tal 320, om 1913 = 100, d. v. s. ökning 220 %). Närmast på skalan följa elektriska verkstäder, kommunala verk och byggnadsarbeten, bagerier, pressjästfabriker samt slakterier och konservfabriker, inom vilka näringsgrenar index-talen växla mellan 289 och 258. Lägst per år och arbetare har ökningen varit inom följande industrigrenar: glasbruk (index-tal 173), »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (179), porslins-, kakel- och lergodsfabriker (187), päls- och skinnvarufabriker (188), hatt- och mössfabriker (192) samt gummivarufabriker (196).

För de kvinnliga arbetarna har stegringen av den faktiska årsförtjänsten under perioden 1913—1930 ej endast, såsom ovan visats, i genomsnitt varit större än för männen, utan även i regel varierat mera mellan de särskilda industrigrenarna. Sålunda påträffas osedvanligt höga stegringstal för arbeterskorna inom metallmanufaktur (index-tal 309), färg-, olje- och parfymfabriker (297), mekaniska verkstäder (290), skrädderi- och sömnadsfabriker (289), elektriska verkstäder (287), handel och varulager (287) samt råsockerbruk och raffinaderier (272). Däremot ha årsinkomsterna för kvinnliga arbetare vid porslins-, kakel- och lergodsfabriker samt skofabriker under motsvarande tid endast ökat med resp. 93 och 108 % (index-tal 193 och 208).²

Såsom av redogörelsen över den allmänna löneutvecklingen redan framgätt, nådde den genomsnittliga stegringen av årsinkomsten för såväl män

¹ Jfr sid. 44.

² Till jämförelse må nämnas, att löneökningen 1914—1930 inom de i tab. 9 (sid. 62) redovisade hantverks- och transportarbetargrupperna växlar mellan 87 och 133 %. Den genomsnittliga stegringen för samtliga dessa grupper kan anslås till omkring 105 %, vilken siffra för hotell- och restaurangpersonalen samt tjänarinnegruppen torde böra något höjas. Denna ökning är ej oväsentligt lägre än den siffra för lönestegringen per år (133 %), som med år 1913 till bas förut beräknats för arbetare inom industri, handel och samfärdsel. — Inom sjömansyrket växlade ökningen under perioden för de olika bemanningsspecialiteterna på ång- och motorfartyg mellan 61 och 145 % och på segelfartyg mellan 36 och 146 %. Den genomsnittliga lönestegringen för manskapet å ång- och motorfartyg kan anslås till ca 112 och å segelfartyg till ca 94 %.

som kvinnor under här behandlade period sin högsta punkt år 1920. En närmare granskning visar, att utvecklingen varit likartad för det övervägande flertalet näringsgrenar, men att för ett mindretal grupper höjdpunkten nåddes först påföljande år. Sedan toppåret 1920 (1921) har en sänkning av årsförtjänsterna ägt rum, vilken för närvarande kan uppskattas till i genomsnitt 22 % för såväl manliga som kvinnliga arbetare. Inkomstreduktionen har emellertid ställt sig olika inom de särskilda i lönestatistiken redovisade näringsgrenarna. En jämförelse mellan siffrorna i tab. 8 och tidigare i Sociala Meddelanden (ärg. 1921, sid. 587 o. f.) meddelade uppgifter — som vid årets lönestatistiska beräkningar kompletterats för vissa specialgrupper — ger vid handen, att årsförtjänsterna för vuxna manliga arbetare sedan toppåret minskats mest inom följande näringsgrenar: »annan» glasindustri (— 44 %), skofabriker (— 37 %), »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (— 37 %), kristall- och småglasbruk (— 37 %), grovpappersbruk (— 36 %), råsockerbruk och raffinaderier (— 36 %), färg- och fernissfabriker (— 36 %), bomullsindustri (— 35 %), finpappersbruk (— 35 %) samt kolgruvor (— 34 %). För de kvinnliga arbetarna har lönereduktionen sedan toppåret varit störst inom skofabriker (— 38 %), spinnerier, väverier o. d. (— 30 %), handel och varulager (— 29 %), skrädderier och sömnadsfabriker (— 24 %), pappersbruk och pappfabriker (— 23 %) samt bryggerier (— 23 %).

Undersöker man, vilka arbetargrupper under perioden 1920 (1921)—1930 minst utsatts för lönenedsättning, visar ett jämförande studium av det lönestatistiska materialet, att de manliga arbetarna vid kommunala byggnads- och anläggningsarbeten endast fått sin årslön reducerad med 4 % under perioden i fråga. Förhållandevis låga äro även lönereduktionerna för manliga arbetare vid gruvor och anrikningsverk (— 8 %),¹ elektriska verkstäder (— 9 %), spårvägsdrift (— 12 %), slakterier och charkuterier (— 12 %) samt tidningstryckerier (— 13 %). För arbeterskorna påträffas de minsta förändringarna i löneläget inom malm-brytning och metallindustri (— 7 %), grafisk industri (— 9 %), hatt- och mössfabriker (— 10 %), tändsticksfabriker (— 11 %), färg-, olje- och parfymfabriker (— 15 %) samt bagerier (— 16 %).

Den svagt stigande tendens i lönenivån, som utmärkt åren 1924—1929, har för det övervägande flertalet näringsgrenar gjort sig gällande även under år 1930. De flesta under året träffade kollektiva avtal kunna sålunda övervägande sägas innebära mindre förhöjningar av gällande lönesatser.

Vid järnbruken höjdes sålunda timlönerna med 3 öre, och åldersgränsen för grovarbetare blev sänkt från 21 till 20 år. Vid stenhuggerierna i Bohuslän, Halland, Blekinge och östra Småland blevo genom de under året träffade avtalen timlönerna höjda med 1 à 3 öre och ackorden med

¹ Härvid är dock att märka, att ett nytt betydande gruvföretag, nämligen vid Boliden, tillkommit under redogörelseperioden.

i allmänhet 3 %. Det under året ingångna riksavtalet för snickerifabri-
kerna fastställde en höjning av minimilönerna med 1 à 3 öre. Vid pap-
persbruken höjdes timlönerna något för samtliga arbetare; den revision
av ackorden, som företogs, medförde såväl höjningar som sänkningar.
Avtalet vid pappersbruken träffades dock först efter två månaders strejk,
under vilken inemot 250 000 arbetsdagar gingo förlorade. Vid bokbinderi-
erna höjdes timlönerna med 5 öre för manliga och 3 öre för kvinnliga ar-
betare. Beträffande tobaksfabrikerna träffades ett avtal, som för stock-
holmsarbetarnas vidkommande innebar en höjning av timlönerna med i
allmänhet 5 öre. Vid tändsticksfabrikerna höjdes minimilönerna för vuxna
arbetare med i allmänhet 3 öre per timme och för minderåriga med 2 öre.
Det avtal för statens järnvägars ban- och byggnadsarbetare, som slöts
under året, innebar en förhöjning av timlönerna med 3 à 5 öre. Vad de
norrländska gruvorna beträffar, för vilka nytt avtal ävenledes träffades,
bibehölls timlönerna oförändrade i Kiruna och Malmberget; i Kiruna
sänktes ackorden, i Malmberget höjdes de för ett par större grupper och
blevo oförändrade för vissa andra men sänktes för metallarbetare. Även
vid gummifabrikerna i Hälsingborg och Malmö medförde 1930 års avtal
sänkning av vissa ackordspriser.

Undersöker man, i vad mån denna tendens till stegring i avtalslönerna
under redogörelseåret även påverkat de faktiska årsförtjän-
sterna, framträder i tab. 8 för manliga arbetare ökning från år 1929
särskilt inom följande industrigrenar: kristall- och småglasbruk (25 %),
fönsterglasbruk (19 %), tidningstryckerier (14 %), skofabriker (14 %),
mineralvatten- och läskedrycksfabriker (13 %), slakterier och charkuteri-
fabriker (7 %), kommunala byggnads- och anläggningsarbeten (7 %), gar-
verier (7 %), grafiska anstalter (7 %), samt kakel-, sten- och lergodsfabri-
ker (6 %). Den kraftiga ökningen vid småglasbruken måste dock huvud-
sakligen hänföras till det förhållandet, att de faktiska årsförtjänsterna
på grund av långvarig arbetsinställelse voro onormalt låga föregående år.
— I fråga om de kvinnliga arbetarnas årslöner påträffas relativt höga
stegringstal vid skofabriker (12 %), grafisk industri (7 %), skrädderier
och sömnadsfabriker (4 %) samt spinnerier och väverier o. d. (3 %).

De näringsgrenar åter, där arbetarpersonalen fått vidkännas lägre
årsinkomster än föregående år, utgöras för männens vidkommande av
färg- och fernissfabriker (— 13 %), gummivarufabriker (— 10 %), päls-
och skinnvarufabriker (— 9 %), grovpappersbruk (— 8 %), hatt- och möss-
fabriker (— 8 %) samt åkerier (— 8 %). För kvinnornas del märkes ned-
gång av arbetsförtjänsterna inom »annan» pappersindustri (— 6 %),
tobaksfabriker (— 5 %), handel och varulager (— 5 %), pappersbruk och
pappfabriker (— 5 %) samt choklad- och karamellfabriker (— 4 %).¹

¹ Vid en jämförelse med 1929 års lönesatser finner man, att lönenivån för de i tab. 9 redovisade
yrkesgrupperna inom småindustri och hantverk m. fl. är i stort sett oförändrad, dock med en stigande
tendens särskilt inom sjömansyrket samt hotell- och restaurangrörelsen.

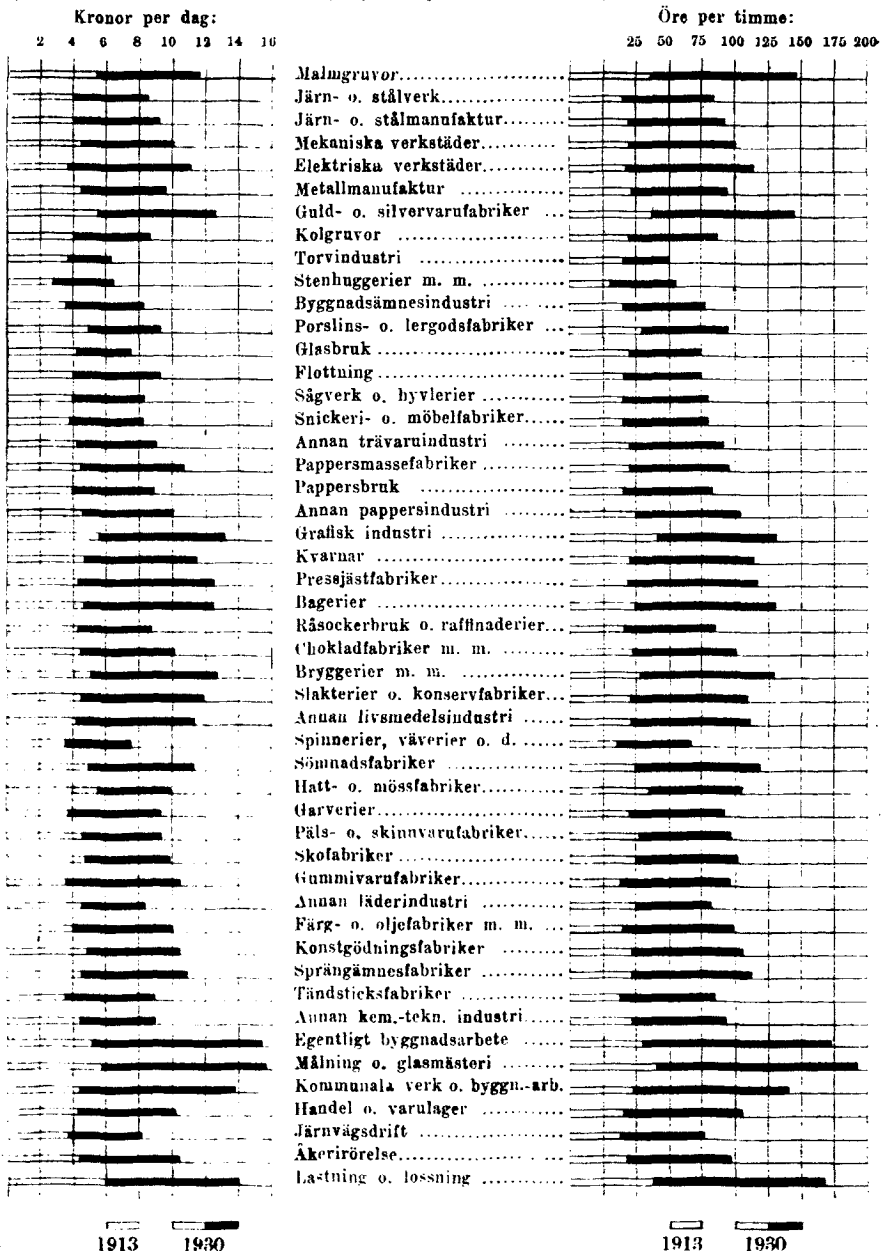
Löneinkomst per dag. Enär för arbetare med mera utpräglad säsonganställning den faktiska genomsnittslönen per år — såsom närmare utvecklets i det föregående (sid. 35) — ej ens tillnärmelsevis kan beräknas på grundval av de nuvarande primäruppgifterna, har man funnit lämpligt att för vissa mera utpräglade säsongyrken icke publicera några årslöner utan i stället meddela uppgifter angående den genomsnittliga arbetsinkomsten per dagsverke. Då det är av visst intresse att känna daglönen även för övriga i statistiken representerade grupper, framför allt de av arbetsinställelser drabbade, har sådan beräkning skett i tab. 8. På grundval av nämnda löneberäkningar har utarbetats omständiga diagram, utvisande de genomsnittliga löneinkomsterna per dag (och per arbetstimme) för vuxna manliga arbetare inom de näringsgrenar, för vilka jämförelseuppgifter föreligga för år 1913.

För samtliga i årets lönestatistik redovisade näringsgrenar utgjorde genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för män 10⁴⁰ kr. och för kvinnor 5⁹⁵ kr. eller resp. 41 och 26 % mer än föregående år. Högst bland männens löner ligga daglönerna vid husbyggnadsarbete (16⁵³ kr.), målning och glasmästeri (15⁶⁷ kr.), spårvägsdrift (15⁵⁶ kr.), tidningstryckerier (14⁴⁰ kr.), väg- och vattenbyggnadsarbete (14⁰⁶ kr.), lastning och lossning (14⁰³ kr.), installationsarbete (13⁴⁹ kr.), kommunala byggnads- och anläggningsarbeten (13³⁷ kr.) samt tobaksfabriker (13³⁵ kr.). Lägst under riksmedeltalet för män falla torvindustri (6³⁶ kr.), stenbrott och stenhuggerier (6⁴³ kr.), statens sågverk (6⁷⁶ kr.), kristall- och småglasbruk (6⁷⁷ kr.), bomullsindustri (7²⁸ kr.), linne-, hamp- och juteindustri (7⁴⁸ kr.), färgerier, blekerier och impregneringsfabriker (7⁵⁸ kr.) samt ylleindustri (7⁶⁷ kr.). De högsta daglönerna bland kvinnorna påträffas inom tidningstryckerier (8³⁹ kr.), spisbrödsfabriker (7⁹⁷ kr.), elektriska verkstäder (7⁸⁵ kr.), bok- och accidenstryckerier (7⁸¹ kr.), bryggerier (7⁷⁹ kr.), statens mekaniska och elektriska verkstäder (7⁶³ kr.), brännerier och destilleringsverk (7⁵² kr.), mjukbrödsbagerier (7⁴⁶ kr.) samt tobaksfabriker (7³⁴ kr.). Lägst under kvinnornas riksmedeltal ligga daglönerna inom råsockerbruk (4⁹² kr.), järn- och stålmanufaktur (4⁹⁵ kr.), färgerier, blekerier m. m. (4⁹⁹ kr.), olje-, tvål-, ljus- och parfymfabriker (5⁰² kr.), bomullsindustri (5⁰⁴ kr.), linne-, hamp- och juteindustri (5⁰⁹ kr.), ylleindustri (5¹⁹ kr.) samt grovpappersbruk (5³² kr.).

Löneinkomst per timme. De i det föregående meddelade uppgifterna kunna sägas belysa löneförhållandena närmast ur arbetarklassens synpunkt. Den faktiska arbetsförtjänsten under ett år eller en dag utgör ju ett mått på de medel arbetaren har till sitt förfogande för livsuppehållet under perioden i fråga. Betraktar man däremot såsom företagaren arbetslönen som en del av produktionskostnaderna, intresserar mest arbetskostnaden per utgjord arbetstimme. I tab. 8 meddelas även uppgifter angående arbetarnas genomsnittliga timförtjänst under år 1930.

Diagram IV. Genomsnittliga löneinkomster åren 1913 och 1930 per dag och per arbetstimme för vuxna manliga arbetare.

Moyenne des salaires en 1913 et 1930 par jour et par heure de travail pour les ouvriers hommes adultes.



Då uppgifter härom ej inhämtats tidigare än år 1921, har det för erhållande av jämförelsetal varit nödvändigt att verkställa en approximativ beräkning av den genomsnittliga timförtjänsten under åren 1913 (utgångsåret) och 1920 (toppåret).¹ Liksom i fråga om årsförtjänsterna ha därvid beräkningarna för utgångsåret begränsats till de i lönestatistiken redovisade huvudgrupperna.

För samtliga undersökta grupper ger tabellen vid handen, att den totala arbetsinkomsten (inkl. övertid, naturaförmåner o. d.) per timme räknat under år 1930 var för män 1.29 kr., för kvinnor 0.75 kr. samt för minderåriga 0.51 kr. Tages endast hänsyn till arbete å ordinarie tid (exkl. naturaförmåner), uppgick medelförtjänsten per timme till resp. 1.23, 0.73 och 0.50 kr., medan återstoden eller resp. 6, 2 och 1 öre utgjorde ersättning för övertid, naturaförmåner o. d.

Motsvarande timlöner inom särskilda näringsgrenar framgå av tab. 8. För att underlätta ett närmare studium av timlönens variationer ha i tablån å nästföljande sida sammanställts de högsta och lägsta genomsnittliga timlönerna, varvid man begränsat undersökningen till de båda viktigaste arbetargrupperna, nämligen vuxna män och kvinnor. I fråga om de förra ger även vidstående diagram en åskådlig överblick över timlönens storlek inom olika näringsgrenar åren 1913 och 1930.

Timlönens fluktuationer inom olika näringsgrenar 1913—1930. Övergår man därefter till att undersöka förskjutningarna i timlön för olika näringsgrenar under perioden 1913—1930, må här ånyo erinras om, att genomsnittslönen per timme år 1930 låg för vuxna manliga arbetare 187 och för vuxna kvinnor 213 % högre än år 1913. För belysande av huru motsvarande stegringstal fluktuera för de särskilda företagsgrupperna hänvisas till ett närmare studium av tab. 8, som meddelar indextal för timförtjänsternas stegring sedan 1913, i den mån jämförelsematerial för detta år föreligger. Därjämte behandlas i ett senare kapitel (jfr sid. 97) timlönernas utveckling inom olika näringsgrenar efter år 1920, då lönesatserna för flertalet näringsgrenar lågo som högst. I detta sammanhang kommer därför undersökningen att inskränkas till en kortfattad jämförelse mellan timlönens och årsinkomstens fluktuationer under redogörelseåret i förhållande till föregående år. En närmare granskning av timförtjänsterna under åren 1929 och 1930 visa, att dessa icke helt följt samma utvecklingslinjer som årsinkomsterna, huvudsakligen beroende på inträffade förändringar i den utgjorda arbetstiden. I viss utsträckning beror emellertid den bristande överensstämmelsen därpå, att de båda genomsnittslöner, som jämföras, ej alltid äro beräknade på grundval av samma material. En del företag lämna nämligen inga timuppgifter, var-

¹ Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 910 o. f.

Högsta och lägsta medeltimförtjänster år 1930

(inkl. övertid, naturförmåner o. d.)

Män	Kr.	Kvinnor	Kr.
Målning och glasmästeri	2·17	Elektriska verkstäder	1·00
Husbyggnadsarbete	2·09	Tidningstryckerier	1·00
Lastning och lossning	1·92	Spisbrödsbagerier	0·99
Spårvägsdrift.....	1·87	Bryggerier.....	0·97
Väg- o. vattenbyggnadsarbete	1·82	Statliga mek. o. elektr. verkst.	0·96
Tidningstryckerier	1·72	Brännerier o. destilleringsverk	0·95
Installationsarbete.....	1·72	Statens intendenturverkst., förråd o. d....	0·95
Gruvor o. anrikningsverk	1·71	Bok- och accidenstryckerier	0·94
Guld- o. silvervarufabriker.....	1·69	Mjukbrödsbagerier	0·94
Tobaksfabriker	1·62	Tobaksfabriker	0·93
Kommunala byggnads- o. anläggningsar-		Slakterier o. charkuterifabriker	0·90
beten	1·62	Mekaniska verkstäder	0·89
Mjukbrödsbagerier	1·61		

Ylleindustri	0·98	Choklad- o. karamellfabriker	0·68
Kristall- o. småglasbruk	0·93	Grovpappersbruk	0·68
Färgerier, blekerier o. impr.-fabr.	0·91	Finpappersbruk.....	0·67
Bomullsindustri	0·91	Bomullsindustri.....	0·64
Linne-, hamp- o. juteindustri	0·89	Råsockerbruk	0·63
Statliga sågverk o. d.	0·88	Järn- o. stålmanufaktur	0·63
Stenbrott o. stenbuggerier	0·79	Ylleindustri	0·63
Torvindustri	0·75	Linne-, hamp- o. juteindustri.....	0·62

för företagen visserligen medräknas vid årslönsberäkningarna men ej vid bestämmande av den genomsnittliga timlönen.

Om man först begränsar sig till de näringsgrenar, där timförtjänsten under år 1930 stigit i förhållande till år 1929, finner man, att exempelvis för kristall- och småglasbruk (m),¹ tidningstryckerier (m), skrädderier och sömnadsfabriker (m o. kv), garverier (m) samt skofabriker (m o. kv) ökningen i timlönen åtföljts av en än större stegring i årsinkomsten, beroende på att den faktiska arbetstiden per år räknat samtidigt ökats. En motsatt tendens synes ha gjort sig gällande bl. a. vid gruvor och anrikningsverk (m), järn-, stål- och kopparverk (m), kolgruvor (m), pappersmassfabriker (m), grafiska anstalter (m o. kv), tobaksfabriker (m), trikáfabriker (m), färg-, olje- och parfymfabriker (m o. kv), konstgödningsfabriker (m) samt tändsticksfabriker (m o. kv), där ökningen i timlön mer eller mindre fullständigt neutraliserats genom en samtidig minskning i antalet utgjorda arbetstimmar. I fråga om de näringsgrenar, där timlönen under året sjunkit, har sänkningens återverkan på årsförtjänsterna i vissa fall skärpts och i andra mildrats genom minsk-

¹ män = m, kvinnor = kv.

ning resp. ökning av arbetstiden. Exempel på de förra erbjuda metallmanufaktur (m), kalkbruk och cementvarufabriker (m), »annan» pappersindustri (kv), spisbrödsfabriker (m), »annan» livsmedelsindustri (m) samt handel och varulager (kv); på de senare buteljglasbruk (m), bagerier (kv) och »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (m).

Ackords- och tidlön. Vid en lönestatistisk undersökning av de genomsnittliga timförtjänsternas höjd inom olika företagsgrupper bör även deras samband med avlöningsformen beaktas. Arbetsinkomsten per timme ställer sig nämligen olika, allteftersom arbetet utföres mot betalning efter den använda tiden (tidlön) eller efter den utförda arbetsprestationen (ackordslön).

Beträffande arbetstidens användning ger tab. 8 vid handen, att i genomsnitt för samtliga redovisade arbetare 51^o % av antalet arbetstimmar beräknas ha åtgått för ackordsarbete (se sid. 50). Riksmedeltalet för männen (51^o %) låg obetydligt men för kvinnorna (61^o %) rätt avsevärt över det allmänna genomsnittet. Inom de särskilda i tabellen redovisade arbetargrupperna växla motsvarande tal från några få till över nittio procent. För att mera överskådligt belysa, inom vilka arbetsområden ackordsarbetet dominerar, ha i efterföljande tablå sammanställts de arbetargrupper, vilkas ackordstimmar under redogörelseåret uppgått till minst 50 % av totala timantalet.

Avlöningsformens betydelse för löneläget inom olika näringsgrenar sammanhänger, som ovan nämnts, med att timförtjänsterna i regel ställa sig väsentligt olika, allteftersom avlöningsformen är tid- eller ackordslön. För samtliga i tab. 8 redovisade arbetargrupper var den genomsnittliga timförtjänsten vid tidlönsarbete 0⁹⁹ kr., medan den vid ackordsarbete uppgick till 1²² kr. eller 23² % mera. Motsvarande tal för vuxna män voro resp. 1⁰⁹ och 1³⁶ kr. (överskott 24⁸ %) samt för kvinnliga arbetare resp. 0⁶⁹ och 0⁷⁵ kr. (överskott 10¹ %). Dessa allmänna genomsnitt påverkas emellertid starkt, förutom av det skiftande antalet tidlöns- och ackordsarbetare, även av fluktuationerna i arbetsförtjänsterna per timme inom olika industrigrenar.

Den för hela materialet eller för en viss arbetargrupp erhållna genomsnittliga tidlönen och motsvarande ackordslön avse vidare ofta — fast i växlande utsträckning — olika arbetargrupper och äro därför ej alltid jämförbara. Med det nuvarande tillvägagångssättet vid insamlande av den industriella lönestatistikens primärmaterial kan denna felkälla endast till en del elimineras därigenom, att man begränsar undersökningen till arbetargrupper, som i större omfattning arbetat både på ackord och tidlön (i genomsnitt för varje grupp minst 20 och högst 80 % av arbetstiden på ackord) och där samtidigt den genomsnittliga timförtjänsten vid ackordsarbete ej understiger timlönen. Efter sådan bearbetning av de i tab. 8 publicerade uppgifterna finner man, att mer-

	Antal ackords- timmar i % av hela antalet arbetstimmar		Antal ackords- timmar i % av hela antalet arbetstimmar
<i>Män</i>			
Torvindustri	92.5	Tändsticksfabriker	54.7
Lastning o. lossning	86.0	Garverier.....	53.6
Stenbrott o. stenhuggerier.....	79.9	Järn- o. stålmanufaktur	53.0
Gruvor o. anrikningsverk	75.6	Flottning	53.0
Sågverk o. hyvlerier	75.0	Installationsarbete	51.0
Statliga sågverk o. d....	73.9	Skrädderier o. sömnadsfabriker.....	50.2
Järn-, stål- o. kopparverk.....	70.2	<i>Kvinnor</i>	
Porslins-, kakel- o. lergodsfabriker	69.7	Tobaksfabriker	93.2
Pappersmassfabriker	69.2	Porslins-, kakel- o. lergodsfabriker	87.3
Sprängämnesfabriker	65.4	Elektriska verkstäder	86.4
Mekaniska verkstäder.....	64.6	Tändsticksfabriker	86.2
Hatt- o. mössfabriker	62.9	Hatt- o. mössfabriker	81.9
Skofabriker	62.5	Pappersbruk o. pappfabriker.....	79.5
Elektriska verkstäder.....	61.8	Gummivarufabriker	79.0
Statliga mek. o. elektr. verkstäder	61.3	Spinnerier, väverier o. d.	71.5
Kolgruvor	58.5	Skrädderier o. sömnadsfabriker ...	67.7
Tobaksfabriker	58.1	Skofabriker	62.1
Pappersbruk o. pappfabriker.....	57.7	Metallmanufaktur	59.1
Metallmanufaktur	54.9	Mekaniska verkstäder	58.5

förtjänsten vid ackordsarbete växlar för män mellan 9—115 % och för kvinnor mellan 4—46 %. Ordnar man dessa procenttal i tvenne stigande serier och söker gränserna för deras mittersta hälften (genom bortskärande av 1:a och 4:e fjärdedelen eller »kvartilen») befinnas de på sådant sätt beräknade normala överskottsvariationerna utgöra för män 21—40 % och för kvinnor 22—32 %.

Övergår man därefter till att undersöka timlönernas växlingar vid olika avlöningsformer, ger en närmare granskning av tab. 8 vid handen, att de högsta genomsnittliga timförtjänsterna vid ackordsarbete för vuxna *manliga arbetare* förekommo — bortsett från de industrier, där ackordsarbete endast mera undantagsvis påfordras — inom husbyggnadsarbete och utgjorde i genomsnitt 3.28 kr. I ordning därefter kommo målning och glasmästeri (2.89 kr.), bryggerier (2.61 kr.), väg- och vattenbyggnadsarbete (2.39 kr.), nordsvenska malmgruvor (2.37 kr.), bagerier (2.34 kr.), åkerirörelse (2.31 kr.), slakterier och charkuterifabriker (2.19 kr.), installationsarbete (2.03 kr.), kraft-, belysnings- och vattenverk (1.98 kr.) samt kommunala byggnads- och anläggningsarbeten (1.98 kr.). De lägsta ackordsförtjänsterna förekommo inom torvindustri (0.73 kr.), bomullsindustri (0.92 kr.), statens sågverk (0.92 kr.), linne-, hamp- och juteindustri (0.93 kr.), ylleindustri (0.96 kr.), kvarnar. (0.98 kr.), kristall- och småglas-

bruk (1.00 kr.) samt sågverk och hyvlerier (1.02 kr.). Vid bedömande av dessa genomsnittssiffror bör emellertid beaktas, att de förra företrädesvis avse företag å dyrare orter och att de senare i ganska stor utsträckning äro förlagda till den billigare landsbygden.¹ — Siffrorna giva vidare vid handen, att arbetarnas timförtjänster vid ackordsarbete (där dylikt arbete förekom i nämnvärd utsträckning) sedan år 1929 ökats mest inom följande näringsgrenar: fönsterglasbruk (19 %), målning och glasmästeri (18 %), skrädderier och sömnadsfabriker (9 %) samt guld- och silvervarufabriker (8 %).² De näringsgrenar åter, där ackordslönen per timme minskats sedan föregående år, kommo i följande ordning: hatt- och mössfabriker (10 %), väg- och vattenbyggnadsarbete (8 %), kalkbruk och cementvarufabriker (5 %) samt buteljglasbruk (5 %).

Vad tidlönerna beträffar, uppvisade nordsvenska gruvarbetare (1.70 kr.), tidningstypografer (1.65 kr.), spårvägmän (1.55 kr.), arbetare i mjukbrödsbagerier (1.52 kr.), guld- och silvervarufabriksarbetare (1.51 kr.) samt arbetare i spisbrödsbagerier (1.46 kr.) de högsta genomsnittssiffrorna per timme, varefter kommo målare (1.45 kr.), arbetare vid grafiska anstalter (1.39 kr.), slakterier och charkuterifabriker (1.39 kr.), bok- och accidenstryckerier (1.38 kr.) samt skrädderiarbetare (1.37 kr.). De lägsta tidlönerna ha i fråga om manliga arbetare — om man bortser från torvindustri, där tidlönsarbete endast undantagsvis förekommer — beräknats för statens sågverk (0.65 kr.), kolgruvor (0.75 kr.), kristall- och småglasbruk (0.75 kr.), flottning (0.80 kr.), järn-, stål- och kopparverk (0.81 kr.), tegelbruk (0.81 kr.), sågverk och hyvlerier (0.83 kr.). — Stegningen i tidlönssatserna sedan år 1929 var mest betydande för fönsterglasbruk (17 %), grafiska anstalter (13 %), finpappersbruk (9 %), sprängämnesfabriker (7 %), tobaksfabriker (6 %), gruvor och anrikningsverk (6 %), hatt- och mössfabriker (6 %) samt kristall- och småglasbruk (6 %). Tillbakagången i tidlönerna drabbade i följande ordning: åkerirörelse (13 %), »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (8 %), guld- och silvervarufabriker (7 %), stenbrott och stenhuggerier (7 %) samt lastning och lossning (7 %).

De *kvinnliga* arbetarnas ackordsförtjänster voro — bortsett från tryckerier och grafiska anstalter, där ackordsarbete sällan påfordras — högst vid bryggerier (1.22 kr.), färg- och fernissfabriker (1.11 kr.), statens mekaniska och elektriska verkstäder (1.11 kr.), enskilda mekaniska verkstäder (1.01 kr.), råsockerbruk (1.01 kr.) samt elektriska verkstäder (1.00 kr.), lägst inom linne-, hamp- och juteindustri (0.65 kr.), bomullsindustri (0.65 kr.), ylleindustri (0.67 kr.), finpappersbruk (0.68 kr.) samt färgier, blekerier och impregneringsfabriker (0.70 kr.). — Den största ökningen från föregående år i de genomsnittliga ackordslönerna påträffas inom

¹ Beträffande arbetslönerna inom olika dyrtorsgrupper hänvisas till sid. 82 o. f.

² Härvid bortses från husbyggnadsarbete, där den på medellönerna beräknade stegringen blir missvisande på grund av tillkomsten i årets lönestatistik av ett flertal större företag med relativt höga ackordsförtjänster.

olja-, tvål-, ljus- och parfymfabriker (10 %), tvättinrättningar (6 %), gum-
mivarufabriker (5 %) samt bryggerier (5 %); däremot visade följande näringsgrenar den största nedgången i ackordslön under redogörelseåret: guld- och silvervarufabriker (12 %), handel och varulager (11 %), »annan» pappersindustri (7 %) samt konservfabriker (4 %).

De högsta tidlönerna för kvinnliga arbetare förekommo vid spisbrödsbagerier (0⁹⁸ kr.), tidningstryckerier (0⁹⁶ kr.), guld- och silvervarufabriker (0⁸⁹ kr.), mjukbrödsbagerier (0⁸⁹ kr.), slakterier och charkuterifabriker (0⁸⁸ kr.), päls- och skinnvarufabriker (0⁸⁷ kr.), bok- och accidenstryckerier (0⁸⁶ kr.) samt brännerier och destilleringsverk (0⁸⁵ kr.), de lägsta inom linne-, hamp- och juteindustri (0⁴⁸ kr.), kakel-, sten- och lergodsfabriker (0⁵² kr.), ylleindustri (0⁵² kr.), bomullsindustri (0⁵³ kr.), järn- och stålmanufaktur (0⁵⁴ kr.), grovpappersbruk (0⁵⁴ kr.), tändsticksfabriker (0⁵⁴ kr.) samt porslinsfabriker (0⁵⁵ kr.). — Störst har ökningen i tidlöner från år 1929 till år 1930 varit för den kvinnliga arbetarpersonalen vid bok- och accidenstryckerier (13 %), metallmanufaktur (6 %), grafiska anstalter (4 %), olje-, tvål-, ljus- och parfymfabriker (4 %) samt elektriska verkstäder (4 %). De näringsgrenar åter, som visade tillbakagång i tidlön, voro i ordning som följer: spisbrödsfabriker (— 10 %), hatt- och mössfabriker (— 9 %), färg- och fernissfabriker (— 9 %) samt grovpappersbruk (— 7 %).

c. Arbetarlönerna inom olika dyrortsgrupper och å olika orter samt inom export- och hemmamarknadsindustri och inom företag av olika storlek.

Lönenivåns faktorer. Såsom av föregående redogörelse framgår, har huvudsyftet med densamma varit mindre att giva någon detaljerad statistik över lönenivån inom näringslivets olika grenar än att mäta lönefluktuationerna från det ena året till det andra. En ungefärlig föreställning om olika arbetarkategoriernas lönestandard erhålles visserligen genom de i undersökningen meddelade siffror, som angiva manliga, kvinnliga och minderåriga arbetares genomsnittsinkomster inom olika näringsgrenar. Men de inbördes differenser, som dessa genomsnittssiffror uppvisa, ha, såsom förut antytts, i sin tur influerats bl. a. av resp. företags förläggning inom olika orter och ortsgrupper, vilka företett olikheter i fråga om levnadskostnader. Förutom företagets betalningsförmåga synas därjämte deras avsättningsområden och större eller mindre beroende av den utländska konkurrensen samt deras storlek vara av betydelse för lönestandardens höjd.

Lönedifferenser av förstnämnda slag ha tidigare av socialstyrelsen påvisats i särskilda undersökningar för åren 1922 samt 1924—1929. Även beträffande redogörelseåret ha verkställts dylika specialbearbetningar.

I det följande jämföras således de genomsnittliga löneförhållandena för de särskilda dyrortsgrupperna (efter 1931 års dyrortsgruppering) med varandra, och denna jämförelse utsträcker även till de särskilda näringsgrenarna, varjämte vissa beräkningar verkstälts angående lokala variationer i lönesatserna inom resp. dyrortsgrupper. I likhet med föregående år har dessutom försök gjorts att erhålla en åtminstone ungefärlig föreställning om löneläget inom å ena sidan den industrigrupp, som är direkt beroende av den utländska konkurrensen, å den andra den, där ett dylikt beroende ej föreligger. Men medan de bägge nyss berörda indelningsgrunderna, nämligen företagens fördelning å ena sidan på olika dyrortsgrupper och å den andra efter avsättningsförhållandenas större eller mindre beroende av den utländska konkurrensen, tidigare tillämpats var för sig, har man i årets lönestatistik, i likhet med de två närmast föregående åren, ansett sig böra gå ett steg längre genom att även söka belysa det inbördes sambandet dem emellan. — Beräkningarna angående lönernas anpassning efter dyrortsförhållandena avse såväl män som kvinnor. I likhet med föregående års lönestatistik ha de sju i den officiella dyrortsgrupperingen utskilda grupperna (A, B, C, D, E, F och G) redovisats var för sig och endast i vissa tabeller — för att möjliggöra jämförelse med tidigare år — sammandragits till tre, nämligen grupperna A—C, D—F och G.¹ Därvid bör emellertid beaktas, att den år 1931 företagna dyrortsgrupperingen medfört vissa omgrupperingar, som försvåra jämförelser med tidigare år.

Såsom framgår av tabellerna, ha vid redovisningen av materialet i dyrortsgrupper järnvägspersonal och vissa andra kategorier av anställda och arbetare måst uteslutas, på grund av att primäruppgifternas art ej möjliggör en uppdelning på olika dyrorter. Observeras bör även, att sådana lönesiffror, som gälla blott ett mindre antal (färre än 100) arbetare eller kontorsanställda o. d. och vilka därför knappast torde kunna tillmätas mera allmän betydelse, i tabellen betecknats med medievalstil.

Ortsgrupp	Levnadskostnader rikamedeltal == 1 000)		Förvaltningspersona- lens genomsnittliga löneinkomst per år (kr.)		Indextal (medeltal i D:grupp == 1 000)		
	gruppgränser	medeltal	män	kvinnor	löneinkomst per år män	löneinkomst per år kvinnor	levnads- kostnader
Ortsgrupp A	t. o. m. 930	880	4 307	1 914	1 072	998	815
» B	931— 990	960	4 418	1 878	1 100	979	889
» C	991—1 050	1 020	4 293	1 922	1 068	1 002	944
» D	1 051—1 110	1 080	4 017	1 918	1 000	1 000	1 000
» E	1 111—1 170	1 140	3 974	1 919	989	1 001	1 056
» F	1 171—1 230	1 200	3 876	2 032	965	1 059	1 111
» G	1 231 o. däröver	1 310	4 596	2 467	1 144	1 286	1 213

¹ Ortsgrupperna A och B omfatta i stort sett landsbygd, grupperna C, D och E flertalet städer och tätare bebyggda samhällen. grupp F en del större städer och industrisamhällen samt grupp G Stockholm med förstäder samt Götsborg och ett fåtal dyrorter i norra Sverige.

Tab. 11. Antal anställda och genomsnittlig löneinkomst år 1930

Grupper av förvaltningspersonal a = samtliga kontorsanställda b = egentlig kontorspersonal c = vaktmäst., springpojkar o. d.		Företag inom							
		A		B		C		D	
		män	kv.	män	kv.	män	kv.	män	kv.
<i>Antal anställda:</i>									
1	Teknisk personal	940	10	1 529	21	1 964	37	1 468	32
2	Kontorspersonal	940	205	1 410	376	2 067	664	1 951	826
3		849	200	1 217	370	1 658	633	1 500	778
4		91	5	193	6	409	31	451	48
därav inom									
5	Industri	912	200	1 350	346	1 757	538	1 573	631
6		828	195	1 176	341	1 468	516	1 267	598
7		84	5	174	5	289	22	306	33
8	Handel	27	5	45	26	301	126	354	192
9		20	5	26	25	183	117	215	177
10		7	.	19	1	118	9	139	15
11	Samfärdse	1	.	15	4	9	.	24	3
12		1	.	15	4	7	.	18	3
13		2	.	6	.
14	Banker.....
15	
16	
17	Försäkring
18	
19	
20	Butikspersonal	86	31	181	97	420	340	418	491
21	Samtliga grupper	1 966	246	3 120	494	4 451	1 041	3 887	1 849
<i>Genomsnittlig löneinkomst (kr. per år):</i>									
22	Teknisk personal	5 018	1 696	5 256	1 958	5 451	2 761	5 287	1 998
23	Kontorspersonal	3 813	1 978	3 787	1 986	3 567	2 037	3 345	2 011
24		4 071	2 007	4 167	2 003	4 174	2 102	4 022	2 077
25		1 411	810	1 402	932	1 109	710	1 093	944
därav inom									
26	Industri	3 839	1 963	3 850	1 995	3 756	2 056	3 493	2 025
27		4 083	1 993	4 203	2 010	4 249	2 112	4 046	2 078
28		1 443	810	1 464	999	1 251	777	1 200	1 050
29	Handel.....	3 049	2 576	2 381	1 830	2 473	1 958	2 612	1 949
30		3 759	2 576	3 534	1 879	3 577	2 061	3 766	2 056
31		1 022	.	844	600	765	533	886	713
32	Samfärdse	700	.	2 440	2 145	3 199	.	4 419	3 133
33		700	.	2 440	2 145	3 897	.	5 356	3 133
34		755	.	1 608	.
35	Banker.....
36	
37	
38	Försäkring
39	
40	
41	Butikspersonal	1 944	1 554	2 267	1 458	2 459	1 603	2 689	1 756
42	Samtliga grupper	4 807	1 914	4 418	1 878	4 293	1 923	4 017	1 918

för förvaltningspersonal inom olika dyrortsgrupper.

dyrortsgrupp								Ej dyrortsgrupperade företag		Samtliga företag		
E		F		G (inkl. Stockholm)		Stockholm						
män	kv.	män	kv.	män	kv.	män	kv.	män	kv.	män	kv.	
2 019	95	1 430	106	4 698	277	2 756	224	943	21	14 991	599	1
2 545	1 315	2 729	1 469	8 481	5 605	8 431	6 325	10 387	4 140	30 510	14 600	2
1 912	1 162	1 978	1 430	6 508	5 334	6 329	6 091	8 710	4 046	24 333	13 953	3
632	153	751	39	1 973	271	2 102	234	1 677	94	6 177	647	4
1 948	1 033	1 908	1 045	5 581	3 138	3 408	2 073	327	198	15 356	7 129	5
1 530	900	1 456	1 027	4 438	3 011	2 632	1 973	294	195	12 457	6 782	6
418	133	452	18	1 143	128	776	100	33	8	2 899	347	7
571	279	762	413	2 550	2 366	1 900	1 976	117	59	4 727	3 466	8
363	259	478	393	1 782	2 221	1 383	1 863	105	53	3 172	3 257	9
208	20	284	20	768	138	517	113	12	6	1 555	209	10
26	3	59	11	350	101	190	73	2 908	94	3 392	216	11
20	3	44	10	288	91	172	70	2 704	73	3 097	189	12
6	.	15	1	62	5	18	3	204	21	295	27	13
.	1 813	752	5 592	2 119	5 592	2 119	14
.	1 381	734	4 611	2 059	4 611	2 059	15
.	432	18	981	60	981	60	16
.	1 120	1 451	1 443	1 670	1 443	1 670	17
.	761	1 451	996	1 666	996	1 666	18
.	359	.	447	4	447	4	19
613	881	487	1 166	2 529	4 124	2 112	3 094	163	153	4 897	7 283	20
5 177	2 291	4 646	2 741	15 708	10 006	13 299	9 643	11 493	4 314	50 398	22 482	21
5 185	1 771	5 454	2 970	5 946	2 672	6 020	2 603	6 761	3 788	5 590	2 551	22
3 343	2 047	3 230	2 180	4 175	2 542	4 766	2 849	4 872	3 067	4 135	2 535	23
4 125	2 219	4 030	2 219	4 965	2 618	5 703	2 914	5 339	3 111	4 774	2 608	24
975	732	1 124	731	1 567	1 043	1 944	1 167	2 440	1 164	1 617	943	25
3 503	2 005	3 419	2 225	4 324	2 507	4 280	2 615	4 357	3 140	3 888	2 294	26
4 176	2 196	4 071	2 241	5 040	2 570	5 096	2 694	4 668	3 188	4 475	2 366	27
1 041	713	1 316	908	1 543	1 029	1 511	1 065	1 531	823	1 363	882	28
2 801	2 199	2 747	2 063	3 855	2 569	4 095	2 602	3 374	1 977	3 338	2 407	29
3 937	2 300	3 843	2 131	4 830	2 663	4 981	2 690	3 638	2 141	4 386	2 502	30
813	864	823	595	1 590	1 059	1 721	1 148	1 057	525	1 200	931	31
3 175	2 100	3 367	2 241	4 140	2 984	4 671	3 096	4 186	2 311	4 150	2 628	32
3 688	2 100	4 152	2 432	4 660	3 089	4 974	3 187	4 359	2 718	4 374	2 876	33
1 467	.	1 067	420	1 726	965	1 783	968	1 883	891	1 787	.	34
.	5 922	3 591	5 127	3 106	5 127	3 106	35
.	6 847	3 633	5 620	3 157	5 620	3 157	36
.	2 961	1 890	2 810	1 352	2 810	1 352	37
.	5 527	3 124	5 501	3 090	5 501	3 090	38
.	7 200	3 124	7 080	3 094	7 080	3 094	39
.	1 986	.	1 987	1 095	1 987	.	40
2 603	1 744	2 854	1 760	3 498	2 352	3 516	2 501	2 744	1 845	3 065	2 083	41
3 974	1 919	3 876	2 032	4 596	2 467	4 827	2 732	4 996	3 027	4 464	2 389	42

Förvaltningspersonalens löner inom olika dyrortsgrupper. En sammanfattande översikt över beräkningarnas resultat i detta avseende lämnas i tablån å sid. 79, som visar den genomsnittliga årsinkomsten för manlig och kvinnlig förvaltningspersonal inom de sju olika dyrortsgrupperna för samtliga undersökta näringsgrenar tillsammans. Till jämförelse meddelas indextal, utvisande levnadskostnadernas differenser inom de angivna Ortsgrupperna i enlighet med 1931 års dyrortsgruppering.

Tablån ger vid handen, att förvaltningspersonalens löner visserligen påverkas av dyrortsförhållandena, men att andra faktorer nog oftare bestämma lönesättningen. En del ojämnheter i tablåns sifferserier torde dock sammanhänga med det summariska sätt, på vilket uppgifterna till lönestatistiken redovisas, i det att speciella uppgifter icke alltid avges i de fall, då vissa tjänstemän äro placerade på annan ort än den, som utgör stationsort för personalens huvudmassa.

Motsvarande lönesiffror för de tre huvudgrupper, på vilka förvaltningspersonalen uppdelats i förevarande undersökning, meddelas i tab. 11 (sid. 80—81). Lönenivån för dessa kategorier synes i olika hög grad påverkas av en förskjutning i levnadskostnaderna. Endast för de mera homogena personalgrupperna (kvinnlig kontorspersonal samt manlig och kvinnlig butikspersonal) framträda tydliga variationer av lönebeloppens storlek allt efter resp. företags lokalisering, medan för övriga grupper andra faktorer synas dominera lönesättningen.

Arbetarpersonalens löner inom olika dyrortsgrupper. För vuxna manliga och kvinnliga arbetare (män = m, kvinnor = kv) ger en jämförelse mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper för samtliga undersökta näringsgrenar tillsammans följande resultat:

Ortsgrupp	Levnadskostnader (riksmedeltal = 1 000)	Genomsnittlig löneinkomst år 1930 för vuxna arbetare				Indextal (medeltal i D-grupp = 1 000)				levnads- kost- nader	
		medeltal	kr. per år		kr. per timme		per år		per timme		
			m	kv	m	kv	m	kv	m		kv
A	t. o. m. 930	880	2 077	1 329	0·94	0·61	746	851	770	859	815
»	B 931—990	960	2 357	1 422	1·06	0·64	846	911	869	901	889
»	C 991—1 050	1 020	2 570	1 449	1·15	0·68	923	928	943	958	944
»	D 1 051—1 110	1 080	2 785	1 561	1·22	0·71	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
»	E 1 111—1 170	1 140	2 928	1 605	1·27	0·72	1 051	1 028	1 041	1 014	1 056
»	F 1 171—1 230	1 200	3 005	1 631	1·33	0·74	1 079	1 045	1 090	1 042	1 111
»	G 1 231 o. däröver	1 310	3 937	1 960	1·73	0·88	1 414	1 256	1 418	1 239	1 213

Medeltalen för de särskilda Ortsgrupperna visa både för män och för kvinnor en stegring av löneinkomsterna från billigaste till dyraste Ortsgrupp i fråga om såväl årslöner som timlöner. Förhållandet mellan löne-

nivå och levnadskostnader inom de olika dyrortsgrupperna åskådliggöres närmare genom i tablån inlagda indextal. Till bas för dessa har valts medellönen och medelindextalet för levnadskostnaderna i ortsgrupp D, bl. a. för att minska verkan av manliga och kvinnliga arbetares olikformiga fördelning på olika dyrortsgrupper. Den till stadssamhällena lokaliserade industrien upptar nämligen den vida övervägande delen (75%) av den kvinnliga arbetarstammen, medan de manliga arbetarna fördela sig mera jämnt på land och stad (45% resp. 54%).

En bild av i vad mån liknande divergenser i lönehänseende även framträda för särskilda näringsgrupper och viktigare näringsgrenar erhålles genom omstående tab. 12. Endast den totala löneinkomsten per timme har här redovisats, varjämte angivits, huru många arbetare (män = m, kvinnor = kv) varje särskilt löneomedeltal avser.

Tabellen utvisar, att ovan antydda lönedifferenser mellan olika dyrortsgrupper göra sig gällande även inom de särskilda näringsgrenarna, om också i växlande grad. Den genomsnittliga timförtjänsten inom olika näringsgrenar visar således med få undantag en tendens till stegring med växlande levnadskostnader. Det mest framträdande undantaget utgör gruppen samfärdsel, inom vilken lastnings- och lossningsarbetarna dominera, enär järnvägspersonalen, som förut anförts, vid denna undersökning måste lämnas å sido. Beräkningen av det faktiska antalet arbetstimmar vid lastnings- och lossningsarbete är emellertid förenad med stora svårigheter, och torde staveribolagen, som här äro de mest betydande uppgiftslämnarna, sannolikt å olika orter tillämpat i viss mån skiljaktiga beräkningsmetoder.

En närmare granskning av tabellens siffror visar, att skillnaden mellan de genomsnittliga timförtjänsterna inom olika industrier i viss mån bestämmas av industriernas förläggning i dyrortshänseende. Sålunda ha de förhållandevis lågt avlönade arbetarna vid mellersta Sveriges gruvindustri (m), järn- och stålverk (m), jord- och stenindustri (m o. kv), sågverk och hyvlerier (m), snickeri- och möbelfabriker (m), pappersbruk och pappfabriker (m o. kv), spinnerier och väverier (m o. kv) samt tändsticksfabriker (m o. kv) till större delen varit sysselsatta å orter med låga levnadskostnader. Omvänt ha åter relativt många arbetare inom exempelvis grafisk industri (m o. kv), vid bagerier (m o. kv), bryggerier (m o. kv), tobaksfabriker (m o. kv), byggnadsföretag (m) samt i målning och glasmästeri (m) haft sin verksamhet förlagd till Stockholm och andra större städer, vilkas höga lönestandard därigenom kommit att avsevärt influera på riksmedeltalen. Men en industrigrens övervägande förläggning i dyrortshänseende kan tänkas utöva ett visst inflytande även på lönenivån för de företag av samma art, som äro belägna inom övriga dyrortsgrupper. Man lägger exempelvis å ena sidan märke till, att arbe-

Tab. 12. Genomsnittlig löneinkomst per arbetstimme

Näringsgrenar (m = vuxna män kv = vuxna kvinnor)		Antal redovisade arbetare							
		Dyrortsgrupp							
		A	B	C	D	E	F	G	
1	Malmbrytning och metallindustri	m	7 738	13 580	15 530	9 872	9 420	5 410	20 772
2		kv	183	114	436	325	290	203	2 224
	därav:								
3	Gruvor och anrikningsverk	m	1 425	1 389	1 949	394	.	.	3 634
	därav:								
4	mellersta Sverige	m	1 425	1 389	1 949
5	norra Sverige	m	.	.	.	394	.	.	3 634
6	Järn-, stål- och kopparverk	m	2 918	6 878	6 910	669	493	.	.
7	Järn- och stålmanufaktur	m	1 056	781	1 604	2 032	967	371	657
8	Mek. och elektriska verkstäder	m	1 921	4 259	4 591	6 275	7 827	4 968	15 185
9	Metallmanufaktur	m	419	272	476	503	112	51	1 047
10	Jord- och stenindustri	m	10 778	4 903	3 546	706	255	909	374
11		kv	302	52	419	24	108	128	192
	därav:								
12	Kolgruvor	m	384	1 143
13	Stenbrott och stenhuggerier	m	4 126	1 679	665	71	16	343	19
14	Byggnadsämnesindustri	m	3 481	1 290	2 249	153	164	387	133
15	Porslins-, kakel- och lergodsfabriker ..	m	206	.	545	29	75	161	223
16	Gasbruk	m	2 335	772	87	453	.	18	.
	därav:								
17	Kristall- och smäglasbruk	m	2 048	457	.	77	.	18	.
18	Träindustri	m	4 549	3 471	8 607	3 367	2 484	791	1 660
19		kv	42	34	35	18	86	12	167
	därav:								
20	Sågverk och hyvlrier	m	2 558	2 619	7 248	2 775	1 519	296	640
21	Snickeri- och möbelfabriker	m	1 879	841	1 155	567	826	422	717
22	Pappers- och grafisk industri	m	5 164	10 190	7 179	3 511	2 458	2 094	3 675
23		kv	422	658	158	346	381	674	1 299
	därav:								
24	Pappersmassfabriker	m	2 639	6 458	6 019	1 849	873	257	112
25	Pappersbruk och pappfabriker	m	2 490	3 672	950	1 045	679	928	65
26		kv	346	538	126	126	26	149	11
27	Kartongvarufabr., bokbinderier o. d. ...	m	26	28	.	140	122	218	658
28		kv	31	56	.	189	59	368	910
29	Grafisk industri	m	.	32	210	477	784	691	2 840
30		kv	.	.	18	31	277	157	377
31	Livsmedelsindustri	m	1 184	720	1 636	2 014	1 641	1 658	5 198
32		kv	57	119	389	599	844	1 738	3 221
	därav:								
33	Kvarnar	m	56	50	197	218	117	211	306
34	Bagerier	m	6	9	148	206	191	363	838
35		kv	12	3	138	102	143	155	680
36	Råsockerbruk och raffinaderier	m	1 017	248	552	639	393	.	496
37	Choklad- och karamellfabriker	kv	.	.	12	80	207	807	534
38	Bryggerier och läskedrycksfabriker	m	60	205	521	335	532	486	2 022
39		kv	12	54	92	81	121	144	551
40	Tobaksfabriker	m	.	42	.	58	41	149	247
41		kv	.	52	.	70	145	582	1 004
42	Slakterier och konservenfabriker	m	1	116	147	220	113	28	818
43	Textil- och beklädnadsindustri	m	761	2 534	1 289	1 451	1 654	3 864	1 944
44		kv	1 011	2 877	1 902	3 105	3 404	6 447	6 396
	därav:								
45	Spinnerier, väverier o. d.	m	742	2 496	1 221	1 167	1 482	3 445	964
46		kv	905	2 699	1 483	1 467	2 348	4 557	2 654

år 1980 för industriarbetare m. fl. inom olika dyrortsgrupper.

Ej dyrortsgrupp-föret.	Samtliga	Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertid, naturförmåner o. d.) i kronor per timme									Löneindextal, om medel-lönen inom ortsgrupp A-C sättes = 100						
		Dyrortsgrupp									Ej dyr-orts-grupp-föret.	Samtliga	D	E		F	G
		A	B	C	D	E	F	G									
1 702	84 024	0'98	1'03	1'17	1'21	1'26	1'28	1'61	1'81	1'37	112	117	119	149	1		
17	3 772	0'63	0'62	0'63	0'71	0'78	0'65	0'98	0'09	0'86	113	124	103	156	2		
.	8 791	0'92	1'10	1'43	1'77	.	.	2'40	.	1'71	150	.	.	203	3		
.	4 763	0'92	1'10	1'43	1'18	4		
.	4 028	.	.	.	1'77	.	.	2'40	.	2'34	5		
.	17 868	1'04	0'99	1'16	1'32	1'31	.	.	.	1'09	123	122	.	.	6		
.	7 468	0'94	1'03	1'10	1'18	1'35	1'17	1'61	.	1'17	115	131	114	156	7		
1 705	46 728	0'95	1'03	1'11	1'17	1'25	1'29	1'45	1'31	1'27	109	117	121	136	8		
.	2 880	0'92	0'95	1'15	1'21	1'11	0'97	1'39	.	1'19	119	109	95	136	9		
.	21 471	0'88	1'04	1'05	1'16	1'16	1'17	1'48	.	0'98	123	123	124	152	10		
.	1 225	0'52	0'47	0'71	0'52	0'73	0'70	0'80	.	0'67	84	118	113	129	11		
.	1 527	1'22	1'10	1'12	12		
.	6 919	0'71	0'90	0'96	1'34	.	1'13	1'87	.	0'79	176	.	149	246	13		
.	7 857	0'97	1'06	1'01	1'22	1'17	1'21	1'68	.	1'03	122	117	121	168	14		
.	1 239	1'24	.	1'21	1'00	1'14	1'17	1'26	.	1'21	83	94	97	104	15		
.	3 665	0'93	1'02	1'35	1'13	.	1'33	.	.	0'99	118	.	139	.	16		
.	2 600	0'93	0'92	.	0'99	.	1'33	.	.	0'93	106	.	143	.	17		
3 274	28 203	0'89	0'98	1'07	1'07	1'09	1'15	1'32	1'01	1'04	107	109	115	132	18		
.	394	0'55	0'45	0'62	0'66	0'54	0'85	0'84	.	0'69	122	100	157	156	19		
79	17 734	0'89	1'01	1'08	1'07	1'07	1'12	1'24	1'08	1'04	105	105	110	122	20		
.	6 407	0'89	0'87	1'07	1'06	1'14	1'18	1'37	.	1'04	114	123	127	147	21		
.	34 271	1'02	1'13	1'24	1'35	1'26	1'29	1'60	.	1'23	118	111	113	140	22		
.	3 918	0'67	0'65	0'73	0'70	0'71	0'66	0'87	.	0'74	104	106	99	130	23		
.	18 207	1'05	1'17	1'26	1'41	1'17	1'12	1'12	.	1'21	118	98	94	94	24		
.	9 838	0'97	1'07	1'05	1'22	1'26	1'18	1'09	.	1'08	117	121	113	105	25		
.	1 322	0'67	0'66	0'70	0'69	0'52	0'76	0'72	.	0'68	103	78	113	115	26		
.	1 192	1'10	.	.	1'12	0'96	1'29	1'37	.	1'27	102	87	117	125	27		
.	1 613	0'62	.	.	0'69	0'70	0'62	0'80	.	0'74	111	113	100	129	28		
.	5 034	.	1'18	1'30	1'40	1'39	1'30	1'69	.	1'56	109	108	116	131	29		
.	860	.	0'95	0'74	0'74	0'69	1'04	.	.	0'86	78	78	73	109	30		
250	14 270	1'08	1'18	1'16	1'31	1'32	1'31	1'63	1'12	1'88	116	117	134	144	31		
271	7 236	0'64	0'72	0'71	0'79	0'81	0'76	0'96	0'78	0'86	113	116	111	137	32		
7	1 162	1'21	0'96	1'21	1'27	1'30	1'50	1'63	0'77	1'38	109	111	128	139	33		
.	1 761	1'05	1'08	1'22	1'35	1'39	1'76	1'61	.	1'56	112	115	145	133	34		
.	1 233	0'67	.	0'75	0'91	0'93	0'86	1'02	.	0'95	121	124	115	136	35		
.	3 345	1'07	1'09	1'07	1'07	1'11	.	1'25	.	1'10	100	104	.	117	36		
.	1 640	.	0'59	0'52	0'65	0'70	0'70	.	.	0'65	88	110	119	119	37		
52	4 221	1'15	1'23	1'22	1'31	1'45	1'46	1'76	1'06	1'54	108	120	121	145	38		
4	1 059	0'75	0'73	0'79	0'81	0'80	0'85	1'10	0'73	0'96	105	104	110	143	39		
.	537	.	1'30	.	1'33	1'51	1'52	1'81	.	1'62	102	116	117	139	40		
.	1 853	.	1'75	.	0'80	0'83	0'86	1'00	.	0'93	107	111	115	133	41		
182	1 625	0'98	1'11	1'12	1'14	1'27	1'38	1'62	1'17	1'34	102	113	123	145	42		
.	13 477	0'87	0'85	0'90	0'96	1'01	0'98	1'24	1'42	0'99	110	116	113	154	43		
.	25 141	0'60	0'61	0'62	0'67	0'68	0'72	0'80	0'77	0'70	110	111	118	131	44		
.	11 517	0'86	0'85	0'89	0'91	0'98	0'94	1'09	.	0'92	107	114	109	127	45		
.	16 113	0'59	0'60	0'62	0'61	0'65	0'71	0'67	.	0'65	102	108	118	112	46		

Tab. 12 (forts.). **Genomsnittlig löneinkomst per arbetstimme**

Näringsgrenar (m == vuxna män kv == vuxna kvinnor)		Antal redovisade arbetare							
		Dyrortsgrupp							
		A	B	C	D	E	F	G	
47	Skrädderier och sömnadsfabriker	m	19	38	31	253	145	343	861
48		kv	107	177	335	1 445	903	1 502	3 373
49	Hatt- och mössfabriker.....	kv			84	193	153	388	368
50	Läder-, hår- o. gummiarufabriker	m	131	1 111	2 388	838	407	1 558	665
51		kv	59	687	866	436	283	1 427	491
	därav:								
52	Garverier	m	29	247	741	126	24	52	29
53	Skofabriker	m	71	148	1 300	425	285	1 178	327
54	Gummiarufabriker	m		608		264	8	190	57
55		kv		576		91		436	14
56	Kemisk-teknisk industri	m	429	1 116	1 997	1 625	616	781	1 097
57		kv	158	634	674	782	172	185	573
	därav:								
58	Färg-, olje- och parfymfabriker	kv	2	12	10	27	139	52	358
59	Konstgödningsfabriker	m				179	339	360	110
60	Tändsticksfabriker	m	165	897	651	1 202			95
61		kv	98	602	546	755			93
62	Byggnadsverksamhet	m	207	544	696	898	908	1 289	6 741
	därav:								
63	Egentligt byggnadsarbete	m	167	435	465	595	462	750	3 676
64	Installationsarbete	m			15	65	247	271	1 832
65	Målning och glasmästeri	m	40	109	216	238	199	268	1 233
66	Statliga verk o. byggnadsarbeten m. m.	m	510	1 215	1 345	1 321	2 557	2 948	3 943
67		kv		21	155	50	176	224	494
	därav:								
68	Mek. o. elektr. verkstäder samt skeppsvarv ..	m		120	259	413	1 341	2 241	2 141
69		kv		3	77		2	155	151
70	Elektr. linjearbeten o. kraftverk.....	m	3	88	265	318	474	355	703
71	Sågverk o. d.	m	168	25	129	8			
72	Ban- o. byggnadsarbeten	m	339	960	566	507	530	288	815
73	Intendenturverkstäder, förråd o. d.....	m		22	126	75	212	64	284
74		kv		18	78	49	174	68	338
75	Kommunala verk o. byggnadsarbeten m. m.	m	147	252	842	1 311	2 253	2 518	12 257
	därav:								
76	Kraft-, belysnings- och vattenverk	m	147	164	408	549	858	658	2 563
77	Byggnads- och anläggningsarbeten	m		88	434	698	1 077	1 345	5 001
78	Spårvägsdrift	m				64	318	515	4 693
79	Handel och varulager	m	74	89	420	472	700	890	2 548
80		kv	1	8	36	59	109	205	926
81	Samfärdsl.....	m	66	264	250	393	685	1 042	2 462
	därav:								
82	Lastning och lossning	m	66	257	251	393	685	1 005	2 021
83	Tvättinrättningar.....	m				8		5	138
84		kv				67		22	411
85	Samtliga grupper år 1930	m	31 708	39 989	45 704	27 787	26 038	25 757	63 474
86		kv	2 215	5 204	5 070	5 811	5 833	11 263	16 393
87	Samtliga grupper år 1929	m	22 483	29 561	45 079	26 440	28 974	35 389	36 991
88		kv	1 909	3 736	4 743	5 958	10 686	8 660	9 499

år 1930 för industriarbetare m. fl. inom olika dyrortsgrupper.

Ej dyrorts- grupp- föret.	Samt- liga	Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertid, natura- förmåner o. d.) i kronor per timme								Ej dyr- orts- grupp- föret.	Samt- liga	Löneindextal, om medel- lönen inom ortsgroup A—C sättes = 100			
		Dyrortsgrupp										D	E	F	G
		A	B	C	D	E	F	G							
.	1 690	1'08	1'03	0'90	1'21	1'24	1'33	1'66	.	1'44	121	124	133	166	47
.	7 842	0'71	0'77	0'56	0'74	0'75	0'75	0'92	.	0'81	114	115	115	142	48
.	1 186	.	.	0'76	0'68	0'71	0'72	0'81	.	0'73	89	93	95	109	49
.	7 098	1'06	1'14	1'13	1'32	1'25	1'29	1'42	.	1'22	117	111	114	126	50
.	4 249	0'66	0'79	0'74	0'80	0'77	0'79	0'88	.	0'79	105	101	104	116	51
.	1 248	1'24	1'24	1'13	1'20	1'01	1'22	1'38	.	1'17	103	87	105	119	52
.	3 734	1'11	1'12	1'19	1'40	1'32	1'30	1'42	.	1'27	119	112	110	120	53
.	1 127	.	1'12	.	1'30	1'01	1'34	1'54	.	1'21	116	90	120	138	54
.	1 117	.	0'80	.	0'78	.	0'81	1'04	.	0'81	98	.	101	130	55
9	7 670	1'10	0'97	1'17	1'18	1'19	1'32	1'41	0'99	1'19	107	108	120	128	56
.	3 178	0'69	0'62	0'75	0'74	0'73	0'81	0'84	.	0'74	107	106	117	122	57
.	600	0'35	0'57	0'52	0'81	0'74	0'73	0'84	.	0'79	153	140	138	158	58
.	988	.	.	.	1'32	1'24	1'35	1'39	.	1'31	59
.	3 010	1'05	0'96	1'17	1'16	.	.	1'46	.	1'16	112	.	.	140	60
.	2 094	0'65	0'62	0'76	0'74	.	.	0'82	.	0'71	109	.	.	121	61
4 353	15 636	1'00	1'32	1'34	1'48	1'61	1'56	2'37	1'79	1'95	115	125	121	184	62
4 067	10 617	0'99	1'36	1'33	1'45	1'67	1'55	2'52	1'81	1'97	112	128	119	194	63
253	2 683	.	.	1'16	1'56	1'38	1'46	1'84	1'57	1'72	134	119	126	159	64
35	2 336	1'06	1'15	1'35	1'55	1'76	1'68	2'72	1'64	2'17	123	140	133	216	65
1 563	15 402	0'88	1'12	1'15	1'32	1'32	1'55	1'68	1'26	1'40	120	120	141	153	66
17	1 137	.	0'74	0'79	0'79	0'92	1'04	1'00	0'59	0'85	100	116	132	127	67
.	6 515	.	1'13	1'34	1'55	1'31	1'61	1'69	.	1'55	122	103	127	133	68
.	388	.	0'46	0'80	.	1'35	1'12	0'89	.	0'96	.	173	144	114	69
1 017	3 223	1'06	1'11	1'22	1'27	1'37	1'37	1'84	1'22	1'40	107	115	115	155	70
.	330	0'72	0'83	1'01	0'84	0'88	95	.	.	.	71
546	4 551	0'93	1'13	1'05	1'18	1'28	1'41	1'55	1'34	1'24	110	120	132	145	72
.	783	.	1'04	1'22	1'24	1'31	1'30	1'58	.	1'38	103	109	108	132	73
.	725	.	0'79	0'79	0'79	0'92	0'88	1'05	.	0'95	100	116	111	133	74
694	20 274	1'29	1'00	1'13	1'19	1'34	1'41	1'89	1'28	1'65	106	120	126	169	75
694	6 041	1'29	1'09	1'20	1'28	1'35	1'35	1'80	1'23	1'50	108	113	113	151	76
.	8 643	.	0'82	1'07	1'11	1'30	1'38	1'89	.	1'62	108	126	134	183	77
.	5 590	.	.	.	1'33	1'44	1'58	1'94	.	1'37	78
178	5 371	0'80	0'95	1'13	1'17	1'23	1'35	1'39	1'53	1'31	110	116	127	131	79
34	1 378	0'50	0'37	0'48	0'68	0'66	0'73	0'89	0'36	0'78	148	143	159	180	80
14 543	19 705	1'34	1'66	2'05	1'67	1'98	2'04	1'75	1'05	1'48	91	108	111	95	81
220	4 898	1'34	1'69	2'05	1'67	1'98	2'08	1'87	2'15	1'92	90	107	112	101	82
.	151	.	.	.	0'97	.	1'35	1'41	.	1'39	83
.	500	.	.	.	0'59	.	0'81	0'80	.	0'77	84
26 566	287 023	0'94	1'06	1'15	1'22	1'27	1'33	1'73	1'23	1'29	115	120	125	163	85
339	52 128	0'61	0'64	0'68	0'71	0'72	0'74	0'88	0'77	0'75	109	111	114	135	86
19 896	244 813	0'96	1'00	1'12	1'16	1'26	1'36	1'76	1'21	1'25	110	120	130	168	87
437	45 628	0'63	0'62	0'61	0'70	0'73	0'70	0'91	0'70	0'71	111	116	111	144	88

tare inom näringsgrenar sådana som grafisk industri (m), bagerier (kv), bryggerier (m o. kv), tobaksfabriker (m o. kv), egentligt byggnadsarbete (m) samt målning och glasmästeri (m), vilka vad de redovisade företagen angår huvudsakligen äro förlagda till orter med höga levnadskostnader, även inom övriga ortsgrupper åtnjuta en relativt hög lönestandard. Å andra sidan framträda ej sällan inom dyrare ortsgrupper relativt låga löner för sådana industrier, som äro koncentrerade till de billigare orterna, exempelvis sågverk och hyvlerier (m), snickeri- och möbelfabriker samt spinnerier och väverier (m o. kv). Belägg härpå givas i ett följande kapitel.

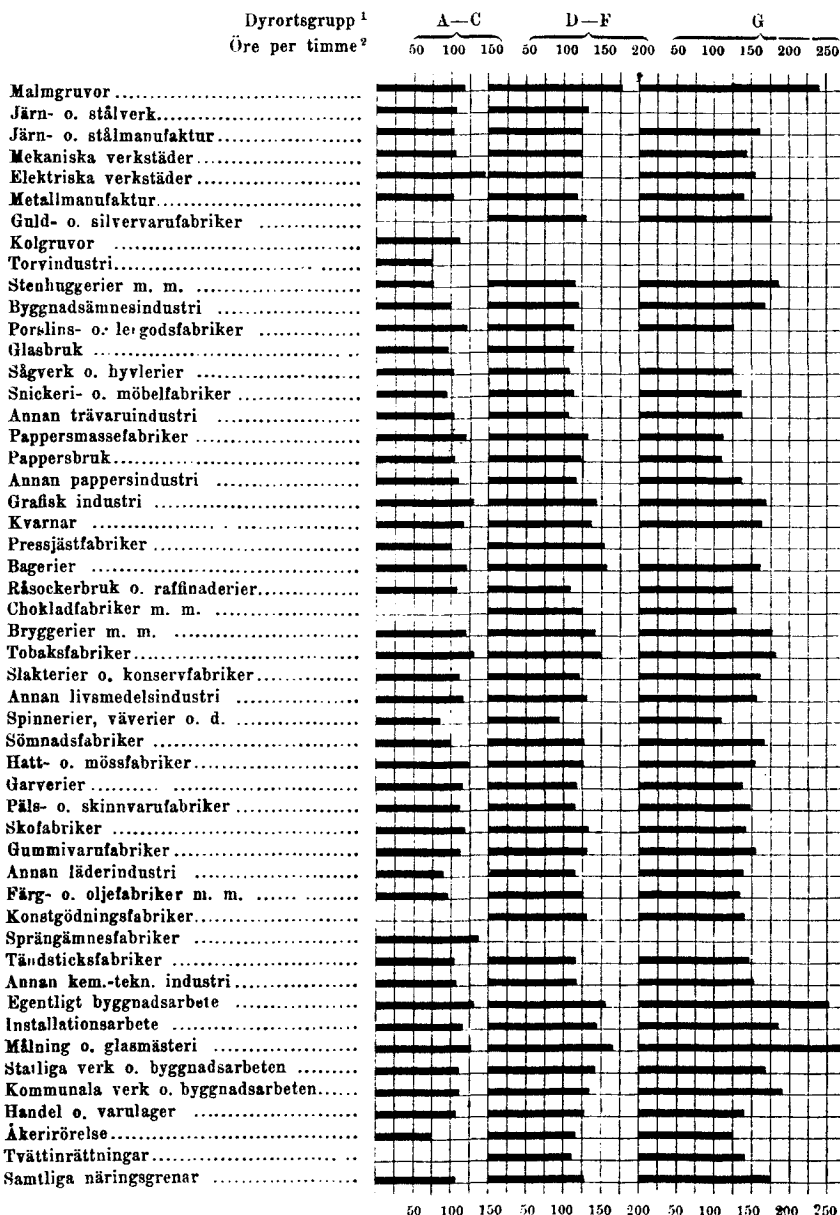
För att ge en siffermässig överblick av förhållandet mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper meddelas i sista avdelningen av tab. 12 indextal för medeltimlönen inom dyrortsgrupperna D, E, F och G, när motsvarande medellön inom de tre grupperna A, B och C tillsammans tagna sättes = 100. I genomsnitt för samtliga redovisade arbetare visar tabellen, att medellönen i den högsta ortgruppen (G) ligger 63 % högre för män och 35 % högre för kvinnor än i grupp A—C, medan motsvarande skillnad i levnadskostnadshänseende torde kunna uppskattas till inemot 40 %.

En åskådlig bild över sambandet mellan löner och levnadskostnader ges i vidstående diagram V, som visar timlönerna inom olika näringsgrenar, sedan dessa fördelats på de tre dyrortsgrupperna A—C, D—F och G.

Det relativa löneläget för arbetare inom olika näringsgrenar. Den ovan verkställda utredningen ger vid handen, att vid en mera ingående jämförelse mellan löneläget inom olika näringsgrenar hänsyn måste tagas till deras olikformiga lokalisering i dyrortshänseende. Vid en jämförelse, som begränsar sig till för resp. näringsgrenar gällande genomsnittslöner, komma exempelvis lönerna inom de industrier, som övervägande äro förlagda till större och dyrare orter, att te sig anmärkningsvärt höga, om man utan vidare jämför dem med riksmedeltalen för övriga grupper. Och på liknande sätt komma lönerna inom sådana branscher, vilkas arbetare huvudsakligen äro bosatta å billigare orter, att framstå såsom särskilt låga. För att söka eliminera verkan på löneläget av näringsgrenarnas olika lokalisering i dyrortshänseende ha lönesummorna för varje i lönestatistiken ingående företag, som kunnat hänföras till en viss ort, omräknats med användande av socialstyrelsens för 1931 års dyrortsgruppering uträknade dyrortsindextal för denna ort, varvid man begränsat sig till vuxna manliga arbetare. Sedan lönerna på detta sätt — i den mån dyrortsindextalen ge uttryck för de faktiska olikheterna i levnadskostnader för här ifrågakvarande arbetargrupper — reducerats till samma levnadskostnadsnivå (riksmedelgyrhet), ha beloppen inom företag tillhörande samma näringsgren adderats, varefter nya timförtjänster framräknats, som ställts i relation till en på motsvarande sätt beräknad genomsnittlig timlön för samtliga grupper. I efterföljande tab. 13 representera b-talen dylika till medelgyrhet om-

Diagram V. Löneläget för industriarbetare m. fl. inom olika dyrortsgrupper.

Salaires pour les ouvriers de l'industrie, etc., dans les différents groupes de localités suivant la cherté de la vie.



¹ Groupe de localités. — ² Öre par heure.

Tab. 13. Jämförelse mellan medellönen för manliga arbetare inom olika näringsgrenar.

(a = indextal beräknade på bredvidstående medellöner, b = indextal beräknade på med hjälp av dyrortsindextal reducerade löner.)

Näringsgrenar	Genomsnittlig löneinkomst i kronor per timme	Indextal		Näringsgrenar	Genomsnittlig löneinkomst i kronor per timme	Indextal	
		a	b			a	b
Gruvor o. anrikningsverk i norra Sverige	2:84	181	159	Statliga ban- o. byggnadsarbeten	1:24	96	98
Målning o. glasmåsteri	2:17	168	150	Porslins-, kakel- o. lergods-fabriker	1:21	94	98
Egentligt byggnadsarbete	1:97	153	145	Garverier	1:17	91	98
Lastning o. lossning	1:92	149	138	Konstgödningsfabriker	1:31	102	97
Spårvägsdrift	1:87	145	123	Hatt- o. mössfabriker	1:30	101	94
Sprängämnesfabriker	1:87	106	121	Mek. o. elektr. verkstäder	1:27	98	94
Installationsarbete	1:72	133	117	Järn- o. stålmanufaktur	1:17	91	94
Tobaksfabriker	1:62	126	113	Järn-, stål- o. kopparverk	1:09	84	94
Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	1:62	126	111	Pappersbruk o. pappfabriker	1:08	84	94
Statens verkstäder o. skeppsvarv	1:55	120	111	Handel o. varulager	1:31	102	92
Pressjästfabriker	1:42	110	111	Päls- o. skinnvarufabriker	1:22	95	92
Guld- o. silfvervarufabriker	1:69	131	109	Tändsticksfabriker	1:10	85	92
Bagerier	1:56	121	109	Tvättinrättningar	1:39	108	91
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	1:54	119	109	Metallmanufaktur	1:19	92	91
Grafisk industri	1:56	121	108	Annan kemisk-teknisk industri	1:18	91	91
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	1:50	116	108	Råsockerbruk o. raffinaderier	1:10	85	91
Statens elektr. linjearbeten o. kraftverk	1:40	109	106	Byggnadsämnesindustri	1:08	80	91
Pappersmassfabriker	1:21	94	104	Glasbruk	0:99	77	91
Gruvor o. anrikningsverk i mellersta Sverige	1:18	91	104	Färg-, olje- o. parfymfabriker	1:24	96	89
Kolgruvor	1:12	87	104	Choklad- o. karame'llfabriker	1:26	98	88
Kvarnar	1:38	107	103	Kartongvarufabriker, bokbinderier o. d.	1:27	98	88
Skrädderier o. sömnadsfabr.	1:11	112	101	Annan trävaruindustri	1:16	90	87
Försvarsväsendets intendenturverkstäder, förråd m. m.	1:38	107	100	Sågverk o. hyvelrier	1:04	81	87
Gummivarufabriker	1:21	94	100	Snickeri- o. möbelfabriker	1:04	81	85
Slakterier o. konservfabriker	1:34	104	99	Annan läder-, hår- o. gummivaruindustri	1:07	83	83
Skofabriker	1:27	98	99	Åkerirörelse	1:22	95	82
				Spinnerier, väverier o. d.	0:92	71	74
				Statliga sågverk o. d.	0:88	68	73
				Stenbrott o. stenhuggerier	0:79	61	73
				Torvindustri	0:75	58	72
				Samtliga grupper	1:20	100	100

räknade löneindextal, efter vilkas höjd näringsgrenarna ordnats i fallande skala, medan a-talen återgiva relationerna mellan motsvarande på vanligt sätt beräknade genomsnittliga timlöner.

En granskning av tabellen visar, att de olika näringsgrenarnas placering på löneskalan merendels blir en annan, om man utgår från b-talen än om man låter a-talen vara bestämmande för graderingen. Endast 11 av de i tabellen redovisade industrigrupperna behålla sin plats oförändrad, medan 20 flyttas upp och 25 ned på skalan. Av de 45 grupper, vilkas ordningsföljd sålunda förändrats, äro förflyttningarna för 26 grupper av större betydelse. Sasom avsevärt bättre ställda i löneavseende än vad de vanliga riksmedel-talen ge vid handen, visa sig bl. a. kolgruvor, malm-

gruvor i mellersta Sverige, sprängämnesfabriker samt pappersmassefabriker, medan tvättinrättningar, kartongvarufabriker, bokbinderier o. d., choklad- och karamellfabriker samt färg-, olje- och parfymfabriker skjutits ett långt stycke ned på skalan. För flertalet industrier blir emellertid icke endast den inbördes rangordningen förändrad, utan även avståndet mellan medellönerna minskas i regel. De gränser, inom vilka löneindextalen variera, ligga sålunda betydligt närmare varandra hos b-talen än hos a-talen, i det att de förra växla mellan 72 och 159 men de senare mellan 58 och 181. Att denna tendens till hopträngning av b-serien icke endast gäller gränsvärdena, visas av nedanstående tablå, som återger spridningen av samtliga i tab. 13 förekommande 56 indextal.

	Antal löneindextal liggande inom intervallen									
	under 70	70— 79	80— 89	90— 99	100— 109	110— 119	120— 129	130— 139	140— 149	150 o. däröver
a-tal	3	2	9	17	9	4	5	2	2	3
b-tal	—	4	8	20	13	5	2	1	1	2

Som slutresultat av dessa överbåganden kvarstår, att lönenivån för industriarbetare m. fl. ter sig något mindre söndersplittrad, sedan lönerna korrigerats med hänsyn till industriens lokalisering i dyrtortshänseende. Tänkbart är därjämte, att olikheterna i löneläget inom olika industrier skulle ytterligare reduceras, om hänsyn även kunde tagas till arbetarpersonalens skiljaktiga sammansättning bl. a. med hänsyn till ålder och yrke. Framhållas må emellertid, att vid lönesättningen de särskilda industriernas betalningsförmåga är en väl så viktig faktor som de ovan omnämnda. Belägg härpå givas i ett följande kapitel.

Arbetarpersonalens löner å vissa viktigare orter. Den föregående redogörelsen har endast avsett medellönerna inom olika dyrtortsgrupper, tagna var för sig. Under gruppmedeltalen dölja sig emellertid ej sällan ganska avsevärda variationer i lönesatserna, beroende på näringslivets lokala gestaltning samt organisations- och avsättningsförhållanden för särskilda företag etc. För att, i den mån så kan ske utan obehörigt blottande av enskilda näringsidkares förhållanden, även belysa dylika avvikelser från det genomsnittliga löneläget, har i tab. 14 sammanförts ett antal löneuppgifter för de fyra största städerna beträffande sådana näringsgrenar, inom vilka sysselsättes ett större antal (i regel minst 150) vuxna män eller kvinnor, fördelade på flera särskilda företag. Liksom i fråga om tab. 8 redovisas i tab. 14 den totala löneinkomsten (inkl. övertidsersättning, naturaförmåner o. d.) per år, dag och timme.

En närmare granskning av tab. 14 ger åtskilliga kompletterande upplysningar till de i tab. 12 meddelade genomsnittslönerna för olika dyr-

Tab. 14. Industriarbetares löneinkomster å vissa orter år 1930.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare; m = vuxna män, kv = vuxna kvinnor)	Genomsnittlig löneinkomst för samtliga arbetare i kr. per			Därav (kr.) för arbetare inom								
	år	dag	tim- me	exportindustri			blandad industri			skyddad hemma- marknadsindustri		
				år	dag	tim- me	år	dag	tim- me	år	dag	tim- me
Ortsgrupp G.												
<i>Stockholm</i>												
Samtl. arbetare (36 256) m	4 195	14.84	1.84	3 364	12.08	1.47	3 414	12.14	1.52	4 456	15.65	1.96
(10 293) kv	2 121	7.44	0.94	2 330	8.14	1.05	1 856	6.56	0.84	2 180	7.63	0.96
Järn- och stålmanufaktur... m	4 247	15.19	1.92	4 247	15.19	1.92
Mekaniska verkstäder..... m	3 445	12.86	1.52	3 307	12.20	1.46	3 660	12.74	1.61	3 452	12.02	1.51
kv	2 138	7.01	0.98	2 243	6.13	1.02	2 035	7.51	0.92	1 969	6.92	0.92
Elektriska verkstäder..... m	3 611	12.13	1.54	3 582	12.15	1.62	3 234	11.48	1.42	3 876	12.29	1.66
kv	2 367	8.17	1.05	2 407	8.26	1.06	1 982	7.46	0.93	1 704	5.85	0.76
Metallmanufaktur..... m	3 150	11.35	1.41	2 847	10.94	1.35	3 522	12.00	1.49	3 461	11.73	1.47
kv	2 007	7.16	0.93	1 886	7.70	0.92	2 149	7.60	0.96	2 051	7.21	0.90
Guld- o. silvvervarufabriker m	3 862	13.27	1.83	.	.	.	3 336	11.30	1.44	3 959	13.63	1.90
kv	1 956	6.62	0.92	.	.	.	1 919	6.55	0.86	1 968	6.66	0.94
Byggnadsämnesindustri..... m	4 063	12.89	1.75	4 063	12.89	1.75
Sågverk o. hyvlerier..... m	3 420	11.42	1.51	3 420	11.42	1.51
Snickeri- o. möbelfabriker m	3 417	11.56	1.45	2 702	9.01	1.17	3 410	11.37	1.42	3 547	12.16	1.61
Annan pappersindustri... m	3 520	11.62	1.48	3 545	11.75	1.49
kv	1 950	6.31	0.83	1 965	6.38	0.84
Grafisk industri..... m	4 110	14.05	1.69	4 110	14.05	1.69
kv	2 474	8.58	1.08	2 474	8.58	1.08
Bagerier..... m	3 948	13.35	1.65	3 986	13.33	1.65
kv	2 576	9.34	1.19	2 635	9.34	1.18
Bryggerier o. läskedr.-fabr. m	4 330	15.25	1.84	4 330	15.25	1.84
kv	2 486	9.45	1.19	2 486	9.45	1.19
Tobaksfabriker..... m	4 366	14.83	1.83	4 366	14.83	1.83
kv	2 280	7.72	1.00	2 280	7.72	1.00
Slakterier o. konserverfabr. m	3 984	13.61	1.64	3 984	13.61	1.64
kv	2 416	8.47	1.02	2 416	8.47	1.02
Spinnerier, väverier o. d. m	2 797	9.65	1.21	.	.	.	2 760	9.53	1.20	2 989	10.24	1.27
kv	1 646	5.64	0.70	.	.	.	1 636	5.63	0.69	1 682	5.65	0.71
Skrädderier o. sömnadsfabr. m	4 147	14.36	1.72	.	.	.	3 560	12.55	1.65	4 195	14.58	1.72
kv	2 166	7.70	0.97	.	.	.	1 979	6.92	0.92	2 270	8.33	1.00
Hatt- och mössfabriker... kv	1 795	6.12	0.82	.	.	.	1 834	6.16	0.83	.	.	.
Skofabriker..... m	2 815	10.86	1.42	.	.	.	2 815	10.86	1.42	.	.	.
kv	1 707	6.81	0.87	.	.	.	1 707	6.81	0.87	.	.	.
Färg-, olje- o. parfymfabr. m	2 852	11.29	1.36	.	.	.	3 313	11.71	1.44	2 218	10.01	1.21
kv	1 806	6.91	0.86	.	.	.	1 962	7.01	0.88	1 286	5.98	0.76
Annan kemisk-teknisk ind. m	3 223	11.07	1.39	.	.	.	3 220	11.38	1.44	3 228	10.81	1.33
kv	1 817	6.46	0.83	.	.	.	1 838	6.64	0.86	1 770	6.14	0.77
Egentligt byggnadsarbete... m	.	22.79	2.85	22.79	2.85
Installationsarbete..... m	4 561	15.54	1.98	4 561	15.54	1.98
Målning och glasmästeri... m	.	21.62	3.07	21.62	3.07
Statens verkstäder o. skepps- varv..... m	3 598	13.28	1.60	3 598	13.28	1.60
kv	1 996	7.16	0.89	1 996	7.16	0.89
Statliga ban- o. byggnadsar- beten..... m	3 881	13.10	1.67	3 881	13.10	1.67
Försvarsväsendets intendentur- verkstäder, förråd m. m. m	3 754	13.23	1.64	3 754	13.23	1.64
kv	2 346	8.47	1.08	2 346	8.47	1.08
Kraft-, belysn.-o. vattenverk m	4 224	15.11	1.85	4 224	15.11	1.85
Kommunala byggnads- och an- läggningsarbeten..... m	4 848	16.70	2.09	4 848	16.70	2.09
Spårvägsdrift..... m	4 402	16.52	2.01	4 402	16.52	2.01

Tab. 14 (forts.). Industrierbetares löneinkomster å vissa orter år 1930.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare; m = vuxna män, kv = vuxna kvinnor)	Genomsnittlig löneinkomst för samtliga arbetare i kr. per			Därav (kr.) för arbetare inom											
	år	dag	tim- me	exportindustri			blandad industri			skyddad hemma- marknadsindustri					
				år	dag	tim- me	år	dag	tim- me	år	dag	tim- me			
Handel och varulager..... m	3 427	11·52	1·46	3 427	11·52	1·46
kv	1 949	6·58	0·87	1 949	6·58	0·87
Lastning och lossning ... m	4 439	.	2·22	4 439	.	2·22
Tvättinrättningar kv	1 872	6·41	0·81	1 872	6·41	0·81
Göteborg															
Samtl. arbetare (20 030) m	3 332	11·62	1·45	3 111	9·15	1·84	2 888	9·77	1·25	3 491	12·14	1·53			
(5 607) kv	1 632	5·80	0·75	1 834	5·78	0·80	1 520	5·47	0·70	1 785	6·22	0·80			
Järn- och stålmanufaktur m	2 937	10·08	1·22	.	.	.	3 136	10·70	1·31	2 813	9·61	1·16			
Mekaniska verkstäder..... m	3 118	10·80	1·84	3 238	11·37	1·37	3 326	11·46	1·38	2 868	10·16	1·28			
Elektriska verkstäder..... m	3 564	11·79	1·42	.	.	.	2 131	7·28	0·90	3 691	12·12	1·46			
Porstins-, kakel- o. lergods fabriker	2 883	9·98	1·26	2 883	9·98	1·26			
Sågverk o. hyslerier m	2 336	8·19	1·14	2 333	8·17	1·14	.	.	.	2 843	10·88	1·54			
Snickeri- o. möbelfabriker m	2 618	9·89	1·19	2 537	9·88	1·19	2 946	10·02	1·29	2 428	8·80	1·00			
Annan trävaruindustri ... m	2 782	10·14	1·23	2 314	9·49	1·17	2 899	10·48	1·28	2 774	10·00	1·20			
Annan pappersindustri ... m	2 842	9·62	1·21	.	.	.	2 535	8·60	1·07	3 042	10·08	1·31			
kv	1 475	4·88	0·72	.	.	.	1 577	5·41	0·67	1 463	4·84	0·78			
Grafisk industri	3 997	13·86	1·67	3 997	13·86	1·67			
Bagerier	3 702	12·80	1·54	.	.	.	4 244	13·22	1·65	3 697	12·29	1·54			
kv	2 132	7·75	0·97	.	.	.	2 130	7·78	0·97	2 132	7·75	0·97			
Choklad- o. karamellfabr. m	2 840	10·39	1·27	2 840	10·39	1·27			
kv	1 476	5·58	0·68	1 476	5·58	0·68			
Bryggerier o. läskedr.-fabr. m	3 950	13·07	1·60	3 950	13·07	1·60			
kv	2 236	7·58	0·98	2 236	7·58	0·98			
Spinnerier, väverier o. d. m	2 385	8·67	1·05	.	.	.	2 342	8·58	1·04	2 706	9·27	1·15			
kv	1 453	5·26	0·66	.	.	.	1 437	5·22	0·66	1 700	5·77	0·72			
Skrädderier o. sömnadsfabr. m	3 488	11·88	1·52	.	.	.	3 465	11·45	1·38	3 497	11·01	1·59			
kv	1 798	6·71	0·83	.	.	.	1 659	6·29	0·79	2 088	7·12	0·91			
Färg-, olje- o. parfymfabr. m	2 953	9·91	1·26	.	.	.	2 953	9·91	1·26	.	.	.			
Annan kemisk-teknisk ind. m	3 831	9·61	1·16	.	.	.	3 855	.	1·67	3 325	.	1·38			
Egentligt byggnadsarbete... m	.	13·36	1·77	13·36	1·77			
Installationsarbete m	3 584	11·72	1·54	3 584	11·72	1·54			
Målning och glasmästeri... m	.	13·54	1·89	13·54	1·89			
Statens verkstäder o. skepps- varv	3 588	13·85	1·67	3 588	13·85	1·67			
Statliga ban- o. byggnadsar- beten	3 144	12·76	1·60	3 144	12·76	1·60			
Kraft-, belysn.- o. vattenverk m	3 775	13·97	1·71	3 775	13·97	1·71			
Kommunala byggnads- och an- läggningsarbeten	3 718	13·39	1·66	3 718	13·39	1·66			
Spårvägsdrift	3 889	14·61	1·76	3 889	14·61	1·76			
Handel och varulager..... m	3 006	10·08	1·27	3 000	10·08	1·27			
kv	1 675	5·55	0·72	1 675	5·55	0·72			
Åkerirörelse	2 774	9·51	1·12	2 774	9·51	1·12			
Lastning och lossning..... m	3 937	8·95	1·63	3 937	8·95	1·63			
Ortsgrupp F.															
Malmö															
Samtl. arbetare (8 577) m	3 081	10·88	1·37	2 631	9·44	1·19	2 824	9·84	1·22	3 374	12·06	1·50			
(4 177) kv	1 592	5·50	0·72	1 444	5·09	0·71	1 706	5·81	0·78	1 528	5·29	0·72			
Järn- och stålmanufaktur... m	2 884	9·70	1·18	.	.	.	2 664	8·91	1·10	3 082	10·42	1·25			
kv	1 505	5·09	0·62	.	.	.	1 439	4·80	0·61	1 546	5·29	0·63			
Mekaniska verkstäder..... m	2 633	9·85	1·19	2 630	9·39	1·20	2 726	8·60	1·15	2 590	8·22	1·10			

Tab. 14 (forts.). Industriarbetares löneinkomster å vissa orter år 1930.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare; m = vuxna män, kv = vuxna kvinnor)	Genomsnittlig löneinkomst för samtliga arbetare i kr. per			Därav (kr.) för arbetare inom									
	år	dag	tim- me	exportindustri			blandad industri			skyddad hemma- marknadsindustri			
				år	dag	tim- me	år	dag	tim- me	år	dag	tim- me	
Grafisk industri	m	3 553	12·62	1·52	3 553	12·62	1·52
	kv	1 595	4·93	0·68	1 595	4·93	0·68
Bagerier	m	4 383	11·68	1·86	4 383	11·68	1·86
Choklad- o. karamellfabr....	m	3 101	10·77	1·33	.	.	.	3 198	10·95	1·33	2 885	9·93	1·26
	kv	1 727	6·06	0·73	.	.	.	1 832	6·26	0·77	1 589	5·73	0·69
Tobaksfabriker	m	3 285	.	1·46	3 285	.	1·46
	kv	1 944	.	0·86	1 944	.	0·86
Spinnerier, väverier o. d. m	m	2 727	9·49	1·17	.	.	.	2 715	9·50	1·16	2 763	9·43	1·18
	kv	1 643	5·61	0·69	.	.	.	1 687	5·71	0·71	1 586	5·45	0·67
Skrädderier o. sömnadsfabr. m	m	3 407	11·19	1·43	.	.	.	3 660	12·20	1·49	3 350	10·67	1·41
	kv	1 662	5·72	0·72	.	.	.	1 671	5·71	0·71	1 654	5·78	0·78
Hatt- och mössfabriker....	m	1 678	5·42	0·68	.	.	.	1 831	5·84	0·74	1 294	4·31	0·54
Skofabriker	m	2 496	8·74	1·30	.	.	.	2 724	.	1·30	2 429	8·74	1·30
	kv	1 457	4·67	0·71	.	.	.	1 605	.	0·76	1 428	4·67	0·70
Konstgödningsfabriker ... m	m	3 107	10·43	1·27	.	.	.	3 107	10·43	1·27	.	.	.
Egentligt byggnadsarbete... m	m	.	12·73	1·67	12·73	1·67
Installationsarbete	m	3 431	11·90	1·48	3 431	11·90	1·48
Statens verkstäder o. skepps- varv	m	3 426	12·92	1·61	3 426	12·92	1·61
Kraft-, belysn.- o. vattenverk m	m	3 394	11·91	1·45	3 394	11·91	1·45
Kommunala byggnads- och an- läggningsarbeten	m	3 446	11·73	1·49	3 446	11·73	1·49
Spårvägsdrift	m	3 465	13·61	1·64	3 465	13·61	1·64
Handel och varulager..... m	m	3 450	11·63	1·45	3 450	11·63	1·45
	kv	1 675	5·61	0·86	1 675	5·61	0·86
Ortsgrupp E.													
<i>Norrköping</i>													
Samtl. arbetare (4 124) m	m	2 918	10·08	1·25	2 912	10·75	1·28	2 347	8·28	1·03	3 155	10·77	1·35
(1 671) kv	kv	1 529	5·26	0·67	1 589	5·32	0·69	1 455	5·18	0·65	1 637	5·39	0·71
Mekaniska verkstäder..... m	m	2 524	8·81	1·11	2 571	.	1·16	.	.	.	2 341	8·17	0·96
Grafisk industri	m	3 036	10·16	1·28	3 036	10·16	1·28
	kv	1 634	5·45	0·71	1 634	5·45	0·71
Spinnerier, väverier o. d. m	m	2 279	8·04	1·00	.	.	.	2 261	8·06	0·99	2 333	8·26	1·02
	kv	1 494	5·10	0·65	.	.	.	1 464	5·18	0·65	1 562	4·75	0·67
Egentligt byggnadsarbete m	m	.	13·13	1·72	13·13	1·72
Kraft-, belysn.- o. vattenverk m	m	3 190	10·79	1·35	3 190	10·79	1·35
Kommunala byggnads- o. an- läggningsarbeten	m	2 965	.	1·28	2 965	.	1·28
Spårvägsdrift	m	3 212	10·88	1·35	3 212	10·88	1·35
Handel och varulager..... m	m	2 933	9·84	1·27	2 933	9·84	1·27
Lastning och lossning..... m	m	4 078	.	1·69	4 078	.	1·69

ortsgrupper genom att belysa det stundom rätt växlande löneläget å särskilda orter inom samma grupp. Vid dessa jämförelser måste dock reservation göras för bristande jämförbarhet på grund av de redovisade företagens växlande art och produktionsinriktning på olika orter. Ett bidrag till belysning av sistnämnda faktors återverkan å löneläget meddelas i följande kapitel.

Arbetarpersonalens löner inom export- och hemmamarknadsindustri. För att belysa denna fråga ha de i undersökningen ingående företagen, med ledning av å frågeformulären erhållna särskilda uppgifter om företagens avsättningsförhållanden och beroende av den utländska konkurrensen, fördelats i trenne grupper, nämligen exportindustri, hemmamarknadsindustri och »blandad» industri. Till den första gruppen ha hänförs de företag, som till övervägande del producera exportvaror. Den andra huvudgruppen omfattar företag med mera lokalt begränsad avsättning utan nämnvärd kännning av utländsk konkurrens och den tredje gruppen sådana, vilka huvudsakligen ha avsättning å den inhemska marknaden men där möta kännbar konkurrens genom utländsk import. Det ligger dock i sakens natur, att stora svårigheter möta vid ett försök till detaljerad uppdelning av de redovisade företagen efter deras produktionsinriktning, beroende dels på uppgiftens egen natur och dels på det skick, vari primärmaterialet föreligger. Mellan ren export- och typisk hemmamarknadsindustri finnes en mångfald övergångsformer, vartill ytterligare kommer, att produktionsinriktningen i viss grad växlar med konjunkturena.

Tab. 15. **Arbetsförtjänster inom export- och hemmamarknadsindustri.**

Exp. = exportindustri, Bl. = blandad industri, H. = skyddad hemmamarknadsindustri.

År och dyrortsgrupp	Antal manliga arbetare			Medelförtjänst för manliga arbetare i kronor									
	Samtliga arbetare	Därav			Samtliga arbetare	per år			Samtliga arbetare	per timme			
		Exp.	Bl.	H.		Exp.	Bl.	H.		Exp.	Bl.	H.	
Samtliga dyrortsgrupper													
1920	224 963	26·5	30·3	43·2	3 600	3 504	3 469	3 752	1·65	1·61	1·61	1·70	
1921	178 991	25·0	28·5	46·6	3 371	3 059	3 060	3 728	1·62	1·57	1·59	1·69	
1922	172 163	24·5	27·6	47·9	2 579	2 122	2 340	2 951	1·21	1·03	1·09	1·35	
1923	187 403	25·2	29·5	45·3	2 482	2 050	2 264	2 861	1·13	1·03	1·03	1·25	
1924	212 599	28·2	27·6	44·2	2 600	2 321	2 397	2 905	1·15	1·07	1·04	1·27	
1925	211 623	28·6	28·9	42·6	2 647	2 443	2 348	2 987	1·18	1·11	1·06	1·31	
1926	218 841	29·2	28·6	42·2	2 702	2 502	2 427	3 027	1·20	1·14	1·07	1·34	
1927	221 784	29·3	29·8	40·9	2 753	2 614	2 464	3 062	1·20	1·15	1·07	1·34	
därav grupp A—C	86 418	43·7	38·7	17·6	2 262	2 341	2 216	2 164	1·00	1·03	0·97	0·98	
» » D—F	79 889	23·3	36·4	40·3	2 827	2 625	2 669	3 089	1·28	1·14	1·15	1·35	
» » G	32 168	26·7	10·0	63·3	3 828	3 786	3 188	3 946	1·69	1·68	1·42	1·74	
1928	236 616	30·6	29·5	39·9	2 697	2 372	2 495	3 096	1·22	1·16	1·09	1·36	
därav grupp A—C	93 394	45·3	35·8	18·9	2 176	2 114	2 238	2 205	1·02	1·05	0·99	1·01	
» » D—F	84 871	23·7	35·9	40·4	2 835	2 566	2 689	3 122	1·24	1·17	1·16	1·36	
» » G	34 473	28·8	10·1	61·1	3 658	3 080	3 253	3 999	1·67	1·58	1·41	1·76	
1929	244 813	31·3	27·6	41·1	2 846	2 716	2 591	3 183	1·25	1·19	1·12	1·38	
därav grupp A—C	97 123	47·7	31·0	21·3	2 386	2 453	2 331	2 318	1·05	1·07	1·02	1·04	
» » D—F	90 803	23·6	34·7	42·3	2 920	2 758	2 751	3 147	1·27	1·19	1·19	1·38	
» » G	36 991	25·6	10·6	63·8	3 987	3 912	3 291	4 133	1·76	1·76	1·43	1·82	
1930	287 023	30·0	23·5	46·5	2 865	2 702	2 550	3 255	1·29	1·22	1·11	1·44	
därav grupp A—C	117 401	44·6	30·4	25·1	2 365	2 423	2 321	2 313	1 06	1·10	1·03	1·04	
» » D—F	79 582	25·0	27·2	47·8	2 903	2 740	2 699	3 104	1·27	1·21	1·17	1·37	
» » G	63 474	20·2	11·0	68·8	3 937	3 780	3 207	4 100	1·73	1·68	1·41	1·80	

En sammanfattande överblick över beräkningarnas resultat lämnas i tab. 15, som visar fördelningen av de i årets löneundersökning ingående manliga arbetarna på exportindustri (Exp.), skyddad hemmamarknadsindustri (H.) och »blandad» industri (Bl.) samt den genomsnittliga löneinkomsten per år och per timme för nämnda tre arbetargrupper, varjämte motsvarande tal även beräknats för de olika dyrortsgrupperna, som dock i detta fall sammanslagits till tre, nämligen A—C, D—F och G. Dessutom återges i tabellen motsvarande huvudsiffror för åren 1920—1928 samt med fördelning på dyrortsgrupper för åren 1927 och 1928, vilka uppgifter tidigare meddelats i den årliga lönestatistiken men som nu omräknats efter enhetliga grunder.

Av tabellen framgår, att exportindustrien år 1930 omfattade 30%, den »blandade» företagsgruppen 23% och den »skyddade» hemmamarknadsindustrien¹ 46% % av samtliga i lönestatistiken redovisade manliga arbetare. Inom dyrortsgruppen A—C tillhöra icke fullt hälften exportindustrien och $\frac{2}{10}$ den blandade gruppen, medan den skyddade industrien endast når upp till $\frac{1}{4}$ av det inom gruppen redovisade antalet arbetare. En helt annan fördelning möter i ortgruppen D—F, ty här äro siffrorna för exportindustri och »skyddad» industri nära nog omkastade, medan den »blandade» industrien i det närmaste bibehållit sin relativa ställning. Inom dyrortsgrupp G har sistnämnda industrigrupp däremot sjunkit till $\frac{1}{10}$, medan hemmamarknadsgruppen dominerar med en arbetsstyrka, som är sex gånger så stor som mellangruppen och mer än tre gånger så stor som exportindustriens arbetarantal.²

Tab. 15 ger ett siffermässigt uttryck för det kända förhållandet, att det nuvarande löneläget är förhållandevis högre inom den skyddade hemmamarknadsindustrien än inom konkurrensindustrierna, d. v. s. exportindustrien och den »blandade» gruppen. Av intresse är likväl att konstatera, att lönenivån inom samma dyrortsgrupp ingalunda alltid ligger högre för den »skyddade» industrien än för övriga industrier. För landsbygden (dyrortsgrupp A—C) synes fastmer övervägande motsatsen vara fallet, ehuru åtskilliga hemmamarknadsbranscher, såsom byggnadsverksamhet m. fl., även här ha relativt höga löner (jfr tab. 12 och diagram V). Inom de båda övriga i tabellen redovisade dyrortsgrupperna, som omfatta medelstora städer och industrisamhällen, resp. Stockholm och Göteborg m. m., gör sig däremot den skyddade industriens högre lönenivå märkbart gällande. Särskilt betydande synas skilj-

¹ Till den skyddade hemmamarknadsindustrien ha hänförs dels byggnadsverksamhet jämte statliga och kommunala arbeten, handel och samfärdsel, dels även viss fabriksindustri utan nämnvärd utländsk konkurrens. De fyra förstnämnda sysselsättningarna representerade 26,6 % av de redovisade manliga arbetarna och de skyddade lokala fabriksindustrierna 19,9 %. Sistnämnda fabriksindustrier omfattade samtliga eller nästan samtliga arbetare inom grafisk industri, bagerier, bryggerier, tobaksfabriker samt flertalet företag inom byggnadsämnes- samt snickeri- och möbelindustri m. m.

² Observeras bör, att i exportindustri inom dyrortsgrupp G ingå ej endast exportföretagen i Stockholm och Göteborg utan även de lappländska exportmalmgruvorna.

Tab. 16. Lönutvecklingen sedan år 1920 (1921) för manliga arbetare inom olika dyrortsgrupper och industrigränar.

Näringsgrenar	Timförtjänstens procentuella minskning från toppåret (1920 resp. 1921) t. o. m. 1930					Näringsgrenar	Timförtjänstens procentuella minskning från toppåret (1920 resp. 1921) t. o. m. 1930				
	Samtliga arbetare	Därav inom dyrortsgrupp					Samtliga arbetare	Därav inom dyrortsgrupp			
		A	C	D	F			G	A	C	D
<i>Konkurrensindustri</i> ...	28·5	28·4	30·2	27·9		Bomullsindustri	38·1	38·4	38·0	40·8	
Cementfabriker	16·9	14·6	23·9			»Annan» läder-, hår- och gummivaruin­dustri	38·2	42·9	29·3	39·8	
Hatt- och mössfabriker	18·2	4·7	20·8	21·3		<i>Skyddad hemmamarknadsindustri</i>	17·6	25·4	20·0	14·2	
Tändsticksfabriker	19·1	21·2	20·5			Målning o. glasmästeri ...	* 0·5	27·9	11·7	0·4	
Gruvor o. anrikningsverk	19·7	20·3		14·0		Kommunala byggnads- o. anläggningsarb.	* 8·0	24·8	21·8	4·5	
Gummi­varufabriker	20·9	18·8	26·6	13·0		Husbyggnadsarbeten ...	* 8·3	24·8	24·4	3·8	
Elektriska verkstäder	22·3		23·9	22·6		Mineralvatten- och läskedrycksfabriker	14·2		19·1		
Sprängämnesfabriker	23·0	20·8		39·6		»Annan» livsmedelsind.	14·6	25·0	19·1	17·5	
Järn- och stålmanufaktur	25·9	29·5	25·0	32·6		Tidningstryckerier	15·7	16·5	20·6	14·0	
Konstgödningsfabriker ...	26·0		27·0	29·4		Spårvägsdrift	* 15·8		20·1	19·5	
»Annan» kemisk-teknisk industri	26·3	29·6	30·4	20·8		Slakterier och charkuteri­fabriker	15·9	12·2	25·1	13·8	
Päls- o. skinnvarufabriker	26·5		25·8	24·9		Grafiska anstalter	16·2		16·0	15·0	
Olje-, tvål-, ljus- och parfymfabriker	26·6	30·6	26·0	32·0		Käxfabriker	16·3	12·7	28·1		
Mekaniska verkstäder	26·7	27·2	30·5	27·8		Mjukbrödsbagerier	16·6	22·4	11·1	22·2	
Järn-, stål- o. kopparverk	26·8	26·7	28·8			Bok- o. accidenstryckerier	17·8	17·8	21·6	23·3	
Pappersmassefabriker	27·5	26·1	29·0	33·8		Kraft-, belysnings- o. vattenverk	18·5	19·8	24·0	16·7	
Fönsterglasbruk	28·6	31·7				Handel och varulager	19·1	19·7	15·9	25·3	
Garverier	28·7	27·5	30·6			Konservfabriker	20·6		26·1		
Kristall- och småglasbruk	30·1	30·1				Bryggerier	21·0	18·7	19·9	25·5	
»Annan» trävaruin­dustri ...	30·5	14·2	30·9	31·2		Press­jästfabriker	21·5	28·8	19·0		
Sågverk och hyvlaker	30·7	30·6	34·4	34·7		Spisbrödsbagerier	23·7	26·8	30·6	20·2	
Kakel-, sten- o. lergods­fabriker	30·8		35·8			Lastning och lossning ...	24·1	19·9	16·2	40·4	
Choklad- o. karamellfabriker	30·8	11·6	31·9	39·7		Kvarnar	24·6	22·0	27·3		
Metallmanufaktur	31·2	28·7	34·4	29·4		Kalkbruk o. cementvaru­fabriker	25·0	28·7	16·9	24·6	
Stenbrott o. stenhuggerier	31·3	27·6	32·2	28·1		Guld- och silvervarufabr.	27·2		36·6	32·6	
Finpappersbruk	32·3	31·6	32·6			»Annan» pappersindustri	27·4	14·7	31·0	27·9	
Tri­käfabriker	33·1	30·8	32·9	41·4		Tegelbruk ...	28·6	29·8	21·5		
Skofabriker	33·2	35·9	29·8	37·2		Färg- o. fernissfabriker ...	28·6		21·4	28·0	
Porslinsfabriker	33·7	34·9	35·0	* 35·9		Väg- o. vattenbyggnadsarb.	29·7	26·2	44·3	7·8	
Band-, gardin- och bindgarnsfabriker	34·4	50·6	35·4	31·1		Åkerirörelse	29·9		28·4	31·9	
Grovpappersbruk	35·3	35·4	28·0	43·2		Snickeri- och möbelfabr.	32·0	34·0	29·4	32·8	
Ylleindustri	35·4	88·0	34·5	30·9		Skrädderier och sömnadsfabriker	32·4	34·2	37·4	27·8	
Linne-, hamp- o. juteind.	35·5	29·8	45·7			Järnvägsdrift (enskild) ...	34·6				
Råsockerbruk	35·7	35·8	39·0			Färgerier, blekerier och impr.-fabriker	40·5		41·8	33·8	
Kolgruvor	36·7	36·7				Torvin­dustri	47·2	47·8			
Raffinaderier och kombin.fabriker	36·7	39·5	39·8	33·9							
Buteljglasbruk	36·9	39·1									
Flottning	37·9										

¹ Uppgift finnes endast för 1920

² » » » » » 1921.

³ Siffran justerad med hänsyn till betydande förändringar i materialets fördelning på dyrortsgrupper under jämförelseperioden.

aktigheterna i lönehänseende mellan export- och hemmamarknadsindustri vara i Stockholm och Malmö, såsom närmare framgår av tab. 14, där redovisningen av genomsnittslönerna inom olika näringsgrenar inom de fyra största städerna kombinerats med statistik över lönerna inom samma grupper, fördelade efter avsättningsförhållandena.

För att mera ingående undersöka, i vad mån lönenivåns söndersplittning påverkats av utvecklingen under de senare åren, har i tab. 16 beräknats den procentuella nedgången i timlön för vuxna manliga arbetare från arbetslönernas toppår 1920 (1921) under perioden till och med år 1930.¹ För att åstadkomma en närmare belysning av utvecklingsförloppet härvidlag, ha löneuppgifterna ordnats under de båda huvudrubrikerna »skyddad industri» och »konkurrensindustri» (d. v. s. export- och blandad industri) i fallande skala efter den procentuella nedgången i timförtjänster.

Tabellen ger vid handen, att löneminskningen under perioden 1920—1930 uppgått till 28½ % för konkurrensindustrien men till allenast 17½ % för hemmamarknadsindustrien. Differensen återfinnes inom samtliga i tabellen redovisade dyrortsgrupper. Denna differens, som i den lägsta dyrortsgruppen är relativt obetydlig, växer med stigande levnadskostnader och blir i den högsta dyrortsgruppen anmärkningsvärt stor. Därjämte tyda tabellens siffror på, att lönereduktionerna inom konkurrensindustrien gått ungefär lika hårt fram å landsbygden som i städerna, medan däremot inom hemmamarknadsindustrien de högre dyrortsgrupperna visa en ej oväsentligt större motståndskraft mot lönereduceringen än de lägre.

Undersöker man, vilka grenar inom konkurrensindustrien, som förete de minsta relativa lönesänkningarna, utgöras dessa — om man bortser från den fåtaligt representerade företagsgruppen hatt- och mössfabriker — av cementfabriker (— 17 %), tändsticksfabriker (— 19 %), gruvor och anrikningsverk (— 20 %) samt gummivarufabriker (— 21 %), d. v. s. övervägande av representanter för starka monopolistiska sammanslutningar. Den största lönereduktionen möter vid »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (— 38 %), bomullsindustri (— 38 %), flottning (— 38 %), raffinaderier o. d. (— 37 %) och buteljglasbruk (— 37 %) — alltså branscher, som drabbats särskilt hårt av den utländska konkurrensen. — I fråga om den skyddade hemmamarknadsindustrien befinnes den största lönereduktionen under perioden 1920—1930 ha drabbat torvindustri (— 47 %), vilken som bekant under de senare åren arbetat under ogynnsamma förhållanden, samt färgerier, blekerier m. m. (— 41 %), vilka liksom en del andra grenar av beklädnadsindustrien i praktiken torde ha en viss känning av den utländska konkurrensen. Ser man åter på, vilka skyddade industrier, som bäst förmått uppe-

¹ Som tidigare påpekats, sammanföll toppåret i flertalet fall med år 1920. För ett fåtal industrigrupper lågo likväl timlönerna något högre 1921 än 1920.

hålla högkonjunktorens topplöner, utgöras dessa av målning och glas-
mästeri, kommunala byggnads- och anläggningsarbeten samt husbygg-
nadsarbeten.

Anmärkas bör slutligen, att möjlighet föreligger, att i tab. 16 verk-
ställda beräkningarna tagit intryck av att jämförelsematerialet vid de
båda undersökningstillfällena kunnat vara något olika sammansatt,
särskilt på grund av den för vissa näringsgrenar fullständigare redovis-
ning, som för 1930 kunnat åvägabringas (jfr sid. 97, not 3). Härtill kom-
mer i fråga om de särskilda dyrortsgrupperna, att den för år 1931 företag-
na nya dyrortsgrupperingen — såsom tidigare påpekats — medfört vis-
sa omgrupperingar, som försvåra jämförelser med tidigare år.

**Arbetspersonalens löner inom företag av olika storlek. I inledningen
till detta kapitel angavs (sid. 78), att även företagets storlek kunde tän-**

Tab. 17. **Lönelönet år 1930 inom små, medelstora och stora företag.**
(Medievala siffror ange, att medeltalet avser mindre än 50 arbetare.)

		Genomsnittlig löneinkomst (inkl. övertid, naturaförmåner o. d.) i kr. per timme vid företag inom								
Näringsgrenar (m = vuxna män, kv = vuxna kvinnor)		dyrortsgrupp A—C			dyrortsgrupp D—F			dyrortsgrupp G		
		10 arb. o. där- under	11— 100 arb.	över 100 arb.	10 arb. o. där- under	11— 100 arb.	över 100 arb.	10 arb. o. där- under	11— 100 arb.	över 100 arb.
Samtliga grupper.....	m	1 05	1 02	1 08	1 28	1 29	1 26	1 54	1 74	1 73
	kv	0 61	0 65	0 65	0 73	0 72	0 73	0 80	0 87	0 89
därav:										
Järn- o. stålmanufaktur	m	0 62	0 89	1 08		1 27	1 32			
Järn- o. stålmanufaktur	m	1 09	0 99	1 05	1 36	1 18	1 24	1 64	1 67	1 31
Mekaniska verkstäder	m	0 90	0 97	1 13	1 15	1 18	1 25	1 41	1 49	1 42
Elektriska verkstäder	m		1 45		1 11	1 34	1 23	1 20	1 78	1 50
Metallmanufaktur	m	0 91	1 00	1 04		1 20	1 14	1 25	1 45	1 37
Byggnadsämnesindustri	m	0 88	0 99	1 00	1 01	1 20	1 21		1 68	
Porslins-, kakel- o. lergodsfabriker...	m	0 83	1 01	1 23	1 34	1 18	1 18		0 91	1 27
Sågverk o. hyvljerier	m	0 81	0 93	1 07	1 24	1 04	1 08	1 38	1 41	1 21
Snickeri- o. möbelfabriker	m	0 89	0 98	0 94	1 12	1 14	1 09	1 38	1 42	1 19
Pappersmassfabriker	m		1 01	1 21		1 12	1 34			1 12
Pappersbruk o. pappfabriker	m	0 90	0 99	1 04		1 38	1 20		1 09	
Grafisk industri	m	1 17	1 30		1 44	1 44	1 37	1 39	1 57	1 32
Kvarnar	m	1 08	1 19		1 31	1 32	1 40	1 51		1 68
Bagerier	m	1 32	1 26	1 03	1 47	1 48	1 38	1 43	1 63	1 62
Råsockerbruk o. raffinaderier	m		1 08	1 06		1 05	1 09			1 25
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	m	1 02	1 22		1 49	1 42			1 73	1 76
Tobaksfabriker	m		1 30			1 43	1 48		1 68	1 84
	kv		0 75			0 78	0 85		0 93	1 00
Spinnerier, väverier o. d.	m		0 81	0 87		0 97	0 94		1 07	1 09
	kv	0 22	0 58	0 61	0 56	0 66	0 68	0 66	0 67	0 67
Skrädderier o. sömnadsfabriker	m	1 01	1 02	0 98	1 14	1 29	1 28	1 46	1 60	1 73
	kv	0 58	0 64	0 66	0 76	0 67	0 77	0 74	1 00	0 89
Hatt- o. mössfabriker	kv		0 76		0 87	0 75	0 67		0 68	0 96
Skofabriker	m	0 91	1 20	1 17		1 22	1 35			1 42
Egentligt byggnadsarbete	m	1 14	1 29	1 48	1 44	1 58	1 48	1 73	2 45	2 68
Installationsarbete	m		1 16		1 30	1 43		1 41	1 33	1 37
Målning o. glasmästeri	m	1 25	1 27		1 38	1 30		2 13	2 39	2 94
Statens mek. o. elektr. verkstäder samt skeppsvarv	m	1 26	1 19	1 34	1 44	1 51	1 50	1 49	1 70	1 69

kas vara av betydelse för lönestandard. För att undersöka i vad mån ett samband mellan företagsstorlek och löner förefinnes, har i tab. 17 de till årets lönestatistik redovisade företagen inom olika näringsgrenar fördelats i trenne storleksgrupper, varvid hänsyn även tagits till företagens belägenhet i dyrortshänseende.

Tabellen visar, att någon enhetlig tendens i fråga om företagsstorleken återverkan på lönenivån knappast kan spåras, i det att vid växande storlek lönerna än stiga och än falla och ibland bli praktiskt taget oförändrade. Bortser man emellertid från de lönesiffror, som hänföra sig till ett ringa arbetarantal (mindre än 50) och där således tillfälligheter lätt kunna spela in, vill det dock synas, som om timlönen oftare skulle stiga med växande företagsstorlek än att motsatsen inträffar.

Huruvida en stegring av medellönerna med växande företagsstorlek sammanhänger med större betalningsförmåga hos storföretagen eller beror på att vissa i driftstekniskt avseende rationaliserade storföretag betala sin arbetarstam högre löner som kompensation för den ökade påfrestningen kan på grundval av föreliggande material ej avgöras. Anmärkas må emellertid, att i riktning mot lägre medellöner verkar det förhållandet, att rationaliserade storföretag ej sällan lära sysselsätta ett relativt mindre antal yrkesarbetare än mindre arbetsställen.

Bil. 1.

K. SOCIALSTYRELSEN
FEMTE BYRÅN

Insändes till hushållningssällskapet
före den 15 november 1930.

Lantarbetarstatistiken
Tel. 140 95

UPPGIFTER

för tjänsteåret 1930—1931 angående vissa lantarbetarförhållanden inom

(område)

av hushållningssällskap, avigva den 19...

av Postadress:

Obs! Å följande sida meddelade »P. M.» torde noggrant genomläsas, innan formuläret ifylles.

1. a) Förefinnes inom området arbetslöshet i större utsträckning bland manliga lantarbetare, som önska: årstjänst (tjänstefolk, statare o. d.)? } tillfälligt lant- eller { sommar?
skogsarbete (daglönnare) { vinter?
- b) Ha svårigheter att bereda ungdomen arbete och anställning inom jordbruket eller inom andra näringsgrenar medfört, att arbetskräften på vissa brukningsdelar kan anses vara väl stor i förhållande till det normala arbetskraftbehovet?

c) Andra iakttagelser rörande arbetslösheten på landsbygden och dess orsaker:

2. Vanlig kontant årslön tjänsteåret 1930/31

(städsel inberäknad)

för vuxen fullgod manlig tjänare (dräng): kr.

för » » kvinnlig tjänare (piga): kr.

Beräknat värde av kost och logi per dag för manlig tjänare (dräng): kr.

för kvinnlig tjänare (piga): kr.

Dessutom följande förmåner

..... till ett beräknat årligt värde av kr.

3. Vanlig kontant årslön tjänsteåret 1930/31 (städsel inberäknad) för statare:

(Ifylles blott å orter, där stataavlönning förekommer.)

körkarl eller annan jordbruksarb. kr.

kreaturs-(djur)-skötare »

Sammansättningen av den å orten vanliga staten (oberäknat bostad):

Varuslag	Kvantitet	å pris	Varuslag	Kvantitet	å pris	Varuslag	Kvantitet	å pris
Mjolk, oskummad			Potatis (oberäknat			Stenkol		
» skummad			utsäde)			Torv		
Råg			Andel av gårdens			Elektr. belysning		
Rågmjöl			potatisland			Andra, varor		
Vete			(skörd)			(torde specificeras):		
Vetemjöl			Sill					
Korn			Salt					
Havre o. blandsäd			Björkved					
Ärter			Barred					
						Hela staten		

Anmärkingar (här angives särskilt, i vad mån staten för kreaturskötare m. fl. avviker från den ovan angivna, samt specificeras och värderas andra stataren tillkommande förmåner, såsom fri läkarvård, fria försäkringsavgifter, fria skatter o. s. v.):

Vänd!

Statarfamiljens *bostad* utgöres i allmänhet av rum och kök, till ett beräknat årligt hyresvärde av kr.
 Dessutom trädgårdstappa (hage), inklusive av stataren själv brukat potatisland till en areal av kvm och ett årligt arrendevärde av kr. (Införes endast för den händelse denna förmån i trakten allmänt åtnjutes av statare samt därest densamma kan värdesättas för sig och icke ingår i bostadens hyresvärde.)

4. Daglösnare (eller timavlönade arbetare)	Vanlig daglön (ev. timlön) i egen kost för				Vanlig daglön (ev. timlön) i arbets- givares kost för			
	m ä n		k v i n n o r		m ä n		k v i n n o r	
	Sommaren 1930, kr.	Vintern 1930/31, kr.	Sommaren 1930, kr.	Vintern 1930/31, kr.	Sommaren 1930, kr.	Vintern 1930/31, kr.	Sommaren 1930, kr.	Vintern 1930/31, kr.
Fasta (med fri bostad)								
Tillfälliga { med fri bostad								
» utan »								

Anmärkningar (här angives särskilt, i vilken utsträckning det inom området förekommer, att daglösnare utöver penninglönen erhålla andra naturaförmåner än fri bostad [med vedbrand och potatisland], såsom mjölk, spannmål m. m.):

Anmärkningar till punkterna 1—4:

Anvisningar för ifyllande av punkterna 1—4 å frågeformuläret.

1. a) Här uppgives, huruvida inom området arbetslöshet i större utsträckning gjort sig gällande inom jordbruket, antingen på sådant sätt att fullgoda arbetare, som önskat årstjänst, ej kunnat erhålla sådana, eller också i form av brist på tillfälliga arbetsförtjänster.

b) Här meddelas möjligast utförliga uppgifter om, huruvida de svårigheter, som f. n. lära göra sig gällande att bereda den vuxna ungdomen arbete och anställning inom jordbruket eller andra näringsgrenar, lett till att arbetskraften inom jordbruket å orten eller med avseende på vissa brukningsdelar blivit väl stor i förhållande till det normala arbetskraftbehovet eller medfört andra liknande följdföreteelser.

2. Med manlig tjänare (dräng) menas vanlig (kör)dräng, icke fördräng, kreatursskötare eller annan förtroende- eller yrkesman i husbondes kost. Av kvinnliga tjänare redovisas blott sådana, vilka helt eller delvis utföra jordbruksysslor (sålunda ej vanliga hembiträden). Med årslön förstås allenast lön i kontant, städsel eller handpenning inberäknad. Värdet av kost och logi beräknas lämpligen med ledning av inackorderingspris för personer i motsvarande ställning eller på grundval av skillnaden i dagspenning för tillfällig daglösnare i egen och i arbetsgivares kost; ev. kan även taxeringsmyndigheternas värdering användas. Under förmåner upptagas och värderas gåvor i penningar, kläder o. d., därest sådana gåvor i trakten allmänt förekomma.

3. Med statare förstås här statavlönad körkarl (eller annan jordbruksarbetare) och kreatursskötare, men icke slöjdare, rättare eller annan yrkes- eller förtroendeman med stat. Med årslön avses allenast lön i kontant, städsel inberäknad. För varje i den på orten vanliga staten ingående varuslag (även bränsle) angives dess kvantitet och värde i penningar per l, kg o. s. v. (å pris) efter å orten rådande försäljningspris i parti (icke självkostnadspris eller "bokpris"). Under potatisland redovisas å statlistan endast land, som erhålles fritt kört och gödslat eller eljes drives i samband med gårdens övriga åkerjord, medan av stataren själv brukad potatisjord betraktas som "trädgårdstappa". Därest beträffande det förra slaget potatisland exakt uppgift å skördens storlek och värde icke kan lämnas, må i stället arealen angivas. Vedens mängd bör helst uppgivas i km; användes annat mått, torde angivas, huru många km det motsvarar. — Om i stället för vissa naturaprodukter givas penningar (t. ex. saltvarupenningar i stället för sill och salt), betecknas detta för resp. varuslag genom ett streck i kolumnen för "kvantitet", varemot penningbeloppet införes i "å pris"-kolumnen. — I fall kreatursskötare erhåller icke allenast högre kontant årslön utan jämväl andra naturaförmåner än körkarl, bör statlistan för kreatursskötare meddelas under "Anmärkningar". Bostadens hyresvärde bör upptagas efter å orten gängse hyrespris. — Å orter, där statavlönade jordbruksarbetare eller ladugårdsskötare icke förekomma, behöver punkt 3 å formuläret icke ifyllas.

4. Med tillfällig daglösnare förstås, i motsats till fast sådan, lantarbetare, vilken mot dagspenning (eller timlön) gör arbete å jordbrukare, utan att vara bunden av för längre tid ingånget muntligt eller skriftligt arbetsavtal.

K. SOCIALSTYRELSEN
FEMTE BYRÅN
Tel. 149 66

Bil. 2.

Stockholm i februari 1931.

Nr
(Torde återopas vid ev. skriftväxling)

Till

För fullföljande av de inom K. Socialstyrelsen under flera föregående år utförda löneundersökningarna får styrelsen härmed anhålla, att Ni ville för Edert företags vidkommande ifylla omstående formulär, avseende år 1930, samt därefter återsända det till styrelsen senast den 21 februari 1931.

Formuläret utsändes i 2 exemplar, varav det ena är avsett att av uppgiftslämnaren behållas som kopia.

GUNNAR HUSS.

Bertil Nyström.

OBS! För ett industriföretag med såväl förvaltnings- som arbetarpersonal skola både avd. A och avd. B av formuläret (se omstående sida) ifyllas, varemot handelsföretag o. d. utan egen tillverkning endast behöva lämna i avd. A begärda uppgifter (ev. förekommande lagerarbetare o. d. böra dock redovisas i avd. B).

Vänd!

OBS! Nedanstående uppgifter äro tillförsäkrade skydd jämligt § 2 mom. 4 tryckfrihetsförordningen och kunna följaktligen icke komma till obehörigas kännedom

Företagets namn:

Näringsgren:

Tillverkar (försäljer) huvudsakt.

Belägenhet { för arbetsstället
(angives noggrant) } för huvudkontoret

Arbetet har under 1930 varit i gång veckor (=..... arbetsdagar).
(antal) (antal)

Nettoarbetstid i medeltal per vecka och arbetare: timmar.
(antal)

Om förkortad arbetstid förekommit, angiv antalet veckor samt vecko-
arbetstidens förläggning (ex. 10 v. med 5 dag. à 8 tim.; 12 v. m.
6 dag. à 4 tim.):

A Förvaltnings- och befälspersonal.	Medeltal anställda under verksamhetstiden			Totalsumma utbet. avlöning, kontant och in natura (inber. dyrtidstilläg.)		
	Män	Kvinnor	Summa	Män Kronor	Kvinnor Kronor	Summa Kronor
OBS! Företagsledare, (direktörer, disponenter, förvaltare m. fl.) samt handelsresande o. d. medräknas icke.						
Teknisk personal (ingenjörer, kemister, ritare, verkstämmare)	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Kontorspersonal a) kamrerare, bokh., kontorister o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
b) vaktmästare, springpojkar o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Butikspersonal (ej tillika använd i industriellt arbete)	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Summa	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)

Har företaget under år 1930 i högre grad varit beroende av utländsk konkurrens på den inhemska marknaden? Har någon del av tillverkningen exporterats till utlandet? I den händelse export förekommit, önskas ungefärlig uppgift om, vilken procentuell del exportens värde utgjort av det totala tillverkningsvärdet år 1930
(Ja eller Nej)

B Arbetare (inberäknat lagerarbetare samt förmän, som själva deltaga i arb.)	Medeltal arbetare per dag under verksamhetstiden ¹	Antal under året utgjorda dagsverken ²	Arbete å ordinarie tid				Övertidsarbete		Und. året kont. utb. förmån ss. löz und. sov., dyrtidstill., prov., kratifik., hyresb. m. m., som ej inr i självaarb.-l.	Värde av naturaförmåner (fri bostad, fri ved m. m.) per år Kronor	Totalsumma	
			Tidlönsarbete		Ackordsarbete ⁵		Antal under året utgjorda arbetstimmar	Härför utbetalad arbetslön ⁶ Kronor			Antal under året utgjorda arbetstimmar	Härför utbetalad arbetslön ⁶ Kronor
Män över 18 år	(ant. män)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)
Kvinnor öv. 18 år	(ant. kv.)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)
Minderåriga	(ant. mind.)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)
Summa	(ant. arb.)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)

Anmärkingar (avsedda att förtydliga och komplettera ovanstående uppgifter)

¹ Medeltalet arbetare beräknas sålunda, att man hopräknar antalet anställda vid varje avlöningstillfälle (ev. varje dag) under året, summerar de sålunda erhållna siffrorna och därefter dividerar summan med antalet avlöningsdagar (ev. antalet faktiskt utgjorda arbetsdagar). — ² Såsom dagsverke räknas varje dag, som arbetare eller arbetsförman varit i arbete, oberoende av huru stor del av dagen han arbetat. Nattskift räknas som dagsverke. — ³ Avser faktiskt arbetstid, alltså med frånräknande av semesterd o. d. — ⁴ Häri inberäknas ej lön under semester, som redovisas under rubriken "förmåner". — ⁵ Härunder inbegripes även arbete mot premielön, tonlön o. d. lönesystem, varigenom lönebeloppet i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestationen eller arbetsprodukten. *Hela* det på ackordsarbete intjänade beloppet bör här uppgivas och ej blott det s. k. ackordsöverskottet. — ⁶ Här redovisas *hela* förtjänsten på övertidsarbete och ej blott den s. k. övertidsprocenten.

.....den..... 1931.

(Arbetsgivarens firma)